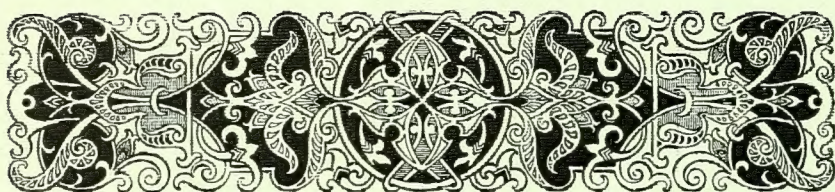

C. H. Cornill

The Book of Jeremiah

in Hebrew

THE present edition of the Sacred Books of the Old Testament in Hebrew exhibits the reconstructed text on the basis of which the new translation of the Bible has been prepared by the learned contributors mentioned on the other page of the cover. It is, therefore, the exact counterpart of the English edition. Wherever the translation is based on a departure from the Received Text, the deviation appears here in the Hebrew text. Transpositions in the translation are also found here in the original.

Departures from the Received Text are indicated by diacritical signs: $\vee$ (*i. e. V = Versions*) designates a reading adopted on the authority of the Ancient Versions; $\vee$ (*i. e. c = conjecture*), conjectural emendations; and $\vee$ (*i. e. 10* נקוד), changes involving merely a departure from the Masoretic points, or a different division of the consonantal text (*e. g.* זכור ימות , Eccl. 10, 1). A פסק indicates transposition of the Masoretic סוף פסוק ; ** is used in cases where the קרי has been adopted instead of the בתיב , and ** for changes introduced on the strength of parallel passages. Doubtful words or passages are marked with notes of interrogation (?). Occasionally two diacritical marks are combined, *e. g.* ** , *i. e.* deviations from the Received Text suggested by the Versions as well as by parallel passages; or ? , *i. e.* departures from the Masoretic points supported by the Versions, &c. — In cases where two or three consecutive words are transposed the traditional sequence is indicated by 1 2 3 &c. respectively prefixed to the individual words (*e. g.* 13, 25). Hopelessly corrupt passages are indicated by . . . . ., while asterisks * * * * point to *lacune* in the original. The text has been left unpointed except in ambiguous cases. The headings printed in RED (pp. 1. 13. 16. 17. 23. 26. 27. 38), of course, do not constitute a part of the reconstruction of the original text of the book of Jeremiah but have been added by Professor CORNILL.

The Ancient Versions are referred to in the *Notes* under the following abbreviations: M = Masoretic Text; LXX = LXX; T = Targum; S = Peshita; V = Vetus Latina; I (*i. e.* St. Jerome) = Vulgate; A = Aquila; O = Theodotion; Σ = Symmachos. S denotes the Samaritan recension of the Pentateuch. A means Codex Alexandrinus (A), L = Lucianic recension (A), M = Ambrosianus (F ; — M = Mediolanensis), S = Sinaiticus (S), V = Vaticanus (B); T is the Targum of Onkelos, T = Targum of Pseudo-Jonathan; AV = Authorized Version, RV = Revised Version, RV^{M} = Revised Version Margin, OT = Old Testament. It has not been deemed necessary to classify all the divergences exhibited by the Ancient Versions. As a rule, only those variations have been recorded on the authority of which an emendation has been adopted by the editor of the text.

The heavy-faced figures in the left margin of the *Notes* (1, 2, 3, &c.) refer to the chapters, the numbers in ( ) to the verses of the Hebrew text. The mark $\wedge$ means *omit(s)* or *omitted by*.

LIBRARY OF THE
Massachusetts
Bible Society

Catalog No. S. 131.2/JER 1895

Family SEMITIC

Sub-Family ARAMAIC

Branch HEBRAIC

Group HEBRAIC

Language ׳IBH RĪ

Dialect .....

Locality .....

Contents JEREMIAN, CRITICAL

Version EDITION OF

~~EDITOR~~ C. H. CORNILL

Published by J. C. HINRICHS

Place Leipzig

Date 1895

Accession No. 2548

Accession Date Dec. 15, 1942

Price 0.50

The Book of Jeremiah

CORNILL

THE SACRED BOOKS
OF
The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

by eminent Biblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART II

The Book of Jeremiah

BY

C · H · CORNILL

Leipzig

J · C · HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1895

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

W.H. Jones

THE BOOK
OF THE
Prophet Jeremiah

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

ARRANGED IN CHRONOLOGICAL ORDER

WITH NOTES

BY

C · H · CORNILL, D. D.

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF KÖNIGSBERG

English translation of the Notes

BY

C · JOHNSTON, PH. D.

ASSOCIATE IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

Leipzig

J · C · HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1895

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

MASSACHUSETTS
BIBLE SOCIETY

PRINTED BY W. DRUGULIN

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

[All rights reserved]

cc., vv.	pp., ff.	cc., vv.	pp., ff.
17, 19-24	= 38, 17-24.	36, 4-32	= 29.
17, 25-27	= 39, 1-6.	37, 1.2	= 32, footnote.
18, 1-16	= 6, 26-44.	37, 3	= 31, 32-33.
18, 17-28	= 7, 1-11.	37, 4	= 32, 22.
19, 1-20, 5	= 27.	37, 5	= 31, 31.
20, 6	= 28, 1-3.	37, 6-10	= 31, 34-39.
20, 7-18	= 21, 14-26.	37, 11-38, 4	= 32, 22-41.
21, 1-4	= 20, 36-41.	38, 5-28 ^a	= 33, 1-37.
21, 5-14	= 21, 1-12.	38, 28 ^b	= 33, 43.
22, 1-4	= 18, 26-30.	39, 1.2	= 39, 8.9.
22, 5-23, 6	= 19.	39, 3	= 33, 43-44.
23, 7.8	= 23, 15-18.	39, 4-13	= 39, 10-22.
23, 9-40	= 20, 1-35.	39, 14	= 34, 1.2.
24	= 17, 19-33.	39, 15-18	= 33, 38-42.
25, 1-16	= 9, 22-33.	40, 1-5	= 39, 22-29.
25, 17-38	= 10, 1-14.	40, 6-41, 16	= 34, 2-44.
26	= 28, 5-39.	41, 17-43, 6	= 35.
27	= 30, 8-34.	43, 7-44, 23	= 36.
28, 1 ^a	= 30, 8.	44, 24-30	= 37.
28, 1 ^b -7	= 30, 35-41.	45	= 30, 1-7.
28, 8-17	= 31, 1-12.	46, 1-12	= 10, 16-31.
29, 1-7	= 17, 35-41.	46, 13-26	= 25, 23-38.
29, 8-32	= 18, 1-16.	46, 27	= 25, footnote.
30, 1-6	= 23, 26-31.	46, 28	= 26, footnote.
30, 7-31, 21	= 24.	47, 1-3	= 10, 33-35.
31, 22-40	= 25, 1-21.	47, 4-48, 43	= 11.
32, 1-11	= 21, 28-35.	48, 44-49, 27	= 12.
32, 12-33, 1	= 22.	49, 28-33	= 13, 1-8.
33, 2-26	= 23, 1-15.	49, 34-39	= 18, 18-24.
34, 1-7	= 31, 21-30.	50, 1-11	= 39, 31-42.
34, 8	= 31, 40.	50, 12-51, 5	= 40.
34, 9-22	= 32, 1-21.	51, 6-48	= 41.
35, 1-14.	= 15, 29-44.	51, 49-64	= 42, 1-20.
35, 15-19	= 16, 1-6.	51, 59-64	= 31, 14-19.
36, 1-3	= 28, 41-44.	52, 1-19	= 42, 22-44.

52, 20-34 = 43.

Corrigenda

Page 3, line 6, for ותקעו read מתקעו.

Page 15, line 6, for וכל read ויכל.

Page 16, line 37, for שלמה: read שלמה-ה.

Arrangement of the Text

In the present edition of the Book of Jeremiah the text is arranged in chronological order as follows:

1, 1. 2. 4-19; 2, 1-13. 18-37; 3, 1-5. 19-25; 4, 3-9. 11-31; 5, 1-19. 23-31; 6; 3, 6-16; 11; 12, 1-3. 5. 6; 18; 7; 8; 9, 1-21; 10, 17-24; 25, 1-3. 7-11. 13^a. 15-29; 46, 1-12; 47; 48, 1-21^a. 25. 28. 35-44; 49, 1-33.

14; 15, 1-10. 15-21; 16, 1-13. 16-18. 21; 17, 1-4. 14-18; 12, 7-17; 35, 1-14. 17-19.

13.

24; 29, 1. 3-15. 21-22^a. 31^b. 32; 49, 34-39; 22; 23, 1-6; 23, 9-18. 21-40; 21, 1-10. 13. 14; 20, 14-18. 7-12; 32, 1^a. 2^a. 6-15. 24-44; 33, 1. 4-13; 23, 7. 8(=16, 14. 15).

30, 1-9. 13-21; 31, 1. 2-9. 15-34. 38-40; 46, 13-26.

19; 20, 1-6; 26, 1-19. 24. 20-23; 36; 45; 28, 1^a; 27, 1-6. 8-22; 28, 1^b-17; 51, 59. 60^a. 61. 63. 64; 34, 1-7; 37, 5. 3. 6-10; 34, 8-22; 37, 4. 11-21; 38, 1-28^a; 39, 15-18. 38, 28^b. 39, 3. 14; 40, 6-16; 41; 42; 43; 44, 1-28.

10, 1-4. 9. 5-8. 10. 12-16; 17, 19-27; 39, 1. 2. 4-12; 40, 1-5; 50; 51; 52.

Interpolations relegated to the Footnotes

The following passages, being later glosses and interpolations, are relegated from the text, and appear in the footnotes:

1, 3; 3, 17-18; 4, 1. 2. 10; 5, 20-22; 10, 11. 25; 15, 11-14; 17, 12; 20, 13; 21, 11. 12. 23, 19. 20; 25, 4. 6. 12. 13^b. 14. 30-38; 27, 7; 29, 2. 16-20. 22^b-31^a; 30, 10. 11. 22-24; 31, 10-14. 35-37; 32, 1^b. 2^b-5. 17-23; 33, 2. 3. 11^a. 14-26; 35, 15. 16; 37, 1. 2; 39, 13; 44, 29. 30; 46, 27. 28; 48, 21^b-24. 26. 27. 29-34. 45-47; 51, 60^b. 62.

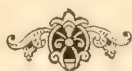
Index Table

to facilitate references to verses appearing in the present edition
out of the traditional order.

cc., vv.	pp., ff.	cc., vv.	pp., ff.
1, 1-2, 3	= 1.	11, 1-10	= 5, 30-41.
2, 4-13	= 2, 1-11.	11, 11-12, 3	= 6, 1-21.
2, 14-17	= 26, 5-7.	12, 4	= 26, 17. 18.
2, 18-37	= 2, 12-32.	12, 5. 6	= 6, 22-24.
3, 1-5	= 2, 33-38.	12, 7-17	= 15, 16-27.
3, 6-18	= 5, 14-28.	13, 1-20	= 16, 14-39.
3, 19-24	= 2, 39-44.	13, 21-27	= 17, 1-12.
3, 25-5, 7	= 3.	14, 1-15, 1	= 13, 17-44.
5, 8-6, 19	= 4.	15, 2-16, 13	= 14, 1-38.
6, 20-30	= 5, 1-12.	16, 14. 15	= 23, 15-18.
7, 1-29	= 7, 13-44.	16, 16	= 14, 39. 40.
7, 30-9, 13	= 8.	16, 17. 18	= 15, 1. 2.
9, 14-21	= 9, 1-12.	16, 19. 20	= 26, 20-22.
9, 22-25	= 26, 9-15.	16, 21-17, 4	= 15, 3-9.
10, 1-16	= 38, 1-15.	17, 5-13	= 26, 24-36.
10, 17-25	= 9, 13-20.	17, 14-18	= 15, 10-14.

- 51 (48) **Al** reads יבוא, the plural is, however, to be restored according to **CS**. In **6** the whole passage, 44^b.49^a, is wanting.
- (49) **Al** חללי ישראל **Al**. These words can only be taken as a vocative: *Babylon, too, must fall, O ye slain of Israel!* but this gives no close association of ideas, and the address to the slain is peculiar. **3**, quite freely, *et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra*. **CS** have taken בבל as adverbial accusative, or else have read בבבל and taken לנפל as predicate to חללי ישראל: אף בבבל איתרמיו קטילי ישראל: חללי ישראל. In **6** the whole passage is wanting. The necessity for an emendation is evident, and sense and parallelism both point to a convenient way. We need merely repeat the final ל of לנפל before חללי, and order is at once restored.
- (58) **Al** reads חמות. **CS**, better, חומת; cf. 1, 18.
- Al** ויעפו, which is probably a mere clerical error. **CS** simply, ἐκλείψουσιν, נאלי without conjunction; cf. the parallel passage Hab. 2, 13.
- (59-64) Verses 59-64, in their original form as an independent passage, have already occupied our attention; but since they are the root from which the present oracle against Babylon has grown up, and in their traditional shape form the inseparable conclusion of that oracle, they must be repeated here. For all questions of textual criticism I would refer to the previous treatment of the subject (on p. 71).
- 52 (1ff.) Since c. 52, with exception of some slight variations, is verbally identical with 2 K. 24, 18-25, 30, and is merely an external and foreign appendix added to the Book of Jeremiah, we give here only the most essential points of the textual criticism and would refer for all else to the critical notes on the Book of Kings.
- (1) **Al** K^ethib חמיטל.
- (11) **Al** K^ethib בבית.
- (12) **Al** points עמר, but, according to **CS** ἑσθῶς, עמר is better. The parallel passage, 2 K. 25, 8, has instead of עמר לפני עמר, the shorter עבר.
- (14) **Al** + כל, which is at least superfluous.
- (15) At the beginning of v. 15 **Al** erroneously places the words ומרלות העם, derived from the beginning of v. 16. The words are altogether unsuitable here, and are wanting in **6** as well as in the parallel passage 2 K. 25, 11.
- (20) **Al** K^ethib האחד.
- (21) **Al** K^ethib קומה.
- (23) The words רוחה כל הרמנים מאה are utterly obscure, and evidently corrupt. No successful restoration has as yet been accomplished, which is the more to be deplored as the passage is wanting in 2 K. 25, and might throw light on the description of the two bronze pillars in 1 K. 7, 15-22.
- (31) **Al** K^ethib הכליא; cf. 37, 4.
- (32) **Al** K^ethib מלכים.
- (33) **Al** K^ethib חיו.

- 51 (3) An utterly desperate passage. **Al** reads **בסרינו ואליתעל קשתו וירך הדרך**, the second **ירך** being erased by the Q^{rê}: it is a **כתיב ולא קרי** and a mere ditto-gram. It would seem simplest to point the traditional **אל** as the negative **אל**, and this has actually been done by **CS**. But this is impossible on account of the meaning, since only the enemies of the Chaldeans can be addressed here; and therefore **Al** points **אלי** and explains the whole as a violent ellipsis: *To him who bends, I say: Let him bend his bow; and to him who envelops himself in his coat of mail: Spare not.* This explanation is, however, merely a desperate effort to get out of the difficulty; the position of **הדרך** and especially that of the jussive **יתעל** is absolutely incomprehensible. We must, therefore, with **Θ** **ταίνετω** 10 **ὁ τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ καὶ περιθέσθω ὃ ἐστὶν ὄπλα αὐτοῦ**, strike out the two negatives, although the elimination of a negative is one of the most hazardous operations of textual criticism. But another variation of **Θ** from **Al** is noteworthy: **ὃ ἐστὶν ὄπλα αὐτοῦ** can never have been the translation of a simple **בסרינו**, but would go back to a **עליו סרינו**. Besides, the parallelism and the structure of the 15 verse would lead us not to subjoin as the second member a simple **ויתעל בסרינו**, in which, moreover, the jussive **יתעל** coming immediately before the pause is, to say the least, unusual. **S**, too, has found it necessary to supply a special subject for this clause, and renders: **אל יעלב** (*sic!*) **עניו מכלל**. In view of the reading **ויתעל עליו סרינו**, which is conjecturally assumed as that of **Θ**, 20 and in accordance with the structure of the first three words, we easily arrive at **ויתעל העלה בסרינו** as the original reading. **עלה** is the common word for *hostile aggression*, so that **העלה** can actually mean *the enemy*.
- (7) **Al** + **גוים**.
- (11) The word **השלמים** can, in the context, hardly mean anything else than *quivers*, 25 as **Θ** translate; **CS** simply retain the obscure word.
- (13) **Al** **K^{ethib}** **שכנתי**.
The two words **אמת בצעק** are very obscure, but are found in all the Versions; for **Θ**'s reading **εἰς τὰ σπλάγχνα σου** is merely due to the error of a scribe who wrote **בצעק** for **במען**. **אמת** is pointed by a number of witnesses **אָמַת**; but **Al** has 30 very properly avoided this, as in that case no construction is to be obtained which would be satisfactory. For the sense, parallelism and context are reliable guides; the assonance **בצעק . . . קצק** must be regarded as intentional.
- (19) **Al** **K^{ethib}** **יעקוב**.
Al + **ושבט**, which gives no satisfactory sense; we should have to read **וישראל שבט** 35 **נהלתו**, with **Θ** **δὴ ἐστὶν ὁ λαὸς ὁ ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ**, in conformity with the primary passage 10, 16. **Θ**, therefore, correctly, **ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα αὐτός ἐστι κληρονομία αὐτοῦ**. **S** combines **Al** and **Θ**: **אל יעלב** **עניו מכלל** **ישראל**.
- (30) **Al** reads **הציתו** which, in parallelism with **גשברו**, is extremely harsh. We shall, 40 therefore, have to read the Hof'al with **Θ** **הציתו**, while **S** **הציתו** **הציתו** **הציתו**, has both verbs in the active voice. The Masorites probably pointed the consonantal form **הציתו** as an active verb, because the Hof'al does not elsewhere occur in the OT, the Nif'al being the usual passive.
- (34) **Al** **K^{ethib}** **הממנו**. 45
Al **K^{ethib}** **הצינו**.
Al **K^{ethib}** **בלענו**.
Al has **הריחנו**, and the Q^{rê} has the same verb **הריחנו**; but we must derive the form from the stem **נרח**, and so point **הריחנו**.
- (41) **Al** + **ששך**, an *Athbash* for **בבל**; cf. *ad* v. 1 (p. 76), and 25, 26 (p. 54). The fact 50 that the word disturbs the elegiac scheme evidently intended here (note the **אֵיךְ**!), is sufficient to show that it is a later interpolation.
- (43) **Al** + **אריך**.

- 17 pecially Neh. 13, 15-22. We also find in this passage many details of expression not agreeing with the style of Jeremiah which add external confirmatory evidence to the internal grounds of suspicion. But, on the other hand, the whole tone and form of expression is so plainly intended to imitate Jeremiah, and depends so evidently on parallel passages of Jeremiah, that we must assume that a partisan of Nehemiah put this sabbath sermon into the mouth of the prophet and incorporated it into his book. 5
- 39 (1 ff.) C. 39 has no connection at all with c. 38, and presents an entirely different legendary narrative of the fate of Jeremiah after the capture of Jerusalem. The narrative, in its present form, has been worked over and interwoven with the older account, in the course of which some of its details have been omitted. Verses 4-13 are wanting in G, but improperly. 10
- (4) The reading of **א** and all the Versions is **כאשר ראם**, refering back to v. 3 (which, however, belongs to a different connection), and giving an altogether false sense. It was not the knowledge that the Babylonian generals had taken position at the middle gate, but the perception of the fact that Jerusalem was captured, that drove Zedekiah and the troops which still remained, to seek their safety in flight by night. 15
- א** reads **ויצא**, but **ס** have, correctly, the plural, *et egressi sunt*, which is also the reading of the parallel passage 52, 7 (**וילכו**). 20
- (8) **בית א**. **ס**, and the parallel passage 52, 13, correctly, **בתי**.
- (13) V. 13, returning to v. 3, leads over to v. 14, which belongs to the older narrative; it must, therefore, be attributed to the latest redaction. 25
- 40 (1) The beginning of v. 1 reads in the traditional text: **הרבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחר שלח אתו נבואראדן רב טבחים מן הרמה בקחתו אתו**. But this superscription cannot be original, for in the whole of the following section no word of God whatever comes to Jeremiah. We must, therefore, see in these words another result of the combination of the two narratives of the experience of Jeremiah after the destruction of Jerusalem. The statement that the following scene, the fulfillment of the royal edict of Nebuchadnezzar issued in 39, 12, took place in Ramah is, of course, essential, and forms part of the original contents of this account, in the reconstruction of which it must, therefore, be retained. The words which we have inserted in the text on purely conjectural grounds, and without any external support, would restore in the simplest manner the connection between 39, 12 and 40, 1-6. 30
- (3) **א** + **הוא** (Q^{re} **הרבר**) **והיה לכם דבר**.
- (4) **ועתה הנה א**. 40
- א** + **היום**.
- א** + **לבוא אתי בבבל**.
- א** + **ראה כל הארץ לפניך אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה לך**.
- (5) V. 5 begins in **א** with the utterly unintelligible words **ועודנו לא ישוב**. **א** **בערי**. **εὐ** **ἤ**, which is decidedly better. 45
- 50 For cc. 50 and 51 the student should consult BUDDE's conclusive investigation, *Über die Capitel 50 und 51 des Buches Jeremia*, in *Jahrbücher für deutsche Theologie*, vol. xxiii, pp. 428-470; 529-562.
- (2) **א** + **הבישו עעביה חתו גלוליה**.
- (5) **א** reads **ונלו**, but seems, by the pointing **באו**, which, of course, can only be the imperative, to intend to indicate that **ונלו** also is to be taken as an irregular imperative Nif'al. Were **ונלו** correct, we should at least have to read **ובאו ונלו** in accordance with **καὶ ἤκουσεν καὶ καταφύεονταί**. We read, therefore, with **ס** 50

- 44 crescences which we have already repeatedly encountered in the narrative sections.
- (17-19.25) Here also **Al** points everywhere לְכָל־מָקוֹם הַשָּׁמַיִם; cf. note on 7, 18 (p. 51).
- (19) **Al** לְהַעֲצִיבָהּ + אֵל, with special Masoretic marginal note, הָהָ' רָפָה. This difficult word, which is wanting in **GS**, has been explained in various ways: **Ł** למְעוֹתָא; **I** *ad colendam cam*; **A**, εἰς κάκωσιν; **Σ**, τῷ γλυπτῷ αὐτῆς; in some Greek MSS we find καὶ σοσβᾶ which may be the rendering of **Θ**. The most probable explanation is that given by **RASHI**, in accordance with Job 10,8, *to make an image of her*, so that the meaning would be *to make an image of the goddess out of dough*.
- (22) מאֵין יוֹשֵׁב + **Al**. 10
- (23) כִּיּוֹם הוּא + **Al**.
- (29.30) The fact that vv. 29 and 30 are not original has been clearly shown by **HITZIG**. Jer. does not give an אָוֶת anywhere else; and the way in which the fall of Hophra is here predicted as not caused by the conqueror of Zedekiah shows that we have here a *vaticinium ex eventu*. The real Jeremiah mentions, (43, 10-12; 15 46, 20ff.) the catastrophe of Hophra as brought about by Nebuchadnezzar, which is also the view of Ezekiel in his Egyptian prophecies, cc. 29-32. In general, the conclusion of the biographical portion of the Book of Jeremiah is mutilated: we expect, beyond question, the continuation of the narrative to the catastrophe. And this mutilation must be regarded as intentional, for the traditional account 20 of the tragic end of the venerable prophet is supported by every external and internal probability, and it is easy to understand how in later times pains would be taken to draw the veil of oblivion over this sad and shameful occurrence.

25

- 10 (5-9) Throughout this whole section the text of **Θ** is very corrupt and in a mutilated condition; so much, however, is certain, that **Θ** read v. 9 before vv. 5ff., and this position of v. 9 is by far better and more natural than in **Al**, and must certainly 30 have been original.
- (5) **Al** reads יִנְשֹׂא, which is, of course, a mere clerical error.
- (11) V. 11, which the fact of its being written in Aramaic is sufficient to characterize as something *sui generis*, must be considered a very late interpolation in the passage 10, 1-16, itself a late addition. It violently separates vv. 10 and 12, 35 which belong intimately together; but it is found in **Θ** which, on the other hand, omits v. 10, and also vv. 6-8. This wide divergence of tradition must of itself arouse suspicion; moreover, the whole passage 10, 1-16 is so specifically in the style of Deutero-Isaiah, that no one but a late writer conversant with that prophet can be its author. Nevertheless it does not belong to the very latest portions of 40 the book of Jeremiah, since, as is shown by the citation 51, 15-19, it was regarded by the author of cc. 50. 51 as an integral part of the book.
- (13) אֲרִיץ **Al** K^ethib **Al**.
- 17 (19) עֵם **Al** K^ethib **Al**. 45
- (23) שׁוֹמֵעַ **Al** K^ethib **Al**.
- (24) בָּהָ **Al** K^ethib **Al**.
- (19-27) This passage is not by Jeremiah, but quite late. Jeremiah nowhere else mentions the Sabbath at all, and is such an earnest opponent of all the dead works of the Law that he cannot have connected with the external observance of the 50 Sabbath such promises, even going so far as to make the very existence of Judah and Jerusalem dependent upon it. We are reminded rather of the struggle of Ezra and Nehemiah for the carrying out of the law of the Sabbath; cf. es-

- 37 the most intimate connection with the contents of c. 34, and must originally have been narrated along with them. The temporary retreat of the Chaldeans is supposed in 34,21.22 to be already known; and therefore the only passage in which it is reported, 37, 5, must necessarily have stood originally before 34,21. Moreover, the two verses which at present open c. 37, and there introduce the report severed from its connection with c. 34, are of the most superficial and worthless character, and clearly bear the stamp of mere patch-work. The removal of 37,4 from this connection and the placing of 37,3 after 37,5 are necessary consequences. 5
- 34 11 **¶** Qrê ויכבִּישׁוּם. The Hif'il of כבש occurs nowhere else. 10
 (12) **¶** מאת יהוה + יהוה, which, alongside of דבר יהוה, is entirely superfluous and incomprehensible, and is properly wanting in **¶**.
- 37 (4) **¶** הכליא K^ethib; cf. 52,31. 15
 (16) **¶** כי בא, which is syntactically very strange and difficult. **¶** καὶ ἦλθεν.
 (19) **¶** ואיו K^ethib.
- 38 3 **¶** only כה. **¶**, better, οὗτοι οὕτως.
 (4) **¶** השרים. It is easy to understand how, after all that comes between, the need would be felt clearly to designate the subject from v. 1, but this is not indispensable.
 5 **¶** אתכם, according to which the words would be part of the speech of Zedekiah, and would contain a confession, on the part of the king, of his unworthy situation. Better, with **¶**, πρὸς αὐτούς, as an explanatory remark of the narrator. 25
 (10) שלוש is a generally accepted emendation of HITZIG's for the traditional שלשים. **¶**, simpler and better, merely αὐτόν.
 (11) **¶** הסתבות K^ethib.
 (16) **¶** בסתר +. Here a useless addition. 30
¶ את +, which is, however, expressly attested as קרי.
 (23) **¶** points תשרף, probably on account of the את which can, however, very well stand with the passive. Much better and more naturally **¶** κατακαυθήσεται.
- 39 (15-18) Another transposition must be made here. The account of the oracle given to Ebed-melech in person forms the natural conclusion of c. 38, and comes, both as regards matter and time, before the conquest of Jerusalem which is described in 39,1 ff. 35
 (16) **¶** K^ethib מבי before את immediately following.
 (14) Between 39,14 and 40,6 must originally have stood a statement of the fact that Gedaliah was appointed the Babylonian governor over the people who remained, and that he took up his abode at Mizpah. 40
- 40 (8) **¶** וישמעאל **¶**; **¶** without copulative conjunction. 45
¶ has ויוחנן ויונתן בני קרח. **¶** καὶ Ιωανναν υἱὸς Καρχε. Since in the further course of the narrative only a יוחנן בן קרח appears, the doubling of the name in **¶** must be referred to an uncorrected clerical error.
¶ עופי K^ethib.
 (10) **¶** אלינו. **¶**, much better and more in keeping with the context, ἐφ' ὑμᾶς.
¶ בעריכם. **¶** merely ἐν ταῖς πόλεσιν. 50
- 41 (1) **¶** + המלך.
 (3) **¶** + גדליהו.

- 27 and translated, and that alone, can stand as forming an integral part of the genuine ancient text. In καὶ τῶν ἐπιλοίπων σκευῶν we have probably a corruption in the Greek text for καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν.
- 28 (1) **A** reads: ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנת הרביעית בחדש החמישי. **G**: καὶ ἐγένετο ἐν τῇ τετάρτῃ ἔτει Σεδεκία βασιλέως Ἰούδα ἐν μηνὶ τῇ πέμπτῃ εἶπέ μοι, the eye of the scribe having wandered from בשנה. But this elaborate date is utterly out of place here. Every attempt to represent to ourselves what is here reported leads to the recognition of the fact that we have, in cc. 27 and 28, a connected narrative, in which the events follow one another in swift succession. After Jeremiah has completed his warning and dissuasive words, Hananiah immediately presents himself, and both by speech and by symbolical action defends the opposite view.
- (3^b.4) Verses 3^b and 4 read in **A**: את כל כלי בית יהוה אשר לקח נבוכדנאצר מלך בבל מן המקום הזה ויביאם בבל ואת יכניה בן יהויקים מלך יהודה ואת כל גלות יהודה הבאים בבלה אני משיב אל המקום הזה נאם יהוה כי אשבר את על מלך בבל. **G**, on the other hand, has: τὰ σκεύη οἴκου Κυρίου καὶ Ἰερωνίαν καὶ τὴν ἀποικίαν Ἰούδα, ὅτι συντρίψω τὸν ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος. Here, too, as in 27, 19-22, excrescences may be recognized in the text of **A**, and the briefer recension of **G** is original.
- (11) **A** + נבוכדנאצר. **G**, a needless repetition.
- A** and all the Versions have the words וילך ירמיה הנביא לדרך, except **G**, which has merely: καὶ ὕχεται Ἰερემίας εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. But the following words of Jeremiah can only be conceived as the immediate answer to the symbolical action of Hananiah; it would be utter nonsense to suppose that the prophet after this action goes quietly home, and does not speak what follows till several days have passed. Moreover, the introduction of these words by הלוך ואמרת, from which the addition וילך ירמיה לדרך has arisen, must not be understood to mean that Jeremiah, when he spoke these words, was no longer in the presence of Hananiah but in some other place; cf., on this point, 35, 13, and especially 39, 16.
- (13) **A** ועשית. **G** καὶ ποιήσω, is undoubtedly correct.
- (14) V. 14 reads in **A**: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על ברזל נתתי על צוואר כל הגוים. **G**, on the other hand, has only: ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος· ζυγὸν σιδηροῦν ἔθηκα ἐπὶ τὴν τράχηλον πάντων τῶν ἔθνῶν ἐργάζεσθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.
- 51 (59ff.) This remarkable narrative has come down to us as an appendix to the long oracle against Babylon, cc. 50 and 51; to make it applicable there, vv. 60^b and 62 were interpolated later, and these verses must of course be omitted if we would restore the original form of the narrative.
- (64) At the end of this passage **A** adds the words, wanting in **G**, ויעפו ער הנה דברי ירמיה. The utterly meaningless ויעפו can only have strayed in here through some unfortunate accident from v. 58; it is the concluding word of the long oracle against Babylon. The words ער הנה דברי ירמיה are, after the analogy of Job 31, 40; ψ 72, 20, a note intended to mark off the speeches of Jeremiah from the historical appendix c. 52; they owe their origin to the final redaction of the Book of Jeremiah.
- 34 (5) **A** ובשרפות. **G** et secundum combustiones; **G**S καὶ ὡς ἔκλαυσαν.
- (7) **A** + הגותרות.
- 37 (5) Another transposition must be made here. The facts related in c. 37 stand in

36

הראשנה + אל.

- (32) אל has: וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נריהו הספר; corresponding closely to v. 28. Θ , more briefly, καὶ ἔλαβε Βαρουχ χαρτίον ἕτερον, which must be regarded as the original reading, altered in אל in accordance with v. 28.

5

45

- (4) את כל הארץ היא + אל. These words, which are moreover very strange syntactically, distort the whole sense. We must at least have את כל הארץ היא; for the grief of Baruch over the sorrow and affliction which he must write down has reference to the calamity with which the people of God are threatened; and the great thing which Baruch seeks is evidently the turning away of this sentence; and that which *JHVH* has built and planted, can refer to *Israel* in accordance with prophetic usage.

27 (1ff.)

The narrative of cc. 27 and 28, as will appear later on, has been variously disarranged and very much revised. A transposition must be made at the very beginning, and the date, 28,1, be prefixed to the whole narrative. In אל, c. 27 begins with the words, (Q^rê: יאשיהו בן יאשיהו) בראשית ממלכת יהויקים, which has long been recognized as a palpable error, since in v. 3 Zedekiah appears as the king then reigning in Jerusalem. The error may have arisen from 26,1, where the statement is quite correct. Θ has no superscription at all, but begins c. 27 with v. 2: οὕτως εἶπε Κύριος· ποιήσον [σεαυτῷ] δεσμούς καὶ κλοιούς. But a date in the superscription is indispensable. Since, however, c. 28, which clearly forms the immediate continuation of c. 27, at least does not need a date, all difficulties are removed if we simply transfer the words of 28,1 to the head of c. 27.

- (1) Instead of בשנת the Q^rê reads בשנה; cf. ad 32,1 (p. 63). 25

- (2) אל + אלי, contrary to the style of the narrative sections. Θ has, correctly, only οὕτως εἶπε Κύριος.

- (6) אל את כל הארצות האלה. Θ , better, simply τὴν γῆν.

- (7) Verse 7 is properly wanting in Θ . The idea that the dominion of the Chaldeans is to be merely transitory, and is to fall to pieces after the third generation, is so decidedly inappropriate in this place, where it is much more to the interest of the prophet to depict the power of Nebuchadnezzar as terribly as possible.

- (9) אל הַלְמַתִּיכֶם, but the parallelism imperatively requires τῶν ἐνυπνιαζομένων ὑμῶν, which is actually the reading of $\Theta S I$; cf. ad 29,8 (p. 61).

- (12.16) Here and in v. 16 the reading of אל and all the Versions is דברתי. But such a change to the first person is not appropriate to the narrative sections, to which c. 27 undoubtedly belongs; even the אלי of v. 2 is wanting in Θ . I, therefore, read in both cases הדבר.

- (18) אל has לבלתי באו, which is absolutely impossible. A perfect is syntactically not allowable here, and אל therefore points, not באו, which would naturally suggest itself, but באו; we are left, therefore, the choice between the infinitive באו and the imperfect יבואו. The latter is the more probable; the initial י of יבואו dropped out after the final י of לבלתי.

- (19-22) Verses 19-22 appear in אל in the following form: ¹⁹כי כה אמר יהוה צבאות אל העמרים: ²⁰אשר לא לקחם נבוכדנאצר מלך בבל ועל הים ועל המכונות ועל יתר הכלים הנותרים בעיר הזאת ²¹כי כה אמר יהוה צבאות אלתי ישראל על הכלים הנותרים בית יהוה ובית מלך יהודה וירושלם ²²כי כה אמר יהוה צבאות אלתי ישראל על הכלים הנותרים בית יהוה ובית מלך יהודה וירושלם. This intolerable diffuseness and prolixity evidently owes its origin to later redaction. Θ has in fact the following shorter form, which is certainly the original, although the opening words have been somewhat disarranged: ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος· καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν σκευῶν, ὧν οὐκ ἔλαβε βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ὅτε ἀπῆλθε τὸν Ἰερουσαλὴμ, εἰς Βαβυλῶνα εἰσελεύσεται, λέγει Κύριος. What Θ has here read

- 19 (2) אִל K^ethib הַחֲרוֹמוֹת אִל. But ו has πύλῃς τῆς χαρσείθ.
(11) וּבִתְפַת יִקְבְּרוּ מֵאֵין מְקוֹם לִקְבוֹר + אִל. These words, which are identical with 7,32^b, just as v. 6 with 7,32^a, here unnaturally separate the correlative clauses, and destroy the connection entirely. By changing their position and inserting them, for example, after וְאֵת הָעִיר הָיָה in the same verse (so EWALD), nothing is gained. In ו they are, very properly, wanting.
(12) אִל through dittography of the final י of וְלוֹשְׁבוֹי. This reading has the support of ו alone. We should at least have to read, with S³ *et ponam*, וּנְתַתִּי. ו, simply, τοῦ δοῦναι.
(13) אִל must be the correct reading, and כְּאַתֵּר תּוֹפֵת רִמְסָב, seems actually to have read thus. אִל has הַטְמָאִים, but to take this as in apposition to the singular הַתְּפַת מְקוֹם is altogether out of the question. If we should attach the ה to הַתְּפַת, and read, in accordance with Is. 30,33, כַּמְקוֹם הַתְּפַתָּה טְמָאִים, we should undoubtedly remove the chief objection; but, in the first place, הַתְּפַת in this single instance, while we have תְּפַת everywhere else, would be very strange; and, in the second place, we should certainly expect to find טְמָאִים before הַתְּפַתָּה, whereas ו καθὼς ὁ τόπος ὁ διαπίπτων, ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις, bears indirect testimony to the traditional order of the words. We might be tempted to read, with ו, מְטַמְאָתָם, but this is wholly un-Jeremian. There remains, then, nothing else but to read הַטְמָא, though it must be acknowledged that the sense thus obtained is rather feeble.
אִל. The infinitive absolute, which in 7,18 is entirely in place, would be very strange here. According to 32,29, we should read וְהָסִכּוּ; ו καὶ ἔσπεισαν.
(15) אִל K^ethib מְבִי, before the following אֵל.
20 (2) אִל merely καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, cf. 26,23. The reading יִכָּה probably preserves a trace of the original יִכָּה.
26 (1) The words אֵל יִרְמְיָהוּ are wanting in אִל and all the Versions, but can hardly be dispensed with; cf. 27,1; 34,1; 36,1, and 49,34.
(2) אִל has עַל.
אִל + עַרִי, which is wanting in ו; cf. 7,2; 17,20; 36,6.
(3) אִל, probably a mere clerical error; all the Versions and the parallel passages 7,13,15; 11,7; 25,3,4; 29,19; 32,33; 35,14,15; 44,4, agree in omitting the conjunction.
(6) אִל K^ethib הוֹאֲתָהּ.
(8) אִל has צָוָה, but these consonants must have originally been intended to have the pronunciation צָוָה, ו συνέταξε . . . αὐτῷ, as in 36,8.
אִל + וְכֵן הָעַם. But an omission of these words in ו would be hard to explain, while, on the other hand, it is entirely in keeping with the situation for priests and prophets to take the initiative and incite the people, as in v. 11, where they are the authors of the accusation, and as, *vice versa*, in v. 16 the words of Jeremiah make such an impression on the people that they turn against the priests and prophets.
18. Instead of מִיכָיָה the Q^erê would read the more usual form of the name מִיכָה.
(24) It is very awkward that v. 24, though it forms the immediate continuation of v. 19, is separated from it by the intervention of vv. 20-23; for Ahikam, the son of Shaphan, also belongs to the princes of Judah who here sit in judgment upon Jeremiah.
36 (17) אִל + מִפְּנֵי, which has been erroneously and awkwardly introduced from v. 18, and is, therefore, properly wanting in ו.
(28) אִל + הַרְאֲשִׁימִים.

- 2 מוֹלִיד we should expect the infinitive (GRAF). The words are, moreover, redundant, while up to this point we have a well-constructed verse of two parallel members. Θ evidently did not read the words, and had the text of v. 17 in a somewhat different form: οὕτως ταῦτα ἐποίησέ σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ; λέγει Κύριος ὁ θεός σου. This גַּאם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, as a more complete conclusion to our coherent and independent passage, is certainly very tempting, and אַתִּי instead of אַת can hardly be regarded as a mere variant; yet it seems to me more prudent to abide by אַת, on account of the strict parallelism subsisting between the two members of the verse.
- 12 (4) Instead of אַת אַחֲרֵיתֵנו Θ has ὁδὸς ἡμῶν=אַרְחֻתֵינוּ which may be the better reading; but it is impossible to come to any decision in regard to such a fragment, standing, as it does, apart from all context.
- 17 (8) The Q^rê following the false analogy of v. 6, which is altogether dissimilar, would read here יִרְאֶה ולא יִרְאֶה instead of יִרְאֶה ולא יִרְאֶה; this reading of the Q^rê has only the support of $\mathfrak{C}$. The K^ethib is correct, and we must, with $\Theta\mathfrak{S}\mathfrak{I}$, point יִרְאֶה.
- (10) אַתּוּלָה. $\Theta\mathfrak{I}$, better, without the conjunction.
אַתּוּלָה K^ethib כִּדְרֻכּוֹ.
- (11) אַתּוּלָה יִמּוֹ. K^ethib.
- (12) V. 12 in the form in which it has come down to us can only be an appeal to God, parallel to מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יהוָה, v. 13, and must then be taken in close connection with v. 13. But this causes considerable difficulties. It is hardly possible to conceive of מִקְוֵה מִקְדָּשֵׁנוּ as said of JHVH; מִרוֹם is a most unnatural expression for the one who sits enthroned in the heights of heaven; and in the single parallel passage in Jeremiah, 14, 21, כִּסֵּא כְבוֹד refers to Jerusalem. Some have, therefore, been disposed to regard the whole verse as an apostrophe to Jerusalem: *O glorious high throne from the beginning, place of our sanctuary!* while others have taken the sentence as a separate statement: *The place of our sanctuary is a glorious, high throne from the beginning.* But the latter interpretation of the words yields no connection with the context, and introduces a perfectly idle and, in this place, unintelligible thought; while the former, an invocation of Jerusalem as the place whence alone salvation can come, involves an idea not to be expected from the prophet who (7, 13-15) so emphatically protests against all external estimation of the temple of Jerusalem. Since Θ , too, has the words in a greatly abbreviated form, ὁ θρόνος δόξης ὑψωμένος, ἀγλαμα ἡμῶν, we are forced to recognize in them a later addition.
- (13) יִסּוּרֵי בָאָרֶץ יִכְתְּבוּ אַתּוּלָה is EWALD's extremely happy emendation. אַתּוּלָה has יִסּוּרֵי בָאָרֶץ יִכְתְּבוּ, for which the Q^rê reads וִסּוּרֵי. But this sudden change to the first person is extremely harsh, and we should certainly read, with $\mathfrak{I}$ *recedentes a te*, וִסּוּרֵי, כִּי might easily drop out immediately before בֵּי. Without either pronoun Θ ἀφεστηκότες, and $\mathfrak{S}$ סֵפֶר. The traditional יִכְתְּבוּ בָאָרֶץ must also be due to a clerical error. The figure *they shall be written on the earth* (that is, in the dust, and not on the imperishable rock) is very peculiar, and is not to be met with elsewhere in the OT; moreover, we expect here an idea parallel to the preceding יִבְשׁוּ. All these difficulties are solved in the simplest manner by EWALD's emendation בָּאָרֶץ, יִכְתְּבוּ, then, must, of course, be connected with וִסּוּרֵי.

- 19 (1) אַתּוּלָה has here simply מִקְוֵה, but a new verb is indispensable here. $\Theta\mathfrak{C}\mathfrak{S}$, in accord, καὶ ἄξεις ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων. $\mathfrak{I}$, simplifying differently, *vade et accipe lagunculam figuli testam a senioribus populi.*

- ture of the verse to retain בניה על in the first half, and omit it in the second half of the verse. $\mathfrak{I}$ has at least: *Rachel plorantis filios suos et nolentis consolari super eis*.
- (21) $\mathfrak{A}$ K^ethib הלכתי.
- (22) The enigmatic words נקבה חסובה גבר are certain so far as the textual criticism is concerned, but their meaning is very obscure; see the explanatory note to the English translation. 5
- (28) $\mathfrak{A}$ ולנתון ולהרם ולהאביר + $\mathfrak{A}$, which is wanting in $\mathfrak{G}$; cf. also $\mathfrak{I}$, 10.
- (35-37) Verses 35.36.37 are found in $\mathfrak{G}$ in the order 37.35.36. HITZIG strikes them out as being in the style of Deutero-Isaiah, and only loosely connected with the preceding. 10
- (38) קרי ולא כתיב is wanting in the K^ethib, but is expressly noted as קרי ולא כתיב, and is in fact indispensable.
- (39) $\mathfrak{A}$ K^ethib קה.
- (40) $\mathfrak{A}$ K^ethib השרמות, which is merely a clerical error. 15
- 46 (15) $\mathfrak{A}$ מרוע נסחף אבירך לא עמר, in which נסחף is difficult to explain, and the harsh enallage of the number is very striking. $\mathfrak{TS}$ avoid the latter objection by reading the plural, the former rendering: מא דין איחברו גברך ולא יכילו למקם; while $\mathfrak{I}$ *quare computruit fortis tuus*? 20 *non stetit*, has the singular throughout. This, however, still does not remove the difficulty of נסחף, which Σ , adhering to the etymology, renders: τί ὅτι συνεψήσθη ὁ δυνατός σου. $\mathfrak{G}$ has preserved the original rendering, διὰ τί ἔφυγεν ἀπὸ σοῦ ὁ ἄπικ; ὁ μύσχος ὁ ἐλεκτός σου οὐκ ἔμεινεν, where it should be noted that the words ἀπὸ σοῦ are wanting in a number of the best and oldest MSS; 25 ὁ ἄπικ=ה speaks for itself; ὁ ἐλεκτός is an explanatory interpolation. For the parallelism of נסחף and לא עמר cf. v. 21.
- (17) $\mathfrak{A}$ points קראו שם, which hardly gives sense. $\mathfrak{G}$ καλέσατε τὸ ὄνομα, and $\mathfrak{I}$ *vocate nomen*, give the simple and good reading קראו שם.
- (20) $\mathfrak{A}$ has יפה פיה, as two words; but we have here a קטלמל formation, and must 30 therefore treat it as one word; cf. the verbal form יפית 45,3. $\mathfrak{A}$ reads בא בא, which is certainly a mere clerical error. All the Versions agree in reading ἤλθεν ἐπ' αὐτήν.
- (27.28) On vv. 27-28, cf. note ad 30, 10. 11 (p. 66). 35
- 2 (14-17) The obvious fact that vv. 2, 14-17 cannot originally have belonged here, because they interrupt the connection, is duly recognized by EWALD (*Propheten*, ii², p. 100), who also (*I. c.* p. 85) advances the suggestion that Jeremiah himself inserted the verses here in his final revision of the work in Egypt shortly before his death. The verses certainly bear throughout the stamp of Jeremiah's style, 40 and their authenticity is the less to be questioned, since it is impossible to imagine any other reason for their interpolation in the book of Jeremiah.
- (15) Instead of נצחה the Q^erê would read נצחו; but the passage 4, 17 clearly shows that we have here the stem נצה, not יצח. The singular נצחה, found also in 9, 11 and 46, 19, with the feminine plural subject עריו is syntactically unimpeachable. 45
- (15.16) The superfluous words מבלי ישב in v. 15 are found, it is true, in $\mathfrak{A}$ and all the Versions; if, however, they be omitted, we obtain for vv. 15. 16 three correctly constructed elegiac lines, which can hardly be accidental:
נחנו קולם	עליו ישאנו כפירים	
ערי נצחה	ושיתו ארצו לשמה	50
ירעוך קקד	גם בני נף ותחפנחם	
- (16) $\mathfrak{A}$ K^ethib ותחפנחם.
- (17) $\mathfrak{A}$ בעת מוליך בדרך + $\mathfrak{A}$, which is syntactically very strange; instead of the participle

33 (26) Al K^ethib אשוב, Q^erê אשיב.

30 (5) כי כה וג; ὁὐδ' οὕτως.

(8) *Al* מוסרותיך, a very harsh enallage of the person. *I* indeed has *de collo tuo*, but, on the other hand, *et vincula ejus*. Ὁ τὸν ζυγὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτῶν καὶ τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διαβήξω. In view of *ibz*, we must have the singular suffix in both cases. 5

(10.11) Verses 10.11 are here wanting in *G*, while in 46, 27.28, where we meet with them again, they are found in *G* also. They are, however, to be canceled in both places, since they are so evidently in the style of Deutero-Isaiah, that they can only be regarded as the work of an interpolator familiar with that book. Note especially the sudden appearance here of Jacob-Israel, while elsewhere throughout the whole speech only Judah-Israel is mentioned, and Jacob alone occurs in vv. 9 and 18.

(12) וְכִי כֹה אֶמַּר, which is intended to form a connection between this verse and the inter- 15
polation; וְ simply οὐτως.

(16) Al K^ethîb שׂאִםִּיךְ.

(22-24) V. 22, which anticipates 31,1 and is altogether superfluous, is wanting in 6. Verses 23,24, which we have characterized above as spurious (*cf. ad* 23,19,20), are here, too, an interpolation, and are even less appropriate than in c. 23, since, as they stand, they can only be explained as referring to a punishment directed against the godless elements in Israel, which is here entirely foreign to the context and to the whole meaning of the passage. V. 22 is apparently more closely connected with v. 21 than 31,1, and the immediate repetition of נאם יהוה in v. 31,1 seems rather strange, so that we might feel tempted to cancel 31,1, and retain 30,22. But the לכל משפחת ישראל in 31,1 is of special importance in this connection, and much more emphatic than the simple address of 30,22.

3I (3) אל נראה לי ואהבת עולם, where לי, especially, causes the greatest difficulty. ὁ ἄφθι αὐτῷ ἀγαπητοῦ αἰώνιον, which is, practically, merely another division of the words. Perhaps the scribe stumbled at לי, which would refer to ישראל in v. 2, because the whole subsequent address, after בתולת ישראל, is in the feminine.

(7) $\text{הוֹשַׁע יְהוָה אֶת עַמּוֹךְ אֱלֹהֵינוּ}$, however, $\xi\sigma\omega\sigma\epsilon \text{ K}\acute{\upsilon}\rho\iota\omicron\varsigma \tau\omicron\nu \lambda\alpha\omicron\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$, and $\text{פָּקֵד יְיָ אֶת יִשְׂרָאֵל}$, which is the only correct rendering, since the redemption of Israel is presupposed as an accomplished fact. The reading of אֱלֹהֵינוּ seems to be more than an error, resulting from the form הוֹשַׁע written *defective*; it makes rather the impression of an intentional alteration, because the promise conveyed here in the text of שְׁמַח וְשָׁלוֹם has not been fulfilled.

(10-14) It is evident that v. 15 forms the immediate continuation of v. 9. The sudden address to the nations, in v. 10, is strange, and אֵין, in the same verse, is a distinctive feature of Deutero-Isaiah. These verses have, moreover, a certain Levitical character, which is decidedly un-Jeremian: note the prominence attributed to the priests in v. 14, and the fact that the gracious gifts of JHVH in v. 12 are specially limited to grain, new wine, oil, and the young of the flock and the herds, in other words, to all the requisites for sacrifice. It is also worthy of note that יִשְׂרָאֵל and יַעֲקֹב are used in the widest sense to designate all Israel, while in vv. 7 and 9 they are used with special reference to the ten tribes, to which v. 15 ff. also exclusively refers. We must therefore regard vv. 10-14 as a later addition and strike them out.

(15) מִלְּבַיִת על בנין ה. The repetition of עַל בְּנֵי is extremely awkward. G has: $\text{Παρελθὼν ἀποκλειομένη οὐκ ἤθελε παύσασθαι ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς;}$ $\text{سَمَّا خَمَلَ جَلَّ حَقَّقَ هَلَا}$ $\text{سَمَّا خَمَلَ جَلَّ حَقَّقَ هَلَا}$; עַל בְּנֵי , therefore, occurs but once in these texts. We have followed S, because it is more in accordance with the parallelism and the struc-

33

sense and contents, it is first of all apparent that הַנְּתָנִים, which is found in all the Versions, is to be pointed as the Nif'al participle, and taken in the sense of the Latin gerundive, the Greek verbal adjective: *those doomed to destruction*. בָּאִים must then be taken as the predicate to הַנְּתָנִים, the אֵת before the latter word must be omitted. Thus with the smallest possible departure from that which 5 has been transmitted to us, the text, in the form proposed by us, yields a sense at once satisfactory and in accordance with the context.

(5) אֵל מֵהָעִיר הַזֹּאת; ὁ ἐπ' αὐτῶν.

(8) אֵל כְּתִיב לְכֹל.

(9) אֵל לִשְׁם שִׁשׁוֹן; ὁ, better, εἰς εὐφροσύνην.

10

אֵל + אוֹתָם, which is wanting in ὁ, and is certainly superfluous.

(11) The words which stand here in the middle of the verse are, on account of their liturgical and Levitical character, to be ascribed to a later redaction, and consequently stricken out, as in the case of vv. 14-26 of this chapter and of 31, 10-14.

(14-26) The whole passage, vv. 14-26, is wanting in ὁ, and is clearly a later excrescence, 15 whose ideas and views are entirely foreign to those of the real Jeremiah; it is therefore to be canceled. On the other hand, an independent discourse of some length could not well end with v. 13, and we must, therefore, look for a fitting conclusion. Now if we take the passage 23,7-8, which is placed by ὁ after 23,40, we find that it serves in both texts as the final paragraph of a long discourse, 20 although it forms a fitting conclusion in neither case. Indeed, the very fact of the varying position of the passage in the two texts, would be sufficient to arouse our suspicion that these verses in c. 23 have not retained their original place. Here, however, at the end of a speech which deals *ex professo* with the future of Israel after its release from the Exile, they would form a most appropriate conclusion. 25 We also meet with these verses, almost word for word, in 16, 14-15, where, although they are to be found in all the Versions, they are absolutely inappropriate and interrupt the connection very sensibly. On the other hand, their occurrence in all the witnesses speaks in favor of their authenticity which is, in fact, not to be questioned. 30

The form in which these verses appear here, is produced by a combination of cc. 16 and 23. In 16, 14, אֵל וְלֹא יֵאָמְרוּ עוֹד, against 23, 7; but ὁ 23, 7; but ὁ has in both places καὶ οὐκ ἐποῦσιν ἔτι. In אֵל the second verse (16, 15) reads: כִּי אִם חַי יְהוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צִפּוֹן וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הָרִיחָם שְׁמָה וְהַשְׁבוֹתִים עַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָאֲבוֹתָם. ὁ has the same text except that it reads τὸν οἶκον 35 Ἰσραὴλ, instead of אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, and ἐξώσθησαν instead of הָרִיחָם; 23, 8, however, אֵל has: כִּי אִם חַי יְהוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת וְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צִפּוֹן וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הָרִיחָם שְׁמָה וְיָשְׁבוּ עַל אֲדָמָתָם; and ὁ: ἀλλὰ ὁ κύριος ὃς συνήγαγε πᾶν τὸ σπέρμα Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς βορρᾶ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν οὐ ἐξώσεν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. The use of the two verbs together, 40 אֲשֶׁר הָעֵלָה, in אֵל is very harsh; we, therefore, following 16, 15, read simply אֲשֶׁר הָעֵלָה, which is in keeping with the parallelism and in agreement with ὁ (here συνήγαγε, while in the preceding verse הָעֵלָה is rendered by ἀνήγαγε). The reading of ὁ πᾶν τὸ σπέρμα Ἰσραὴλ is certainly preferable to the אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל of אֵל, since the two exiled kingdoms of Israel and Judah are here referred to. 45 For the conclusion of the verses we have adhered as closely as possible to 16, 15. Instead of הָרִיחָם 23, 8, ὁ reads הָרִיחָם, as also אֵל correctly in 16, 15. The conclusion of 23, 8 in ὁ is more closely conformed to 16, 15, from the fact that הָשִׁיב is read, instead of וְיָשְׁבוּ; cf. אֵל הַשְׁבוֹתִים. It must be acknowledged, however, that the reading of אֵל in 23, 8 is to be preferred in that it has the stem יִשְׁבַּ and 50 הָשִׁיב. The return to the old home is mentioned in the first half of the verse, and now follows as a new element, the promise that they shall always dwell there. We therefore prefer to read וְהוֹבְשֵׁתִים; cf. also 32, 37.

- 22 (3) אֵל. $\mathfrak{U}$ agree in reading the copulative conjunction.
 (4) אֵל K^ethib ועברו.
 (6) אֵל K^ethib נושבה.
 (14) אֵל תלוני וקפון, and all the Versions agree with אֵל in thus incorrectly connecting the 1 with the second word. The suggestion, first made by J. D. MICHAELIS, 5 to divide the words differently and read תלוני קפון, has been generally adopted.
 (15) אֵל בארו, for which many different explanations have been offered. The whole context requires a proper name. $\mathfrak{U}$, in the majority of the MSS, has ἐν Αχαζ, which graphically indeed agrees closely with the traditional בארו; but from 10 material considerations the reading of $\mathfrak{U}^A$, and its daughter, the Arabic Version, ἐν Αχααβ=באחאב, is preferable, since we know, on the reliable authority of 1 K. 22,39, that Ahab was actually possessed with a mania for building. In the archetype of אֵל the name was probably written באחב, with omission of the second א (cf. in this connection נחנתי v. 23), and this, under the influence of בארו in 15 v. 14^b, was corrupted to בארו.
 23 אֵל K^ethib יושבתי.
 אֵל K^ethib מקננתי.
 אֵל has, according to BAER-DELITZSCH, נחנת, while usually נחנתי appears as the K^ethib. This is, of course, a clerical error for נחנת, καταστενάξεις ($\mathfrak{U}^S$), and 20 this again an incorrect writing for נאנחת.
 25 אֵל + ובר. $\mathfrak{U}^S$, better, without the copulative conjunction.
 (26) אֵל has הארץ אחרת, which is grammatically objectionable; cf. 2,21.
- 23 (10) In אֵל the verse begins with the words (wanting in $\mathfrak{U}$): כִּי מִנְאפִים מְלֹאָה הָאָרֶץ; cf. 9,1. These words are superfluous; they destroy the parallelism, and their contents are singular. The reproach is here too special, and, moreover, one the responsibility for which cannot be imputed to the false prophets. The *curse* forms the immediate continuation of *the holy words of JHVH*. 25
 (17) אֵל has אומרים אמור למנאצי דבר יהוה; $\mathfrak{U}$, on the other hand, λέγουσι τοῖς ἀπω- 30 θυούμενοις τὸν λόγον Κυρίου=יהוה למנאצי דבר יהוה, which is much better and more natural.
 (18) אֵל מי; $\mathfrak{S}$, and apparently also $\mathfrak{C}$, has the copulative conjunction. Instead of דברי the Q^re would read here דברו, as just before, and this reading 35 is supported by $\mathfrak{S}^C$. The reading of the K^ethib is, however, to be retained, and is attested by the oldest Hexaplar MSS τίς ἡρωτίσατο τὸν λόγον μου. The words are altogether wanting in the genuine text of $\mathfrak{U}$.
 אֵל has וישמע; but according to v. 22 we must, with GRAF, point וישמע.
 (19-20) Verses 19 and 20, which are repeated with slight variation in 30,23-24, are not 40 only suspicious on account of the expression באחרית הימים, but destroy the connection between vv. 18 and 21. The only possible way of obtaining any suitable sense from them would be to regard them as containing an example of the true prophetic word revealed by God, to show how the prophets ought to preach if they were true prophets, but how in fact they do not preach; but this is ex- 45 tremely forced; cf. STAERK, ZAT. xi, 248ff.
 (28) אֵל חלום; $\mathfrak{U}$, better, τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ.
 (32) אֵל הנני על נבאי חלמות שקר; $\mathfrak{U}$ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφῆτας τοὺς προφητεύοντας ἐνύπνια ψευδῆ, and הנביאים is absolutely required by the paral- 50 lelism with vv. 30 and 31. The reading of אֵל is connected with other variants where we find the same idea, that dreams do not form a peculiarity of the false prophets, but are entirely outside the province of all prophecy, whether false or true; cf. ad 29,8, and 27,9.

- 24 8 $\text{אל} + \text{כי}$, which G rightly omits.
 (9) After לועוקה , which the Q^{rê} again alters to לועוקה , אל adds לרעה . The word is perhaps merely a dittogram from לועוקה ; in any case, such a use of רעה is unexampled.
- 29 (1) $\text{אל} + \text{הנביא}$.
 $\text{אל} + \text{יתר}$, an addition which is difficult to understand.
 $\text{אל} + \text{אשר הנלה נבוכרדראצר מירושלם בבבלה}$.
 (2) V. 2 occurs in all the Versions, but is undoubtedly to be attributed to the editor who worked over the genuine text of the letter and brought it into its present form.
 (3) $\text{אל} + \text{נבוכרדראצר}$.
 (8) $\text{אל חלמתם אשר הם חלמים}$ is absolutely required by the context in place of the traditional $\text{אל חלמתיקם אשר אתם מחלמים}$. In c. 23 also, it is the false prophets who have dreams and use them as the vehicle of their false prophecies (23,25,27,28 15 and, according to the reading of G , v. 32); cf. also 27,9 (G). The impossible form מחלמים has long been recognized as being due to a dittography of the final ם of אתם .
 (14) $\text{אל} + \text{שבתכם}$ K^{ethib}.
 (16-20) Verses 16-20 must positively be stricken out. They form a digression to the subject matter of c. 24 very difficult to understand, and v. 21 is evidently the immediate continuation of v. 15. The passage is wanting in G , but probably because the scribe skipped from בבלה v. 15 to בבלה v. 20.
 (21) $\text{אל} + \text{עבדות אלהי ישראל}$.
 $\text{אל} + \text{נבוכרדראצר}$.
 (22-31) Verses 22^b-31^a are to be omitted. At the time when Jeremiah wrote, the fate of these two false prophets could not have been fulfilled, since otherwise the fact that the passage has the form of a prophecy would be absolutely incomprehensible. We must assume that Jeremiah merely threatened these two persons with a violent death, and that later, after this had actually occurred, the fact was inserted by the author of the narrative portion and editor of the whole book of Jeremiah. The account is doubtless correct, and very valuable to us, but certainly formed no part of the original contents of the letter. We must regard in a similar manner what is reported in vv. 24 ff. with reference to Shemaiah, which certainly comes from the same reliable source. Jeremiah could not refer in his letter to a document which only came to Jerusalem from Babylon as a result of that letter. This narrative also is no doubt correct in point of fact, and is exceedingly interesting to us, but must certainly here be due to later interpolation. I would call attention here to the change in the form of the narrative to the third person, just as in the biographical portions of the Book of Jeremiah. Moreover, it is necessary in v. 26 to read, with G ($\text{γενέσθαι ἐπιστάτην}$), פקיר instead of פקרים .
 (23) $\text{אל} + \text{היודע}$ K^{ethib}, Q^{rê} היודע .
 (32) $\text{אל} + \text{ולא יראה}$. Jeremiah could not expect that Shemaiah would live seventy years longer, to see the future salvation of his people. With G οὐ ἰδεῖν , we must read לראות .
 49 (36) $\text{אל} + \text{עולם}$ K^{ethib}.
 (39) The reading of אל and all the Versions is באחרית הימים . I read, instead, אחרי כן according to 49,6; cf. STAERK, ZAT. xi, 247-253.
 $\text{אל} + \text{אשוב}$ K^{ethib}; Q^{rê} אשיב . We must, of course, adopt the reading of G , καὶ ἀποστρέψω , which represents the proper Hebrew construction.
 $\text{אל} + \text{שבית}$ K^{ethib}.

- 35 (18) **אל** + **יְרֵמְיָהוּ כֹה אָמַר**. The words are wanting in **Θ** and must certainly be omitted, since throughout the whole chapter up to this point the first person is employed. **Θ** reads the verse in a somewhat different form: διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ Ἰωναδὰβ υἱοῦ Πηχαβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν καθότι ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. 5
- אל** + **וְהִשְׁבֵּרוּ אֶת כָּל מִצְוֹתַי**, which is again wanting in **Θ**.
- (19) **אל** + **כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**. **לֵכֵן** also is wanting in **Θ**, but this must be retained.
- 13 (16) The Q^{re} incorrectly alters the K^{thib} **וְשִׁית יֵשִׁית** to **וְשִׁית**. 10
- (18) All the Versions, except **℣**, have ἀπὸ κεφαλῆς ὑμῶν. **אל** reads **מִקְּרָאֲשֵׁיכֶם**; since, however, **מִקְּרָאֲשֵׁיכֶם** never means *head-ornament*, but always *region of the head*, just as **מִמְּגִלּוֹת** means *region of the feet*, we should expect at least **מִמְּרָאֲשֵׁיכֶם**. For **רֹאשׁ** in its primitive meaning *head* a plural **רֹאשִׁים** cannot be established, even from Ez. 36,11, and we must, therefore, read **מִקְּרָאֲשֵׁיכֶם**. 15
- (19) **Θ** **ἀποικίαν τελείαν** = **שְׁלֵמָה**, **נָלַת**, Am. 1,6.9. **אל** **הַנִּלְתָּ שְׁלֹמִים**, but **שְׁלֹמִים** in the sense required here is very strange, and **℣** **אֵתְקִבִּילוּ תוֹשְׁלִימַת עוֹבְדֵיהֶון**, seems to have felt the difficulty and pointed **שְׁלֹמִים**. **שְׁלֹמִים** arose under the influence of the immediately preceding **הַנִּלְתָּ** by dittography of the final **ה** of **כֹּלָה**.
- (20) **אל** has **שְׂאוּ עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ**, which the Q^{re} corrects to **וְרֹאוּ**. So **℣** **שְׂאוּ עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ**, the latter taking the following **הַבָּאִים מִצִּפּוֹן** as a vocative and subject of the two imperatives. **Θ** has ἀνάλαβε ὀφθαλμοὺς σου Ἱερουσαλὴμ καὶ ἴδε τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ βορρᾶ. Ἱερουσαλὴμ is here an explanatory gloss, but is quite correct, since the whole verse is addressed to Jerusalem. The metre itself shows that **אל** is right in omitting this word, but the singular must, of course, be restored through- 25 out.
- (21) The unanimously attested reading is: **מִתָּאֲמַר כִּי יִפְקֹד וְאֵת לְמַדַּת אוֹהֶם עֲלֶיךָ אֲלָפִים לְרֹאשׁ**. We are here in precisely the same situation as in 18,15: the metre is disturbed. According to the elegiac scheme there are too many words for one verse, too few for two; and the question, therefore, arises whether we should expand to 30 two verses or abridge to one. As in case of 18,15, the rhythm of those stanzas which can be clearly distinguished, is in favor of the latter alternative. What is the meaning of the general and indefinite subject of **יִפְקֹד**, **Θ** **ὅταν ἐπισκέπτονται**? **יְהוָה** is throughout the speaker, and the subject of the approaching visitations. The slight change to **בִּפְקֹדִי** removes both objections and restores a correct first member 35 of the metre. Since **אֲלָפִים לְרֹאשׁ** gives the requisite second member and forms the natural conclusion of the thought, the unsuitable and superfluous intervening words **וְאֵת לְמַדַּת אוֹהֶם עֲלֶיךָ** must be omitted.
- אל** has **כְּמוֹ אֵשׁ**, but **כְּאֵשׁ** suits the metre better and is smoother.
- (24) According to the structure of the remaining stanzas a whole verse must have 40 fallen out here, which, however, I do not venture to restore. The word **וְאֲפִצֵּם**, found in all the Versions, with its departure from the vocative hitherto strictly observed, is evidence of the corruption which has here taken place in the text.
- (25) Here, too, the text must be somewhat altered for the sake of the metre. The universally attested reading is: **זֶה גִּדְּלָךְ מִנֵּת מִדֶּיךָ מֵאֵתִי גִּדְּלָךְ**, although **Θ** (καὶ μερὶς 45 τοῦ ἀπαιθεῖν ὑμᾶς ἐμοί) read **מִדֶּיךָ** instead of **מִדֶּיךָ**. We need not hesitate to omit the **גִּדְּלָךְ**, which is frequently inserted or omitted in the different Versions, and then by simply changing the position of **מֵאֵתִי** we obtain a verse perfectly correct in form, with which the second member, whose metrical structure has been preserved intact in all the Versions, joins naturally to form a stanza. 50
- 24 (2) **אל** has again **אָחֵר**; **Θ** **אָחֵר**, better, **אָחֵר**.
- (6) **אל** has **עַל**.

- of subject from that of v. 6^b is indicated, the subject must be the same here, *viz.* the survivors, and the object the dead. It is then at once clear that **U** is right in reading לנחם, instead of **Al** לנחמו. The words להם and להם are both indispensable, and, in the case of two words so much alike standing side by side, either the first (as in **U**), or the second (as in **Al**) might easily drop out; we must here combine **Al** and **U**. SCHWALLY also strikes out the universally attested על before אבל, whereby the text is made smoother; he also omits the suffixes אמו and אביו.
- (16) **Al** K^ethib לרונים, which is here, as in Ez. 47, 10, altered by the Q^crê to רינים.
- (18) **Al** + ראשונה, which is correctly omitted in **U**. It is related to vv. 14 and 15, 10 which did not belong here originally, but are a later addition; before the promise can be fulfilled the guilt of Judah must be atoned for twofold.
- 17 1) מובחתיכם **Al**, but **AΘΣΣ** agree in reading the third person. **U** omits the whole of vv. 1-4 and the opening words of v. 5, the eye of the scribe having probably wandered from יהוה (16, 21) to יהוה (17, 5^a).
- 2) These words are very obscure. All the Versions, so far as we have them, connect בניהם in such a way that בניהם is made the subject of כוֹבֵר: ἡνίκα ἀναμνησθήσιν οἱ οὐλοῦντες; and it must be acknowledged that this view is grammatically the most likely. But the sense and context would rather lead us to take בניהם, as well as the two following words, as the object of כוֹבֵר. For the sacrifice of children is always regarded, in Jeremiah and Ezekiel, as the culmination of Israel's crimes. In this case we may suppose that the matter is intentionally alluded to here in a delicate manner, just as the succeeding crimes are merely mentioned without being specially characterized.
- All the Versions read, with **Al** מובחתיכם; but here, alongside of אשרים, only מצבות could have stood. The same change of מצבה to מובה is recognized by WELLHAUSEN in Gen. 33, 20.
- (3) The longer form הַרְרִי is very strange in the singular, and **AΘΣΣ** understood, in fact, הַרְרִי. **Al**, however, has probably pointed correctly, in which case הררי will refer to Jerusalem; cf. 21, 13.
- Al** כל. The *and*, which is found in **AΘΣΣ**, is indispensable; cf. also 15, 13.
- (4) **Al** וּבַךְ, which only admits of a very forced explanation. **U** evades the difficulty by a lengthy paraphrase. The Hexaplar Version, whose origin is not expressly stated, reads, probably on the basis of a variant text, καὶ ἀφαιρεθήσεται καὶ ταπεινωθήσεται. **Σ** both render freely; **Σ** **Al** **et relinqueris sola**. We must, with GRAF, emend to ירך, in accordance with Deut. 15, 2-3.
- Al** קדחתם. **AΘΣ**, better, ἐκκέκασται; cf. 15, 14.
- 12 (9) The unanimously attested reading is לי, which, following GRAF, must be emended to בי.
- Al** points הָעֵץ, which results from the corruption of כי to לי. Only the article can be intended here, and not the interrogative particle.
- (11) **Al** שָׁמָּה. **U** **et** **et**, better, שָׁמָּה. **U**, quite freely, ἐτέθη.
- 35 (12) **Al** אל ירמיהו; **U** correctly πρὸς μέ.
- (14) **Al** + את מצות אביהם, which results from the corruption of כי to לי. Only the article can be intended here, and not the interrogative particle.
- (15-16) Verses 15-16 are found in all the Versions, but must nevertheless be stricken out. The prolixity of the latter half of this chapter is positively intolerable, and the portions wanting in **U** show that later hands have been at work here.
- (17) **Al** + אלהי ישראל. An altogether unparalleled accumulation of divine names, in which **Al** stands entirely alone.
- Al** יען דברתי אליהם ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו + **Al**.

- 49 emendation proposed by HITZIG, איך לעובה, would, in order to give a proper meaning, have to read היתה לעובה איך. It seems best, then, to read, in accordance with 4,13.37; 6,4; 13,10; 45,3: **אוי לי כי**, which is a genuine Jeremian expression, and yields at least a clear sense in agreement with the context. **אל** has תהלה. Instead of this the Q^rê reads תהלת, which, in view of the well-known **יעי וזמרת יה**, would be equivalent to תהלתי. **ט** merely πόλιν ἐμήν. In any case, the suffix pronoun must either stand both times, or be omitted both times, as in **טט**. 5
- [26] **אל** + ביום, which sensibly disturbs the parallelism, and is rightly lacking in **ט**. 10
- [28] **אל** and all the Versions add to this heading the words: **אשר הכה נבוכדראצר מלך בבל**, against the analogy of all the other headings in this section (the first oracle against Egypt is a special case), and all the more unnecessarily, since, in v. 30, the King of Babylon is expressly named as the threatening enemy.
30. **אל** again points **העמיקו**; cf. *ad* v. 8. 15
- אל** + נבוכדראצר.
- [31] **אל** + נאם יהוה, which is utterly inappropriate in the mouth of the heathen who speak here.
- 14 3 **אל** K^ethib צעוריהם. 20
- 6 **אל** + כתנים, which, in the meaning **ὡς δράκων** (AΘ²³), or **ליון** (ס), is alike incongruous, and therefore is correctly omitted in **ט**.
- [14] **אל** K^ethib ואלול, which is corrected by the Q^rê to **ואליל**. The conjunction is found in all the Versions; but the usage of the language and the parallelism compel us, with GRAF, to strike out the **ו**, and to take **וקם אליל** as in construct relation. 25
- אל** K^ethib תרמותם.
- [18] **אל** + ולא **ט** and **ז** correctly **ἦν οὐκ ᾔδεισαν**.
- 15 4 In Jeremiah the word **זועה** is always altered in the Q^rê to **זועה**, in accordance with Deut. 28,25; Ez. 23,46. 30
- 8 **אל** K^ethib אלמנותי.
- 9 **אל** K^ethib באה.
10. **אל** has, in consequence of an incorrect division of the words, the portentous reading **כלה מקללני**.
- 11-14 Verses 11-14 are to be omitted. It is generally acknowledged that vv. 13 and 14 are an unfortunate and unskillful interpolation from 17,3; and we must hold the same opinion in regard to vv. 11 and 12. V. 12 is absolutely unintelligible, though innumerable attempts have been made to make sense of it. V. 11, in respect to which the Versions vary greatly, can only be intended to console the prophet and to remind him that his condition is neither so bad nor so devoid of comfort as he supposes. But after these comforting words of God, how are we to explain the terrible outbreak in v. 15? To what, then, do the opening words of v. 15, **אתה ידעת**, incorrectly omitted in **ט**, refer? V. 15 is the immediate continuation of v. 10, and by so regarding it all difficulties and objections are removed. 40
- (11) **אל** K^ethib שרותך; Q^rê שריתך. 45
- (16) **אל** K^ethib דבריך.
- 16 (7) In regard to this whole passage cf. SCHWALLY, *Leben nach dem Tode* (Giessen, 1892) p. 22. **אל** has **ולא יפרסו להם על אבל לנחמו על כח ולא ישקו אותם כוס הנחמים על** 50
- אבו ועל אבו**; **ט** **καὶ οὐ μὴ κλασθῇ ἄρτος ἐν πένθει αὐτῶν εἰς παράκλησιν ἐπὶ τεθνηκότι οὐ ποτισὺς αὐτὸν ποτήριον εἰς παράκλησιν ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ αὐτοῦ**. **ט**, therefore, read **להם** instead of **להם**, and **לנחמו** instead of **לנחמו**. Since no change

- 48 (45-47) Verses 45-47, which in fact are wanting in $\mathfrak{G}$, are to be cut out as a later interpolation. They are very awkwardly made up from Num. 21, 28, 29, and 24, 17, and only serve to weaken the forcible and full conclusion of v. 44. Moreover, in accordance with the parallel passage Num. 21, 28, מִבֵּית סִיתוֹן must be read instead of מִבֵּין סִיתוֹן.

5

- 49 (1) $\mathfrak{A}$ points מִלְכָּם; but $\mathfrak{G}$ (Μελαχολ) and $\mathfrak{S}$ read here correctly the name of *Milcom*, the principal god of the Ammonites.
- (3) The form universally attested is חֶשְׁבוֹן. But according to the context, only Ammon itself, or a prominent Ammonite city can be addressed. It is true that Hesbon lay only five hours journey from Rabbath Ammon, but there is never an Ammonite town, nor was it ever considered as such. Nothing remains, therefore, but to emend to עֲמֹן. עֲמֹן alone, without בְּנֵי, is, indeed, only found in 1 Sam. 11, 11; but here, where the land is addressed as personified, there can be no objection to this rather rare mode of designating it.
- $\mathfrak{C}$ is an excellent emendation by K. H. GRAF, for the עֵי of $\mathfrak{A}$ and Versions. The context imperatively requires the capital of Ammon. It is true that we only find the form $\mathfrak{C}$ in case of the capital of Moab, but there is nothing to prevent our assuming that the capital of Ammon also, which, as GRAF very justly remarks, had no proper name, was called $\mathfrak{C}$ by the Israelites. Moreover this objection can be readily removed by reading שְׁרֵה הָעִיר; שְׁרֵה is the capital, as the occurrence of the name *Rabbah* in parallelism with it puts beyond doubt; cf. 2 Sam. 10, 3, and especially v. 8, where we read simply הַשְׁעָר, but where we must conclude from the context that Rabbah is intended, although it is not mentioned by name throughout the whole chapter, and even in v. 14 appears merely as הָעִיר.
- $\mathfrak{A}$ points again מִלְכָּם; cf. especially 48, 7.
- (4) $\mathfrak{A}$ only מִי; $\mathfrak{G}$ ἢ λέγουσα τίς εἰσελεύσεται ἐπ' ἐμέ. This האמרה can hardly be dispensed with.
- (8) $\mathfrak{A}$ points הַעֲמִיקוּ, but the sense absolutely requires an imperative.
- $\mathfrak{A}$ reads פִּקְרֹתֵי; $\mathfrak{G}$ also, ἐν χρόνῳ ᾧ ἐπεσκαψάμην ἐπ' αὐτόν; while $\mathfrak{CS}$ read פִּקְרֹתוֹ. Vid. ad 6, 15.
- (20) $\mathfrak{A}$ reads יָשִׁים. There can be no doubt as to the sense.
- (23) $\mathfrak{A}$ has בִּים דֹּאנָה, with which nothing can be done. The change to בִּים, in accordance with Is. 57, 20, (so GRAF) must be considered a complete failure; since a boiling and raging sea cannot form a fitting image for a frightened and despairing multitude. $\mathfrak{G}$ has ἐξέστυσαν ἐθυσμύθησαν; but to read נִמּוּגוֹ דֹּאנָה and assume that בִּים is an interpolation from Is. 57, 20, where also the words הַשָּׂקֶט לא יוכל occur, is out of the question, since in the passage before us the parallelism requires three words. It would be simplest to read בִּים instead of בִּים: *fear is upon them*; but the order of the words opposes this, since in that case we should certainly expect דֹּאנָה בִּים. To read, in accordance with נִמּוּגוֹ וְנִמּוּגוֹ (or rather נִמּוּגוֹ וְנִמּוּגוֹ) בִּיר עוֹנִינוּ Is. 64, 6, נִמּוּגוֹ בִּיר דֹּאנָה is also unsatisfactory. In view, then, of the traditional form of the text, nothing remains but to read מִדֹּאנָה, Σ and $\mathfrak{Z}$ actually have, respectively, ὑπό μερίμνης, and *prae sollicitudine*.
- יוֹכֵל, but we must read, with $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{C}$, יוֹכֵל.
- (25) The universally attested reading is אֵיךְ לֹא עֲזָבָה, and $\mathfrak{G}$ also has πῶς οὐχ ἔγκατέλιπε. The rendering *how is the splendid city not deserted!* would be acceptable enough so far as the sense is concerned, but is a pure Germanism. The view of certain Jewish commentators, mentioned by RASHI and QAMHI, who took עֲזָב in the meaning of *to let go, to spare*, (לִמָּה לֹא נִעְזַבְתָּ מִן הָרָעָה הַזֹּאת שְׁלֹא תִבָּא רָעָה עֲלֶיהָ), is inadmissible on grounds of usage. In spite of $\mathfrak{Z}$ *quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem*, to strike out the negative would be commonplace and unmethodical. The

- 48 tently באוצרך ובכית ננוך. One thing at least is clear, that $\mathfrak{G}$ read here only one word; and this agrees with the structure of the verse. Since in v. 41 והמצרות = $\kappa\alpha\iota\ \tau\alpha\ \delta\epsilon\chi\tau\upsilon\mu\alpha\tau\alpha$, we should have here, as the equivalent of $\epsilon\nu\ \delta\epsilon\chi\tau\upsilon\mu\alpha\tau\iota\ \sigma\sigma\upsilon$, במצרתך, in which we immediately recognize באצרתך $\mathfrak{H}$. The reading of $\mathfrak{G}$ is correct in point of fact. While the boasting of riches and treasures introduces a new feature into the picture, for which we are altogether unprepared, and which leads to no result, we need only be acquainted with the nature of the land of Moab, to understand a boasting of mountain fortresses. This במצרתך was corrupted in $\mathfrak{H}$ to באצרתך through the influence of the similar, but not altogether identical, passage 49,4. במעשיך can only be a later addition meaning idols, since, in the second half of the verse, Moab's idol Chemosh is explicitly mentioned.

$\mathfrak{H}$ K^ethib כמיש.

The Q^re unnecessarily alters יחרו to יחר.

- 8) אשר $\mathfrak{H}$; $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$ καθως. 15
- 12) ונבלהם $\mathfrak{H}$; $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$ have the plural in both cases; $\mathfrak{G}$ $\kappa\alpha\iota\ \tau\alpha\ \kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\alpha$ (corruption of the Greek for $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\mu\alpha$) αὐτοῦ.
- 15) $\mathfrak{H}$ points שך, which J. D. MICHAELIS correctly alters to שך in accordance with v. 18; cf. also v. 8.
- 18) $\mathfrak{H}$ K^ethib ישיבי, a mere clerical error. 20
- 20) $\mathfrak{H}$ K^ethib הלילי וועקי.
- 21^b 24) The utterly disproportionate length of this oracle against Moab must strike every one, and this is the more obvious, since the length is in inverse ratio to the importance of the contents. But since the passage contains much that is vigorous and original, and since such an expression as v. 13 can only be understood if placed before the destruction of Jerusalem, we must endeavor to extract the genuine Jeremian nucleus from the mass of accretions that envelop it. This has been our course in our treatment of the text. In favor of striking out vv. 21^b-24 only aesthetic reasons can be urged, but they seem to be sufficiently weighty.
- 21) $\mathfrak{H}$ K^ethib מופעת, Q^re מופעת. 30
- 26-27) Verses 26 and 27 evidently presuppose the fall of Jerusalem, while Moab is regarded as having escaped the calamity; they cannot, therefore, have been written in the fourth year of Jehoiakim.
- 27) $\mathfrak{H}$ K^ethib נמצאה, Q^re נמצא.
- 29-34) Verses 29-34 are utterly idle and empty excerpts from Is. 15 and 16, a prophetic passage which frequently crops out here; but by Jeremiah, while it is freely employed and reproduced, it is never simply copied. The next verses, 35-38, are characteristic of his mode of procedure in regard to his original.
- 36) We might feel tempted to alter אנשי קיר חרש, in accordance with Is. 16,7, to אל אנשי קיר חרש; but there is no sufficient reason for it, especially after cutting out vv. 29-34. 40
- 37) $\mathfrak{H}$ בי כל ראש, and so also $\mathfrak{G}$. $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$ translate here freely. According to the parallel passage Is. 15,2, בכל ראש must be read. 45
- $\mathfrak{H}$ על כל ידים. But נדרת is undoubtedly a participle and not a nominal form, so that we must read with $\mathfrak{G}$, $\kappa\alpha\iota\ \pi\acute{\alpha}\sigma\alpha\iota\ \chi\epsilon\iota\rho\epsilon\varsigma$ =כל ידים.
- $\mathfrak{H}$ ועל מתנים. But כל, which might easily fall out after על, is here indispensable, and is actually found in $\mathfrak{G}$.
- 39) $\mathfrak{H}$ הלילו, which between the two איך's is out of place and interrupts the connection.
- 40) $\mathfrak{H}$ הנה כנשר יראה ופרש כנפיו אל מואב. A literal interpolation from 49,22. 50
- 41) $\mathfrak{H}$ והיה לב גבורי מואב ביום ההוא כלב אשה מצרה. Likewise interpolated from 49,22.
- 44) $\mathfrak{H}$ הננים.
- $\mathfrak{H}$ has אלקיה; $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$, better, ταῦτα=אלה.

- 25 and with regard to their contents also they are suspicious. Moreover, the meaningless תפוצותיכם in v. 34 must, following $\mathfrak{G}$, be stricken out, and perhaps also instead of ככלי should be read כְּכָרִי ὥσπερ οἱ κριοὶ οἱ ἐκλεκτοί. In v. 38 instead of the very strange חרון היונה, חרון היונה must be restored from $\mathfrak{G}$; cf. 46,16; 50,16. 5
- 46 (9) $\mathfrak{M}$ reads תַּפְּשִׁי וְלֹדִים; $\mathfrak{G}$ καὶ Λύδοι ἀνάβητε. The parallelism and the structure of the verse require here two names of peoples, just as previously כּוּשׁ וּפּוֹטִי. The Lydians are too distant to appear here as the allies or auxiliaries of the Egyptians, so that instead of them the Libyans, לוֹבִים, are to be understood; cf. Nah. 10,3,19; 2 Chr. 12,3; 16,8; Dan. 11,43 (see STADE, *De populo Javan*, p. 6). It is impossible to find any national name graphically resembling תַּפְּשִׁי. The name סַכְיִים, which stands in 2 Chr. 12,3, next to לוֹבִים, is obscure and doubtful.
- (11) $\mathfrak{M}$ K^{ethib} הרבית.
- (12) $\mathfrak{M}$ has קְלוֹנֶךְ; but $\mathfrak{G}$ φωνήν σου is precisely what is required by the parallelism 15 with וצוהתך.
- 47 (1) $\mathfrak{G}$ heads this article simply ἐπὶ τοὺς Ἀλλοφύλους, just like the four following. $\mathfrak{M}$ gives the title in the form: אֲשֶׁר הָיָה דָּבָר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶל פְּלִשְׁתִּים בְּטָרָם. יִכֶּה פָּרַעַה אֶת עֹזָה. It is expressly stated by Herodotus (2,159) that Pharaoh Necho 20 conquered Gaza; cf. HIRTZIG's dissertation *De Cadyti urbe Herodotea*; the notice in $\mathfrak{M}$ is, therefore, in substance correct. Nevertheless it can hardly have formed part of the original text, since from the whole style of description (cf. that of the North, v.2!), and from the analogy of the other oracles forming part of this group, Nebuchadnezzar is the only enemy with whom the Philistines can here be 25 threatened. We must, therefore, look upon the reading of $\mathfrak{M}$ as the result of a false combination.
- (5) $\mathfrak{M}$ has עֲמָקִים, from which no satisfactory sense can be obtained. $\mathfrak{G}$ καὶ οἱ κατάλοιποι Ἐν᾿ακειμ=שְׂאֵרִית עֲנָקִים; cf. Josh. 11,22.
- (7) $\mathfrak{M}$ has תִּשְׁקֵנִי, which can only be a clerical error, due to the influence of the immediately preceding תִּשְׁקֵנִי. $\mathfrak{G}$ S³ unanimously ἡσυχάσει. 30
- 48 (1) $\mathfrak{M}$ + הבישה, which three words later, is to be found in all the Versions also.
- (4) $\mathfrak{M}$ + צַעֲרִיָּה, which is altered by the Q^{re} to צַעֲרִיָּה. $\mathfrak{G}$ has εἰς Ζογόρα=צַעֲרָה; cf. also the similar parallel passage in Is. 15,5. The pointing צַעֲרָה (since in the 35 *scriptio defectiva* we have only to do with variation in pointing) is to be explained from 49,20; 50,45; cf. also 14,3.
- (5) $\mathfrak{M}$ K^{ethib} הלחות.
- $\mathfrak{M}$ has בבכי יעלה בכי כי במורד חרונים; $\mathfrak{G}$ ἐν κλαυθμῷ ἀναβήσεται κλαίων ἐν ὁδῷ Ὁρωναίμ. בכי, which is found in all the Versions is altogether meaningless, and כי, 40 which immediately follows, looks suspiciously like dittography; indeed $\mathfrak{G}$ omits it altogether. We should, according to the parallel passage Is. 15,5, emend בבכי יעלה בו ובמורד חרונים; the copulative conjunction before במורד can hardly be dispensed with.
- $\mathfrak{M}$ + צַרִי, with which nothing can be done. $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{T}$ either did not read the 45 word or did not translate it.
- (6) $\mathfrak{M}$ + כַּעֲרֹעַר, which gives no satisfactory sense, whether we take the word as a proper name or as an appellative; Ἀμυράκη; cf. עֲרֵעַר 17,6. $\mathfrak{G}$ has ὥσπερ ὄνος ἄγριος=כַּעֲרֹר, which is graphically almost identical, and presents a strikingly appropriate image of the persecuted Moab fleeing in despair into the most 50 lonely and desolate wildernesses in order to save her life from the invading foe.
- (7) $\mathfrak{M}$ only ἐν ὁχυρώματί σου. S³ translate the text of $\mathfrak{M}$ (though probably influenced by $\mathfrak{G}$): in munitionibus tuis et in thesauris tuis; $\mathfrak{T}$ consis-

- chapter phrase has undergone a revision which has completely distorted the original meaning. This meaning is plainer in **Θ** than in **AH**, which exhibits a much more advanced stage of revision. The form of the text adopted by us is based throughout on SCHWALLY.
- 1 **AH** + היא השנה הראשונה לנבוכדראצר מלך בבל
2 ירמיהו הנביא.
AH + כל.
3 היה דבר יהוה אלי.
AH has אשכים.
AH + ולא שמעתם.
4-6 Verses 4-6 are found in all the Ancient Versions (except that in **Θ** לשמע is omitted in v. 4, and נא in v. 5), but belong altogether to the revision. They contain an unusual number of strange expressions, and give a view of the fruitless efforts of the other prophets as well, which is utterly inappropriate here.
7 **AH** + אם יהוה למען הכעסוני (*Q^crê*) הכעיסני לרע לכם.
8 **AH** + כל.
9 **AH** משפחות; **Θ** correctly πατρίαν.
AH + נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך עברי
AH + האלה.
AH והחרמתים; **Θ** better καὶ ἐξηρημάσω αὐτούς.
11 **AH** has ועברו הנוים האלה את מלך בבל
12 V. 12 also, which **Θ** presents in the shorter form καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ἔβδομηκοντα ἔτη ἐδικαίωσεν τὸ ἔθνος ἐκεῖνο καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν αἰώνιον, belongs to the revision.
13 The same is true both of v. 13^b, which has, in **Θ**, the reading על הנוים without בל, and of v. 14 which **Θ** omits entirely.
The passage 25, 1-13, in its present shape, was intended to form an introduction to the book of discourses on foreign peoples, including those on Babylon cc. 46-51. The latter in **Θ** are actually introduced in this place, and must once have stood here in **AH** also, since the words 13^b, which in **Θ** plainly form the heading to the discourses on foreign peoples, are here retained in **AH**.
(14) V. 14 is then a further amplification laying renewed emphasis on the fact that the Babylonian Empire, too, must undergo the wrathful judgement of JHVH.
(15) **AH** + כי כה; **Θ** simply οὕτως.
(16) **AH** + את; **Θ** unanimously καὶ ἄρχοντας αὐτοῦ.
AH + אשרקה ולקללה כיום הזה; **Θ** only καὶ εἰς συριγμόν. The copulative conjunction is necessary, and the redundant words in **AH** are an addition, which is altogether out of keeping with the situation in c. 25.
(20) **AH** has ואת כל הערב, and although this is confirmed by **Θ** καὶ πάντας τοὺς συμμέκτους, the proper name Arabia must certainly be read here.
AH + ואת כל מלכי ארץ העוק. It is especially easy to explain excrescences and additions in just such a passage as this.
AH + ארץ.
22 **AH** + כל (*bis*).
AH + ואת מלכי האי; **Θ** καὶ βασιλεῖς.
24 מלכי ערב ואת כל מלכי.
25 מלכי זמרי ואת כל.
26 **AH** + הממלכות (*sic!*) הארץ. The article is syntactically impossible and stamps the words as not original. **Θ** simply: καὶ πάσας βασιλείας τὰς ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
AH + ומלך ששך ישתה אחריהם. The *athbash* ששך is sufficient to prove this a later piece of trifling.
(30-38) SCHWALLY (*loc. cit.*) has clearly established the fact that these nine concluding verses are not original. An entirely different tone all at once appears in them,

- 9 an interval not less so. The emendation ארצנו, which is graphically very simple, removes both objections. השלכנו משכנותינו is imperatively required both by sense and context. א reads השלכו משכנותינו, which can only be rendered: *they* (people) *have cast down our dwellings*. ὁ καὶ ἀπεββίσαμεν τὰ σακηνώματα ἡμῶν, *i. e.* השלכנו משכנותינו, and this shows the first stage of the corruption of the text, *viz.* the falling out of the מ before מ. 5
- (21) Before ונפלה א reads דבר זה נאם יהוה. These words are grammatically very objectionable, have no meaning at all in this place, and disturb the whole metrical arrangement, so that, following ὁ, we must strike them out. א and all the Ancient Versions read בדרמן על פני השדה, as in 8,2; 16,4; 10 25,32; *cf.* also 2 K. 9,37; but this is not allowable for metrical reasons. The form given in the text is based on ψ 83,11: והיו דמן לארמה. ὁ presents this verse in a still further amplified form: καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς παραδειγμα ἔπι προσώπου τοῦ πεδίου τῆς γῆς ὑμῶν, so that we might be tempted to expand the thought into a complete stanza of two verses; but the metrical structure is al- 15 together opposed to this.
- 10 (17) א K⁶thib יושבתי. The fact that the metre hitherto employed is retained in this verse also, shows that 10,17 is the immediate continuation of 9,21.
- (18) This למען ימצאו is very difficult, but is the universally attested reading. ὁ εὐρεθῇ ἡ πληγὴ σου; ὁ בריל דיקבלון פורענות חוביהון; ὁ *ita ut inveniantur*. ὁ quite freely, and with a different application: *وَنَحْبِطُ سَنَحْبِطُ*. The interpretation which we adopt, *that they may feel it*, is that best suited to the context, although difficult to support by usage. The divine threat was intended in bitter, deadly earnest — that must be the sense of the words; they are im- 25 mediately followed by the confession of humbled Zion that this severe punishment is fully deserved. The interpretation *that they may find me*, which is to be found as early as ὁ, cannot be established grammatically, and is based on an incorrect understanding of 16,21. In this connection a promise is out of place, even one that is made possible and brought about through the medium 30 of a severe punishment.
- (25) This verse is found in א and all the Ancient Versions, though ὁ omits the ואכלו at the end. But this verse gives rise to the most serious suspicion. Apart from the question whether such an idea can be attributed to Jeremiah, it does not suit the context here at all. The words are found, almost literally, in ψ 79 35 (vv. 6-7) which is certainly Maccabean. There, as the outcry of a people driven to despair by the frantic oppression of the heathen, and by devilish persecution for the sake of JHVH, they are appropriate and psychologically natural. But here, where these heathen have simply executed JHVH's own sentence upon the sinful people, it would be utterly inconsistent to call down God's wrath upon 40 the obedient instrument of JHVH, in order to avert it from the disobedient people. Such a thing could only be possible, if the heathen had exceeded JHVH's commission, and done more than had been commanded them (*cf.* Is. 10,5-19; 47,6-15); but such an idea would have to be expressed, and is, moreover, absolutely inappropriate to the context here. As the words stand, they are a clear expression 45 of the view that the heathen are in themselves an object of JHVH's wrath, the Jews an object of his favor, a view which directly contradicts the whole theology of Jeremiah. It is possible that originally something different stood here, since v. 24 does not form a fitting conclusion to a long connected discourse; but it certainly could not have been the present v. 25. 50
- 25 The excellent treatise of SCHWALLY, ZAT. viii, 177-190, should be consulted in regard to the whole of c. 25. SCHWALLY has shown convincingly that this

- 8 (5) **ח** שובבה, which is either a dittogram of the initial ה of העם, or is due to the effect of the interpolated ירושלם.
ח ירושלם, which in the traditional form of the text, is impossible. We must either read מדוע שובב העם הזה, or מדוע שובבה ירושלם. We decide, with **ח**, in favor of the former reading. 5
- (6) **ח** K^ethib במרצותם.
 (7) **ח** K^ethib וסוס.
- (10) **ח** שדותיהם, but the asyndeton is here harsh, and quite inadmissible if the words form the conclusion of a verse. The copulative conjunction must, therefore, be inserted, with **ח**S.
 כי מקטן ועד גדול כלה בצע בצע מנביא ועד כהן כלה עשה שקר ייורפו את שבר בת עמי + **ח** על נקלה לאמר שלום ואין שלום¹² הבשו כי תועבה עשו גם בוש לא יבשו והכלם לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקרתם יכשלו אמר יהוה. An almost literal repetition of 6,13-15, which suit here well enough, but are entirely unnecessary and, on the other hand, separate יורשים from vv. 13 and 14 which explain it. Since there is no reason for 15 supposing that the words have been either unintentionally or intentionally omitted in **ח**, we must regard them as a later interpolation from c. 6.
- 13 **ח** ואתן להם יעברום, which can only mean: *and I gave them, caused to befall them, what they had transgressed*. This is in sense impossible, since the punishment evidently lies in the future, and in point of language it would be most singularly 20 expressed. It is better to slightly alter the punctuation and read ואתן then I will give them, bring upon them, those who shall pass over them, that is: the enemy who are to execute the punishment; or according to the emendation proposed by ROTHSTEIN: יבערום: *who shall devour them*. But what is there to devour on a fig-tree or vine which bears no fruit, and has even lost its foliage? The inter- 25 pretation most suitable to the context would be that of AOS και ἔδωκα αὐτοῖς και παρήλαθον αὐτούς, *which (i. e. fruit and foliage) I had given them, but which has vanished from them*. This interpretation is based upon a recognition of the fact that the words והעלה נבל form a conclusion to both the preceding members, אין ענבים, 30 and cannot, therefore, introduce an entirely new idea. But since the structure of the verse does not absolutely require a new member, we must, following **ח**, omit these words, as a gloss intended to form a transition between vv. 13 and 14.
- (14) **ח** ליהוה; **ח** better ἐναντίον αὐτοῦ. 35
- 9 (4.5) **ח** has הקעוה גלוא שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי גאם יהוה **ח**, on the other hand, ἡδίκησαν και οὐ διέλιπον τοῦ ἐπιστρέψαι. τόκος ἐπὶ τόκῳ και δόλος ἐπὶ δόλῳ· οὐκ ἤθελον εἰδέναι με φησὶ Κύριος. Passing over the slight variant העוה, the two readings are identical, except that the words are differently divided. The form presented by **ח** is by far the preferable one, on both material 40 and philological grounds.
- (6) **ח** ἀπὸ προσώπου πονηρίας θυγατρὸς λαοῦ μου. **ח** only מפני בת עמי; but רעת is indispensable, and might easily have dropped out before בת.
- (7) The Q^erê reads שחוט instead of שחוט, which is at least unnecessary; the K^ethib moreover is supported by **ח** τιτρώσκουσα, and by **ח** vulnerans. 45
- (8) **ח** + כם, which, however, is rightly lacking in **ח**S³, and apparently also in **ח**; cf. 5,9.29.
- (14) **ח** + את העם הזה. **ח**, correctly, simply ἰδοὺ ἐγὼ ψαμυῖω αὐτούς. **ח** translate as though the text were הגני מאכיל את העם הזה.
- (16) **ח** ותבואנה; but **ח** και φθεγγεσθωσαν must be regarded as the original, as the 50 variation in **ח** between תבואנה and ותבואנה immediately before also shows.
- (18) **ח** has ארץ כי, joining the כי to the following clause. But ארץ alone, without any qualification, would be very singular, and the repetition of the כי after so short

- idea is certainly most appropriate and in accordance with the connection; but the words do not suit the metre, and it cannot be supposed that the prophet would here suddenly depart from the metrical arrangement, which he so strictly maintains both in the preceding portion and also in the two following verses. We must, therefore, while keeping as closely as possible to the traditional text, bring the words into proper metrical arrangement, and this can be done either by expanding the words into two verses, or by contracting them into one. The form of the other stanzas, in which the idea is invariably expressed in two parallel verses, compels us to adopt the latter alternative, unless we expand the preceding verse **לשוא יקטרו עמי שחנני**, into a complete stanza by the addition of a second verse, and this is in every respect a less advisable procedure. We must, therefore, have a verb which can serve as predicate to both halves of the verse. Since **כשל** cannot be construed either with **מן** or with **ל**, I adopt **שלך** which is graphically the most probable, and is construed with both the above-mentioned prepositions. **ברוכים** and **לכת, ררך** are later explanatory additions.
- 16) **שוקת** K^{ethib} **ויניד**. All the Versions have **ויניד**; but it is more in accordance with the structure of the **קנה** strophe, to have the second and shorter member follow asyndetically.
- 17) **אראם** points **אראם**; but **אראם** agree in reading **δεῖξω αὐτοῖς** = **אראם**.
- 22) **שיחה** K^{ethib}.
- 23) **תמחי** has **תמחי**, which is certainly an error; cf. 3,6. For **והיו** the Q^{rê} would read **ויהיו**, which would have about the same meaning, but would not be so forcible an expression.
- 7 2) **ἀκούσατε λόγον Κυρίου** **πᾶσα Ἰουδαία**. Instead of this, **Al** presents the beginning of this chapter in the following amplified form: **הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר עמך בשער בית יהוה וקראת שם את הדבר הזה ואמרת שמעו דבר יהוה בל יהודה הבאים בשערים האלה להשתחות ליהוה**. Since no reason can be assigned for an unintentional omission of these words in **Al**, and still less for their intentional omission, the shorter form of the text presented by **Al** must be regarded as the original. On the other hand, it is easy to see the motive which would lead to the introduction of additions from 26,2.
- 10) The general traditional pointing is **נצלנו**, which EWALD cleverly alters to **נצלנו**.
- 15) **אל + כל**, which has probably crept in here from the following part of the verse. **Al** correctly omits it.
- 18) **אל** always points **מלכת**, which evidently = **מלאכת**, and is regarded as a synonym of the more usual **השמים**. But originally the feminine of **מלך** was certainly intended, which is always read **מלכה**. Cf. especially on this point, KUENEN, *Verslagen en Mededeelingen de K. Akad. v. Wetensch., Afdel. Letterkunde 3. Reeks, Deel 5* (1887) [= KUENEN's *Gesammelte Abhandlungen* (Freiburg i. B. 1894, pp. 186-211] and, as the principal defender of the opposite view, STADE, ZAT. vi, 289-339.
- 22) **הוציא** K^{ethib}.
- 24) **בשררות** + **אל**, as the word more commonly employed by Jeremiah in such a case. Both words together give rise to an impossible construction, so that, following **Al**, we omit **בשררות**.
- 25) The universally attested reading is **הנביאים יום**, in which **יום** is probably to be regarded as a dittogram of the final **יום** of **הנביאים**, since **יום** alone never means *daily*; we should, in this case, have at least **יום יום**. Cf. 25,4; 26,5; 29,19; 35,15; 44,4.
- 8 1) **ויציאו** K^{ethib}.
- 3) **הנשאים** + **אל**, a dittogram from the preceding line and, therefore, rightly lacking in **Al**.

12 cellent emendation בורה, which is almost categorically demanded by the sense and the context.

18 (3) The Q^rê reads unnecessarily והנה הוא instead of והנהו.

10) הרה K^ethib הרעה.

14) Both here and in the whole of the following passage, we must deviate considerably from the traditional text. ה reads הַיְעֹבֵב מַצֹּר שְׂרִי, which can be explained in two ways: שְׂרִי may be taken to mean *my fields*, and we may translate: *Does the snow of Lebanon that comes from the rocks leave my fields?*² that is, does it ever cease to water Canaan? Or שְׂרִי may be regarded as the well known poetic by-form for שָׂרָה, and, according to 17,3; 21,3, referred to Jerusalem: *Does the snow of Lebanon cease from the rock of the field?*² In this case, comparing 10
ψ 133,3, a connection is assumed between the waters of Jerusalem and the Lebanon. Then it is still better to adopt EWALD's view, and to see in the rock of the field the peak of Lebanon itself, clad with eternal snow and visible 15
from afar. This interpretation of the words is undoubtedly the most natural and probable; and we obtain this sense clearly and unambiguously, if we make the slight alteration of שְׂרִי to שְׂרִי. Sirion is, according to Deut. 3,9, another name for Mount Hermon, which occurs also in poetry ψ 29,6; and the Anti-Lebanon is still more appropriate here than the Lebanon, since the former is actually covered with perpetual snow, while the Lebanon attains the region of perpetual snow only in its more distant northern portions lying outside of Palestine. For the reading שְׂרִין, שׁ paves the way with its ἀπὸ πέτρας μαστοί and ΣΣ with ἀπὸ πέτρας 20
μαστῶν, which, since a *status constructus* is altogether out of the question, points to a reading שְׂרִים or שְׂרִין. A presents here a noteworthy attempt to obtain a 25
satisfactory sense from the traditional text by means of a slight change of punctuation: μὴ ἐγκαταλειφθήσεται ἀπὸ στερεοῦ ἱκανοῦ ὠνῶν τοῦ Λιβάνου=הַיְעֹבֵב מַצֹּר שְׂרִי: *Does the snow of Lebanon ever cease to come from the Rock, the Almighty?*² The change to שְׂרִין is still not sufficient; we must also correct הַיְעֹבֵב to הַיּוּבֵב. הַיּוּבֵב used absolutely is very rare, and עֹבֵב מִן is never used at all, while עֹבֵב occurs 30
Lam. 4,9 as a synonym of מָסַח in the sense, *flow away, melt away, vanish*.

The second hemistich is given by the entire tradition in the form: אִם וַיִּתְּשׁוּ אִם וַיִּתְּשׁוּ מִן הַיָּם קָרִים נֹזְלִים מִן הַיָּם קָרִים נֹזְלִים. מִן הַיָּם קָרִים נֹזְלִים, goes back to a text substantially the same; it evidently reads קָרִים instead of קָרִים, and renders somewhat freely. I pass over here the numerous attempts to extract a tolerable 35
sense from קָרִים וּזְרִים. It is evident, however, at the first blush, that the second hemistich forms, in its syntactic relation to the first hemistich, the second member of a double question, and also that, in regard to its matter, it must contain a parallel thought to the first, a rhetorical question. It is, moreover, extremely probable that the construction also was originally parallel to that of the first 40
hemistich. We are thus led to point מִן as מִן corresponding to מַצֹּר. The mountain peak is contrasted with the surface of the sea. The Mediterranean Sea (יָם אַחֲרֹן) Deut. 11,24; 34,2; Joel 2,20; Zech. 14,8) was, for the Hebrews, the Ocean, the great sea; and this reading must be restored here. That which dries up from the ocean just as little as the snow melts from the mountain tops, 45
is the water. נֹזְלִים alone would be completely sufficient in poetic diction (Ex. 15,8; Is. 44,3; Cant. 4,15; Prov. 5,15; ψ 78,16.44), but since the metre positively requires two words, we must read מִן. The suspicious similarity of the two words קָרִים וּזְרִים in the received text is very striking. The possibility of regarding them as the corruption of an original מִן אַחֲרֹן cannot be gainsaid, and in this way 50
the conditions both of sense and parallelism are strictly fulfilled.

(15) Here, too, a wide departure from the traditional text is necessary. הַיּוּבֵב has וַיִּתְּשׁוּ, בְּדִרְכֵיהֶם שְׂבוּלִי (שְׂבוּלִי Q^rê) עוֹלָם לֵלֶכֶת נִתְּבוֹת דֶּרֶךְ לֹא מְלוּלָה, and so all Versions. The

- 3 (6) **A** has ותוני, but in accordance with the sense only the third pers. sing. fem. is possible, as rendered by **CSS** and explained by RASHI and QAMHI. **A**, moreover, actually writes ותון in v. 8. **G** has ἐπόρνευσαν, as previously also ἐπορεύθησαν, but in many MSS, among them those of Lucian's recension, we find in both cases the singular ἐπορεύθη and ἐπόρνευσεν. An analogous case is תמחי 5 18,23.
- (7) The Q^rê reads unnecessarily ותרא for ותראה.
- (8) **AT** and most of the MSS of **G** have וארא, καὶ εἶδον, which gives no sense. The group of MSS which exhibit the text of Lucian, and **S** offer the only reading which suits the context καὶ εἶδεν, **ωσλ**; and in **G** it is only a matter of the dif- 10 ference between εἶδον and εἶδεν. **I**, rightly perceiving the impossibility of the traditional text, passes over the word altogether.
- (9) **A** has מקל, which **SCSS**, the Masora and Rabbinical tradition derive expressly from the stem קלל. In view of the large number of analogous formations, the fact that no substantive קל occurs makes no difference, but the idea would be 15 too weak.
- A** has ותתקנה. But since חנה is intransitive, we could only have ותתקנה הארץ as in 3,1, omitting את, or ותתקנה את-הארץ, as in 3,2. The latter is preferable. **SCS** actually render so. **G** omits the words altogether.
- (13) **A** has שמעתם, an error due to the influence of the succeeding verse. **GI** correctly 20 ὑπήκουσας, *audisti*.
- (17-18) STADE has shown (ZAT. iii, 14-15) that vv. 17 and 18 have no connection with the preceding verses, but are an addition by a later hand. This is sufficiently evident from the contradiction between vv. 14 and 18. In the former, the converted remnant of the Ten Tribes of Israel are brought back to Jerusalem, which 25 is clearly regarded as still standing. In the latter, both Israel and Judah return to Palestine from the northern land, so that Judah, too, is regarded as languishing in exile. These interpolated verses have displaced the original conclusion of the passage, since a discourse could not end with v. 16.
- 30
- II (2) **A** points very strangely ודברתם, as also **C** and **I**. The only possible reading is that of **SG** καὶ λαλήσεις, **ואס**. This would suggest ודברת, but we must assume that ודברתם was the original reading, and that **G** and **S**, rendering somewhat freely, have left the suffixed pronoun untranslated, since otherwise it would be impossible to account for the reading of **A**. 35
- (13) **A** + לבשת מובחות, an utterly impossible expression, which disturbs the whole structure of the verse.
- (14) **A** בער, which is a mere clerical error. **SCSS** all read ἐν καιρῷ; cf. v. 12; 2, 27-28.
- (15) **A** presents this verse in the form: מה לידי בתי עשותה תמונתה הרבים ובשר-קדש 40 ויעברו מעליך כי רעתכי או תעלוי, which is so hopelessly corrupt that all attempts at explanation must fail. **G** has τί ἡ ἡγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησε βδελυγμα; μὴ εὐχαὶ καὶ κρέα ἄγρια ἀφελοῦσιν ἀπὸ σοῦ τὰς κακίας σου, ἡ τούτοις διαφεύξη; This undoubtedly contains the original text, and from it the origin of all the corruptions of **A** can be readily and certainly explained. 45
- (19) The reading of **A** and all Versions is בלחמו, which can only be explained in a forced and absurd manner. HITZIG's emendation בלחז, on the basis of Deut. 34,7, is most excellent in its classic simplicity.
- (22) **A** reads וקתי, specially noting the *scriptio defectiva*. But even **C** has thought it necessary to alter the verb here. According to 14,15, וקמו is evidently the 50 correct reading.

- 12 (5) In place of the universally attested reading בוטח, HITZIG again proposes the ex-
Jer.

- 6 of בּוֹר to בּוֹר (Q^crê) cannot be explained unless הָקִיר be understood in this way.
 א corrects בּוֹר, which is altered by the Q^crê to בּוֹר, owing to its incorrect conception of הָקִיר.
- 9 Ὁ ἐπιστρέψατε (χέλπα). The latter word is not found in all MSS, and in none with the possessive pronoun. א ירך, which arises through dittography of the initial כ of the following כּבוֹר, and consequently the infin. absol. הָשֵׁב had to be taken as imperative.
- 15 א has פָּקָדְתִּים as in 49, 8; 50, 31; but all the Ancient Versions read פָּקָדְתִּם, as also א in the passages 8, 12; 10, 15; 11, 23; 23, 12; 46, 21; 48, 44; 50, 27.
- 17 א expresses pointed as a *conversivum*. Ὁ correctly καθέστακα, and א have at least *et constitui*.
- 18 Ὁ καὶ οἱ ποιμαίνοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν, which contains a most excellent and apposite reference to v. 3. א וְרָעִי עֶרְה אֶת־אֲשֶׁר־בָּם, which is utterly unintelligible. Since עֶרְה in this connection can not possibly designate the congregation of Israel (so א), or a portion of it, while עֶרְה, without further qualification, can hardly be taken as referring to the assemblage of the peoples (so apparently א), and the rendering συναγαγὴ ἐν αὐτοῖς (ΣΣ) is excluded by the א, א has cleverly thought of the stem עוֹר: καὶ ὥντε (ורעו) τὴν μαρτυρίαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς. But in this case we should at least have אֶת עֶרְה, and, furthermore, עֶרְה never occurs in the sense of testimony given against one. We must, therefore, gratefully accept the reading of א: וְרָעִי עֶרְוִיהֶם, though the construction would certainly be smoother if we read וְרָעִי עֶרְוִיהֶם.
- 21 The K^{thilb} יאִבְרוּ, in favor of which we have the testimony of all the Ancient Versions, is altered by the Q^crê to וְאִבְרוּ, which only makes the construction more dragging and affected.
- 25 The Q^crê reads תִּלְכוּ and תִּצְאוּ in conformity with all the Versions. The K^{thilb} has תִּלְכִּי and תִּצְאִי, which is due to the influence of the singular forms of the following verse.
- 27 א points מְבַצֵּר, which gives no satisfactory sense. J. D. MICHAELIS proposes here the excellent punctuation מְבַצֵּר for בַּצֵּר in the sense of *separating* from extraneous matter, said of the refiner of metal, cf. בַּצֵּר Job 22, 24, 25 (and 36, 19?). Ὁ (ἐν λαοῖς δεδοκιμασμένοις) probably read בְּעַמִּי מִבְּחֵן, since בָּחֹן, which immediately precedes, and וּבְחִנָּה, which immediately follows, are both rendered by δοκιμάζω, although the word מִבְּחֵן does not occur elsewhere, and מִבְּחֵר would be graphically more probable; מִבְּחֵר, Prov. 8, 10, is actually rendered ὑπὲρ χρυσοῦν δεδοκιμασμένον.
- 29 א מאִשְׁתֵּם in the K^{thilb} as one word; so also א מִשְׁתֵּם. The Q^crê and all other Versions divide into two words. We must also follow the Masoretic accentuation, which joins מִשְׁתֵּם to the second part of the verse and separates it from מִנְּחָר. מִנְּחָר is not, as א take it, Nif'al from נָחַר, but Qal from נָחַר to snort, pant, of which no verbal forms occur, though it is undoubtedly the stem from which are derived נָחַר 8, 16, נָחַר Job 39, 20, and נָחַר Job 41, 12 (most probably also בְּנִחְיוֹתָי Ez. 32, 2, the clever emendation proposed by EWALD in place of the traditional בְּנִחְיוֹתָי).
- 45 א צִוְרָה, which might be a nominal formation like בָּחֹן in v. 27; but it is simpler to read, with א צִוְרָה (cf. also 9, 23) the participle צוֹרֵה.
- 3 (6-16) STADE (ZAT. iv, 151-154) has shown convincingly that 3, 6-16 forms an independent passage, complete in itself, which interrupts the connection between 3, 5 and 3, 19, and cannot originally have stood here. A certain affinity with 3, 1-3 on the one hand, and with 3, 20-22 on the other, may have caused its insertion here.

- cf. also the German *läufisch*. $\mathfrak{C}$ seems not to have read the word. $\mathfrak{S}$ freely, but well למלא .
- (13) $\text{אל} + \text{כה יעשה להם}$. These words, rightly omitted in $\mathfrak{G}$, are superfluous and, moreover, do not suit the context. Speeches of the false prophets are not quoted here, and even should we assume that the words of the people given in v. 12 are merely the echo of the lies spoken to them by the false prophets, and, therefore, substantially the language of the prophets, they are nevertheless not words of ill omen, but promises of happiness, with reference to which it cannot be said: *may what they prophesy happen to themselves!* Moreover the words which immediately precede in v. 13, are the assurance of what is for Jeremiah an absolute certainty, so that the wish that they may come to pass is utterly illogical.
- (20-22) STADE (ZAT. iii, 15-16), rightly says that verses 20-22 cannot be attributed to Jeremiah. The inflated and pompous diction of v. 22 ill accords with the tone of the remaining speeches, which is elevated indeed, but always simple; moreover the use of the plurals הנידו and השמיעו in calling the prophet to deliver prophetic addresses to Israel, is unparalleled.
- (24) אל K^{thib} יורה .
- (28) אל has עברו דברי רע , which the commentators have endeavored to explain in various ways: *they overstep the words of evil*, that is, they surpass in evil all measure and limit; or *they overflow with evil words or with evil*. $\Sigma\Theta$ ($\text{καὶ παρέβησαν τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν}$) read דברי , so also $\mathfrak{I}$, and apparently $\mathfrak{C}$. $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$, on the other hand, $\text{καὶ παρέβησαν κρίσιν οὐκ ἔκριναν κρίσιν ὀρφανοῦ}$, did not read רע דברי רע and took the inf. absol. רין as a substantive standing as direct object to עברו . This sets us on the right track. רע דברי רע must in fact be stricken out, and עברו must be emended to עביו , in accordance with Deut. 32, 15. The pausal form of a ל"ה verb with י retained, which occurs also Jer. 12, 9, must be preserved, as it affords the best explanation of the corruption עברו .
- 6 (2) A very doubtful passage in which the tradition varies greatly. We have translated in accordance with אל : *I annihilate the lovely and delightful, the daughter of Zion*. The words are certainly disconnected and sound rather prosaic and flat, but the fact that רמה has, in the Qal, the meaning *annihilate*, is positively assured by Hos. 4, 5. $\mathfrak{C}$ seems to have so understood the words, and RASHI and JOSEPH QAMHI explain in the same way. Σ and $\mathfrak{I}$ $\omega\mu\iota\sigma\sigma\alpha$, *i. e.* רמיתי , and DAVID QAMHI takes the Qal in this sense. $\mathfrak{S}$ rather more suitably: מבטל = רמיתי , which is taken as 2 pers. fem. written with י according to the Aramaic form, but in this case a ל , or an אל would be necessary. EWALD would avoid this difficulty by rendering: *I mean the daughter of Zion*, which he takes as a parenthesis; but רמה always means *to imagine something*, never simply *to mean*. $\mathfrak{G}$ differs completely, reading נהיה instead of הנה and joining it to v. 1: $\text{καὶ συστρεφθήσεται μετὰ ληλ γίνεταί καὶ ἀφαιρεθήσεται τὸ ὄψος θύγατρ Σιών}$. This would give good sense and would suit the connection. They evidently read רומת (cf. Mi. 2, 3) instead of רמיתי , but the word ἀφαιρεθήσεται causes some difficulty. A consideration of אל might lead to the conjecture ונענתה : *and the haughtiness of the daughter of Zion shall be brought low*. But נענה is never translated by ἀφαιρέσθαι , nor ענה by ἀφαιρῖν , and the context requires something stronger than the mere humiliation of haughtiness. It seems best, therefore, to retain the reading of אל .
- (6) אל has עצה without מפיק ; so also $\mathfrak{C}$. All other Versions read עצה , which is necessary; cf. Deut. 20, 19.
- (7) אל has פקירי , but the same verb must stand in both hemistichs. קיר might be derived from the stem קרי ; cf. הפיר ψ 33, 10; Ez. 17, 19; אפיר ψ 89, 33; Hos. 8, 4; but the Jewish commentators expressly derive הקיר from קור , and the change

- 4 (4) **אל** **ערלות**; so also **Σ** (τὰς πονηρίας). **TS** better **ערלת**, cf. Deut. 10, 16. **ש** freely τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, but in a number of MSS (among them those which contain the recension of Lucian) we find τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν.
- (5) **אל** K^{thib} **ותקעו**; so also **י**, a dittogram of the final **ו** of **ואמרו**. **שTS** agree with the Q^{rê}.
10. This verse is modeled on 14, 13; 1, 6; cf. also 1, 11, 13; 11, 5; 24, 3. But while in these passages the speech of the prophet is immediately followed by the divine answer, we find here nothing of the sort; v. 11 completely ignores v. 10, and connects directly with v. 9. As regards the matter also, the words are very suspicious. In spite of 1 K. 22, 20-23, Jeremiah could not say that the false prophets deceived the people by command of JHVH, nor does he ever say so, however much he complains of the false prophets and contends against them: cf. especially the answer of JHVH in 14, 14 with the standing **לא שלחתים** (14, 19; 23, 32; 27, 14; 29, 9) and the **ישאו לכם נביאים** of 29, 8. The verse must accordingly be considered as a later addition intended to exculpate Judah.
- (16) **הנה**. The Masoretic accentuation must be abandoned. **אל** joins **הנה** to the following words, but **ש** correctly regards it as containing the purport of **הוכירו**: ἰδοὺ ἡ κασι. Since Jerusalem alone, not the **גוים** themselves, can be conceived of as the recipient of the announcement, **ל** must here, as frequently after **אמר**, serve to designate that concerning which the announcement is made. It would have been clearer, had the prophet said **הנם**, but the simple **הנה** is also used in v. 24 where we should expect **הנם**; cf. also Job 9, 19.
- (19) **אל** presents in the K^{thib} the impossible form **אוחולה**, which, in order to obtain a form grammatically possible, is altered by the Q^{rê} to **אוחילה**. The reading **אחולה** gives the meaning ἀλγῶ which is required by the context and is in accordance with the entire tradition. This reading is in fact given in the BAER-DELITZSCH edition, but there, too, is pointed **אחולה**. **אחולה** must, however, have actually stood in the archetype of **אל**, since otherwise the misunderstanding of the form would be simply inconceivable.
- אל** K^{thib} **שמעתי**, which is altered by the Q^{rê} to **שמעתי**. The context absolutely requires the participle **שמעת**, which is also the reading of all the Ancient Versions. In 22, 29 we have two certain participial forms ending in **תי**.
- (28) **אל** reads **אשוב ממנה ולא נחמתי ולא דברתי ומתי ולא**; **ש**, on the other hand, gives the only natural and unconstrained order of the words: διότι ἐλάλησα καὶ οὐ μετανοήσω, ὥρμησα καὶ οὐκ ἄποστρέψω ἀπ' αὐτῆς.
- (29) **ש** correctly **πάσα ἡ χώρα**; so also **Σ** in the London Polyglot. **אל** **העיר**, an error produced by the influence of the following **כל העיר**.
- (30) **אל** K^{thib} **אתי**.
The following word **שרור** is wanting in **ש**, and is rather harsh syntactically, but should nevertheless be retained.
- 5 (7) **אל** K^{thib} **אסלות**.
BAER-DELITZSCH point **ואשבע**, and **שTS** all take it in this sense. But most printed editions of the Hebrew have **ואשבע**, and a few Greek MSS, among them those which exhibit the recension of Lucian, have, in accordance with this reading, καὶ ὥραζον as a doublet.
- (8) The K^{thib} **מונים**, which gives perfectly good sense, is, to say the least, unnecessarily altered by the Q^{rê} to **מיןנים**.
The difficult word **משכים** is read by **Σ** **משכים**; **Σ** **משכים**, but without obtaining a satisfactory sense. **אל** reads **משכים**, which can only be part. Hif. from a stem **שנה**, which must then be combined with **שנה** to wander about, which in Prov. 5, 20 is also used of the madness of love. The stem **שוק**, which EWALD would compare (**משקים**=**משקים**) likewise unites the meanings of running and heat or rut;

2 of מִצְאָתָם, which might be either first person (טז), or second person feminine (so S; T seems to have read מִצְאָתָם). Our translation follows the latter construction as the more probable. כִּי עַל כָּל אֵלֶּה might also mean: *thou hast not come upon them breaking in, but on account of all this*, that is, thou hast murdered them on account of all thy sins and evil deeds, because they would not connive at them, but rebuked thee for them; and this might refer to the murdered prophets of v. 30: רַם נָקִי is actually used in this way in 2 K. 21, 16; 24, 4. The expression would, however, be extremely forced and unnatural. The reference of כָּל אֵלֶּה to כִּנְפֶיךָ: *I have not found it* (the blood of the murdered) *in the place of breaking in, but upon all these* (the edges of thy garments), is likewise unsatisfactory. It would seem to be the simplest plan to connect the words with the following verse: *but in spite of all this thou sayest: I am innocent*. But here, too, serious philological difficulties arise, and, moreover, this explanation is excluded by the structure of both verses, according to which the words in question or their equivalent can only be connected with v. 34. No certain restoration of this corrupt passage has so far been offered.

3 1. אֵל begins the verse with the word לֵאמֹר, which causes considerable difficulty. It cannot mean *vulgo dicitur* (3), and it is impossible to supply a form of אֵל. The assumption that the phrase וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי has been omitted, or that וַיֹּאמֶר 20 וַיֵּלֶךְ is to be supplied from v. 6, is excluded by the fact that 3, 1 forms the immediate continuation of 2, 37. It would seem, therefore, more natural to take מֵאֵם (2, 37) as the *verbum dicendi* or *sentienti* upon which לֵאמֹר depends. But the intervention of the words וְלֹא תִצְלִיחַ לָהֶם is opposed to this view. We must, therefore, in accordance with TS, omit the word, though it is difficult to say how it got into the passage, since it can hardly be regarded as a dittogram of the preceding לָהֶם. It might possibly be the corrupt remnant of a verse that has entirely dropped out, since the context, although intelligible as it stands, would certainly be clearer if some such idea intervened as we find in Hos. 2, 9: *Then shalt thou say: I will return to my former husband, for I was better off 30 than than now*.

4.5. דְּבַרְתִּי וְקִרְאתִי K^ethib.

(19. The K^ethib תְּשׁוּבוּ and תִּקְרְאוּ, expressly attested by T and S, has been unnecessarily altered by the Q^erê to תְּשׁוּבוּ and תִּקְרְאוּ.

22. אֶרְפָּה is expressly recognized by the Masora as an incorrect spelling for אֶרְפָּה. 35

23. ὄντως εἰς ψεύδος ἦσαν οἱ βουνοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν ὀρέων, TS and apparently also T; AS τὸ πλῆθος τῶν ὀρέων, which gives a better sense, and correctly omits the copula. אֵל has אֶרְפָּה הָיָה מִן הָיָה. The simple change of the punctuation to מִן הָיָה is of no service, since the idea would still be very awkwardly expressed. No such form as מִן הָיָה or מִן הָיָה occurs, nor did the Masorites 40 find it here. In spite of 23, 23 and ψ 101, 7; Prov. 12, 17; 19, 5.9, it is altogether impossible to divide differently and read מִן הָיָה, and nothing else remains than to assume a clerical error and strike out the מ.

4 1.2. Verses 1 and 2 are an amplification of the words of JHVH in 3, 22^a, but both in 45 thought and expression decidedly foreign to the style of Jeremiah. T presents them in a characteristically different form, in which their un-Jeremian character appears still more distinctly: ἐὰν ἐπιστραφῇ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, πρὸς μὲ ἐπιστραφήσεται, καὶ ἐὰν περιέλῃ τὰ βδελύγματα αὐτοῦ ἐκ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου εὐλαβηθῇ, καὶ ὁμόση· Ζῇ Κύριος, μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ 50 δικαιοσύνῃ, καὶ εὐλογήσουσιν ἐν αὐτῷ ἔθνη καὶ ἐν αὐτῷ αἰνέσουσι τῷ θεῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ. In reality, 4, 3 forms the immediate continuation of 3, 25 and contains the answer of JHVH to Israel's confession in 3, 22^b-25.

Critical Notes on Jeremiah

- 1 3 As this verse mentions the eleventh year of Zedekiah it cannot have been written in the fourth or fifth year of Jehoiakim.
- 5 **AI** K^ethib אצור.
- 10) **AI** + ולהרוס; but as early as Sir. 49,7 the words are quoted in the form ἐκριζούν 5
καὶ κακοῦν καὶ ἀπολλύειν ὡσαύτως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν.
- 14 **AI** תפתח; but **U** ἐκκαυθήσεται, as in the foregoing verse λέβητα ὑποκαίόμενον,
and as is required by the parallel with the preceding vision.
- 18 **AI** ולחמות; perhaps a mere clerical error; cf. 2, 25; 8, 6; 17, 23. The same variant
occurs 51, 58. 10
- 2 12 **AI** הרבו, which is in every respect strange. **U** well renders ἐπὶ πλεῖον σφόδρα=
הרבה מאד.
- 20 נתקת, so **U**3; cf. also 5, 5. This may have been intended by **AI**, but the
pointing is שברתי and נתקתי, and the first person is expressly confirmed by **CS** 15
'AΘ.
- The K^ethib אעבור, confirmed by **U**33, is altered by the Q^erê to אעבור; so also **U**.
- 21 **AI** has הנקן, as in 22, 26 הָאָרֶץ אֶתְּרַת, which is contrary to syntax, and only occurs
in rare instances in very doubtful passages.
- 24 **AI** K^ethib נפשו. 20
- 25 **AI** K^ethib ויגורנך, a mere clerical error; cf. ad 1, 18.
- 27 The K^ethib ילדתני, confirmed by **U**33, is unnecessarily altered by the Q^erê to
ילדתני.
- 30 **AI** לקחי. **U** correctly ἐδέξασθε.
- 31 [For מאפליה (STADE, § 302^b: מאפליה) cf. Dr. MARTIN JÄGER's note in his paper 25
on the semivowel ' in Assyrian, printed in DELITZSCH's and HAUPT's *Beiträge
zur semitischen Sprachwissenschaft*, vol. i, p. 471 below. JÄGER considers the
appended יה in מאפליה; חסינייה (ψ 89, 9); שלהבתיה (Cant. 8, 6) an enclitic emphatic
particle. — P. H.]
- 33 **U** σου ἐπὶ πονηρεῦσω τοῦ μιᾶναι τὰς ὁδοὺς σου, and this parallelism between תיטבי 30
and תרעות was certainly intended in the original text. **AI** reads אֶת־הָרָעוֹת
לְמַתָּה (K^ethib למרתי), which has about the same meaning, but is very unnaturally
expressed: *thou hast taught thy ways evil*.
- 34 **AI** + אֶבְיוֹנִים, which disturbs the *parallelismus membrorum*, and introduces an
erroneous, or at least misleading feature into the figure. 35
- AI** has at the end of the verse: כִּי עַל קְלִיאָהָ: אֵלֶּה, which is read by **U**3 אֵלֶּה, ἐπὶ πᾶση
δου. The understanding of the passage is rendered difficult by the ambiguity

הסירות ואת המגורות ואת הכפות ואת המנקיות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף 52
 לקח רב טבחים: העמודים שנים הים אחד והבקר שנים עשר נחשת אשר תחת כ
 המכנות אשר עשה המלך שלמה לבית יהוה לא היה משקל לנחשתם כל הכלים
 האלה: והעמודים שמנה עשרה אמה קומתם העמוד האחד וחוט שנים עשרה 21
 אמה יסבנו ועביו ארבע אצבעות גבוה: וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת האחת 5
 חמש אמות ושלכה ורמונים על הכותרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני
 ורמונים: ויהיו הרמונים תשעים וישה ירוחה כל הרמונים מאה: על השלכה סביב: 23
 ויקח רב טבחים את שליה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת 24
 שמרי הסף: ומן העיר לקח סרים אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ושבעה 25
 אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר שר הצבא המצבא את עם 10
 הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: ויקח אותם גבווראדן רב 26
 טבחים וילך אותם אל מלך בבל רבלתה: ויפה אותם מלך בבל וימתם ברבלה 27
 בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: זה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת 28
 שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה: בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר 29
 מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר 15
 הגלה גבווראדן רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש
 ארבעת אלפים ושש מאות:
 ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכן מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים 31
 וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכתו את ראש יהויכין מלך
 יהודה ויצא אותו מבית הכלא: וידבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא 20
 יהמלכים אשר אתו בבבל: ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפניו תמיד כל ימי 33
 חייו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו עד יום 34
 מותו כל ימי חייו:

51 על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יב־אֵלֶּי לֵה הַשּׁוֹדְדִים נָאִם יְהוָה:
 49 גם בבל לנפל לִלְחָלֵלִי יִשְׂרָאֵל גַּם לִבְבֶּל נָפְלוּ חֲלָלִי כָל הָאָרֶץ: פִּלְטִים מִחֹרֵב
 51 הִלְכּוּ אֶל תַּעֲמָדוֹ זָכְרוּ מִרְחוֹק אֶת יְהוָה וִירוּשָׁלַם תַּעֲלֶה עַל לִבְכֶּכֶם: בִּשְׁנֹו כִי
 52 שָׁמַעְנוּ חֲרָפָה כִּסְתָה כְּלִמָּה פָּנֵינוּ כִי בָאוּ זָרִים עַל מִקְדָּשִׁי בֵּית יְהוָה: לָכֵן הִנֵּה
 53 יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל פְּסִילֶיהָ וּבְבֶל אֶרְצָה יֹאנֵק חֲלָל: כִּי תַעֲלֶה
 54 בְּבֶל הַשָּׁמַיִם וְכִי תִבְצֵר מָרוֹם עֲזָה מֵאֵתִי יִבָּאוּ שׁוֹדְדִים לֵה נָאִם יְהוָה: קוֹל זַעֲקָה
 55 נֶה מִבְּבֶל וּשְׁבֵר גָּדוֹל מֵאֶרֶץ כְּשָׁדִים: כִּי שָׁדַד יְהוָה אֶת בְּבֶל וְאִבֵּד מִמֶּנָּה קוֹל גָּדוֹל
 56 וְהָמוּ גִלְיָהֶם כְּמִים רַבִּים נִתָּן שְׁאוֹן קוֹלָם: כִּי בָא עֲלֶיהָ עַל בְּבֶל שׁוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ
 57 גְּבוּרֶיהָ חֲתָתָהּ קִשְׁתוֹתֶיהָ כִּי אֵל גְּמֻלוֹת יְהוָה שָׁלֵם יִשְׁלָם: וְהַשְׁכַּרְתִּי שְׂרִיהָ וְחִכְמֶיהָ
 58 פְּחוּתֶיהָ וּסְגֻנֶיהָ וְגִבּוּרֶיהָ וַיִּשְׁנֹו שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְיָצוּ נָאִם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת
 58 שְׁמוֹ: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת חֲזֹמֹת בְּבֶל הִרְחִבָה עֲרֹעַר תַּתְּעָרֶעֶר וּשְׁעֶרֶיהָ הִנְכָּהִים
 בָּאֵשׁ יִצְתּוּ וַיִּגְעּוּ עַמִּים בְּדִי רִיק וְלֹא־עָפּוּ:
 59 הִדְבֵּר אֲשֶׁר צוֹה יִרְמְיָהוּ הִנְבִּיא אֶת שְׁקִיָּה בֶן נֹרִיָּה בֶן מַחְסִיָּה בִלְכַתּוֹ אֶת
 5 צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּבֶל בִּשְׁנַת הָרַבְעִית לְמַלְכוּת וִשְׂרִיָּה שֶׁר מְנוּחָה: וַיִּכְתֹּב יִרְמְיָהוּ
 15 אֶת כָּל הָרַעָה אֲשֶׁר תְּבוֹא אֶל בְּבֶל אֶל סֵפֶר אֶחָד אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים
 61 אֶל בְּבֶל: וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל שְׁקִיָּה כַּכָּאךְ בְּבֶל וְרֹאִיתָ וּקְרֹאתָ אֶת כָּל הַדְּבָרִים
 62 הָאֵלֶּה: וְאָמַרְתָּ יְהוָה אֵתָּה דְּבַרְתָּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ לְכַלְתִּי הַיּוֹת בּוֹ וַיֹּשֶׁב
 63 לְמֹאדָם וְעַד כְּהֵמָּה כִּי שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה: וְהִיא כַּכָּלְתָךְ לִקְרֹא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה
 64 תִּקְשֹׁר עָלָיו אֲבָן וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל תּוֹךְ פֶּרֶת: וְאָמַרְתָּ כֹכָה תִּשְׁקַע בְּבֶל וְלֹא תִקּוֹם מִפְּנֵי
 20 הָרַעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עֲלֶיהָ וַיַּעֲפּוּ עַד הִנֵּה דִבְרֵי יִרְמְיָהוּ:

52,א בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם
 אמו חמ־טל בת ירמיהו מלבנה: ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשה יהויקים:
 3 כי על אף יהוה היתה בירושלם ויהודה עד השליכו אותם מעל פניו וימרד
 4 צדקיהו במלך בבל: ויהי בשנה התשעית למלכו בחדש העשירי בעשור לחדש
 בא נבוכדראצר מלך בבל הוא וכל חילו על ירושלם ויחנו עליה ויבנו עליה דִּיֶּק
 6.ה סביב: ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו: בחדש הרביעי
 7 בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ: ותבקע העיר וכל
 אנשי המלחמה יברחו ויצאו מהעיר לילה דרך שער בין החמטים אשר על גן
 8 המלך וכשדים על העיר סביב וילכו דרך הערבה: וירדפו חיל כשדים אחרי
 9 המלך וישיגו את צדקיהו בערבת ירחו וכל חילו נפצו מעליו: ויתפש את המלך
 י ויעלו אותו אל מלך בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו משפטים: וישחט מלך
 11 בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם את כל שרי יהודה שחט ברבלתה: ואת עיני
 צדקיהו עור ויאסרוהו בנֶחֱשָׁמִים ויבִּאֵהוּ מֶלֶךְ בְּבֶל בְּבִלְהָ וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַפְּקֻדָּת
 12 עַד יוֹם מוֹתוֹ: וּבַחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הָיָה שְׁנַת תִּשְׁעָ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ
 נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בְּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בְּבֶל בִּירוּשָׁלַם:
 13 וַיִּשְׂרָף אֶת בֵּית יְהוָה וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל בֵּית הַגָּדוֹל
 14 שָׂרָף בָּאֵשׁ: וְאֶת כָּל חוֹמֹת יְרוּשָׁלַם סָבִיב נָתַצוּ חֵיל כְּשָׁדִים אֲשֶׁר אֶת רַב
 טו טַבָּחִים: וְאֶת יֵתֶר הָעָם הַנְּשָׂאִרִים בַּעִיר וְאֶת הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל מֶלֶךְ בְּבֶל
 16 וְאֶת יֵתֶר הָאָמוֹן הַגֵּלָּה נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים: וּמִדְּלוֹת הָאָרֶץ הַשְּׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן
 17 רַב טַבָּחִים לְכַרְמִים וּלְיִגְבִּים: וְאֶת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָה וְאֶת הַמִּכְנוֹת
 וְאֶת יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה שִׁבְרוּ כְּשָׁדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל נְחֹשֶׁת בְּבִלְהָ:
 18 וְאֶת הַסְּרוֹת וְאֶת הַיַּעֲיִם וְאֶת הַמְּזֻמְרוֹת וְאֶת הַמְּזוֹרְקֹת וְאֶת הַכְּפּוֹת וְאֶת כָּל כְּלֵי
 19 הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר יִשְׁתְּרוּ בָּהֶם לִקְחוּ: וְאֶת הַסָּפִים וְאֶת הַמַּחְתּוֹת וְאֶת הַמְּזוֹרְקֹת וְאֶת

- מאלהיו מיהוה צבאות כי ארצם מלאה אשם מקדוש ישראל: גִּסּוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל 51,6
 וּמִלְטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אֶל תְּדוּמוֹ בְּעֹנֶה כִּי עַתָּה נִקְמָה הִיא לַיהוָה גְּמוּלָה הוּא מִשְׁלֵם
 לָהּ: כֹּסֶם זָהָב בָּבֶל בִּיד יְהוָה מִשְׁפֶּרֶת כָּל הָאָרֶץ מִיֵּינָה שְׁתּוֹ גּוֹיִם עַל כֵּן יִתְהַלְלוּ 7
 - פֶּתָאֵם נִפְלָה בָּבֶל וְתִשְׁכַּר הִילִילוּ עֲלֶיהָ קָחוּ צָרִי לְמִכְאוּבָה אֹלֵי תִרְפָּא: רִפְאֵנוּ 8-9
 אֶת בָּבֶל וְלֹא נִרְפְּתָה עֲזוּבָה וְנִלְךְ אִישׁ לָאֶרֶץ כִּי נָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָה וְנִשְׁאָ 5
 עַד שְׁחָקִים: הוֹצִיא יְהוָה אֶת צִדְקִיָּנוּ בָּאוּ וְנִסְפְּרָה בְּצִיּוֹן אֶת מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: י
 הִבְרֹו הַחֲצִצִּים מִלֹּאֵו הַשְׁלֵמִים: הֵעִיר יְהוָה אֶת רוּחַ מַלְכִי מִדִּי כִּי עַל בָּבֶל מוֹמְתוֹ 11
 לְהִשְׁחִיתָהּ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא נִקְמַת הִיכְלוֹ: אֶל חוֹמֹת בָּבֶל שָׂאוּ גַם הַחֲוִיקוֹ 12
 הַמִּשְׁמֵר הַקִּיּוֹם שְׁמֵרִים הִכִּינוּ הָאֲרָבִים כִּי גַם זִמְם יְהוָה גַּם עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר 10
 אֶל יִשְׂרָאֵל בָּבֶל: שְׁכַנְתָּ עַל מֵיִם רַבִּים רַבַּת אוֹצְרֹת כָּאֵךְ אִמָּת בְּצָעֶךְ: נִשְׁבַּע 14-13
 יְהוָה צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ כִּי אִם מִלֹּאֲתֶיךָ אָדָם כִּילֵק וְעֵנִי עֲלֶיךָ הִידֵד: עֲשֵׂה אֶרֶץ 15
 בִּכְחוֹ מִכִּין תִּבֶּל בַּחֲכָמְתוֹ וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמַיִם: לִקְוֹל תִּתֵּן הַמּוֹן מֵיִם בְּשָׁמַיִם 16
 וְיַעַל נִשְׁאִים מִקְצֵה אֶרֶץ בְּרָקִים לְמַטֵּר עֲשֵׂה וְיוֹצֵא רוּחַ מֵאֲצִרְתּוֹ: נִבְעֵר כָּל אָדָם 17
 מִדַּעַת הַבִּישׁ כָּל צָרָף מִפֶּסֶל כִּי שָׁקֵר נִסְכּוּ וְלֹא רוּחַ בָּם: הִבֵּל הִמָּה מַעֲשֵׂה 18
 תַּעֲמָעִים בַּעַת פְּקָדָתָם יֹאבְדוּ: לֹא כֹאֵלָה חֵלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הִכָּל הוּא - נִחַלְתּוּ 19
 יְהוָה צְבָאוֹת שָׁמוֹ: מִפֶּן אֲתָה לִי כְּלִי מִלְחָמָה וְנִפְצַתִּי בְךָ גּוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְךָ כ 22-21
 מַמְלָכוֹת: וְנִפְצַתִּי בְךָ סוֹס וּרְכָבוֹ וְנִפְצַתִּי בְךָ רֶכֶב וּרְכָבוֹ: וְנִפְצַתִּי בְךָ אִישׁ וְאִשָּׁה
 וְנִפְצַתִּי בְךָ זָקֵן וְנַעַר וְנִפְצַתִּי בְךָ בָּחֹר וּבַתּוֹלָה: וְנִפְצַתִּי בְךָ רַעַה וְעֵדְרוֹ וְנִפְצַתִּי 23
 בְךָ אֶפְרַיִם וְצִמְדוֹ וְנִפְצַתִּי בְךָ פָחוֹת וּסְגָנִים: וְשִׁלְמַתִּי לְבָבֶל וְלָכֵל יוֹשְׁבֵי כְשָׁדִים אֶת 24
 כָּל רַעְתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נָאִם יְהוָה: הִנְנִי אֵלֶיךָ הָרַם הַמִּשְׁחָתִּית נָאִם כה
 יְהוָה הַמִּשְׁחָתִּית אֶת כָּל הָאָרֶץ וְנִטִּיתִי אֶת יָדִי עֲלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים וְנִתְּתִיךָ 20
 לְהָר שִׁרְפָה: וְלֹא יִקְחוּ מִמֶּךָ אֶבֶן לִפְנֵה וְאֶבֶן לְמוֹסְדוֹת כִּי שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה 26
 נָאִם יְהוָה: שָׂאוּ גַם בָּאֶרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּגוֹיִם קִדְשׁוּ עֲלֶיהָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ עֲלֶיהָ 27
 מִמְּלָכוֹת אֲרָרְט מִנִּי וְאִשְׁכְּנוּ פָקְדוֹ עֲלֶיהָ טַפְסֵר הָעָלּוּ סוֹס כִּילֵק סָמֵר: קִדְשׁוּ עֲלֶיהָ 28
 גּוֹיִם אֶת מַלְכִי מִדִּי אֶת פָּחוֹתֶיהָ וְאֶת כָּל סִגְנֶיהָ וְאֶת כָּל אֶרֶץ מִמְּשַׁלְתּוֹ: וְתִרְעַשׁ 25
 הָאָרֶץ וְתַחֲלֵל כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחֲשָׁבוֹת יְהוָה לְשׁוֹם אֶת אֶרֶץ בָּבֶל לְשִׁמְהָ מֵאִין
 יוֹשֵׁב: חֲדָלוּ גְבוּרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יִשְׁבּוּ בְּמִצְדוֹת נִשְׁתָּה גְבוּרָתָם הִיוּ לְנִשְׁיִם הִצִּיְתוּ ל
 מִשְׁכְּנֶתִּיהָ נִשְׁכְּרוּ בְּרִיחֶיהָ: רִין לְקִרְאָת רִין יְרוּשָׁן וּמִגִּיד לְקִרְאָת מִגִּיד לְהַגִּיד לְמִלֵּךְ 31
 בָּבֶל כִּי נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְצֵה: וְהַמַּעֲבָרוֹת נִתְּפְשׁוּ וְאֶת הָאֲגָמִים שִׁרְפוּ בָּאֵשׁ וְאִנְשֵׁי 32
 הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת בָּבֶל כִּגְרֹן עַת 30
 הִדְרִיכָה עוֹד מַעֵט וּבָאָה עַת הַקִּצִּיר לָהּ: אֲכַלְנָהּ הַמִּמְנָה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל 34
 הִצִּיגְנָה כָּל רִיק בְּלַעְנָה כְּתַנֵּן מִלֵּא כִרְשׁוֹ מַעֲדֵנִי הִדִּיחְנִי: חֲמָסִי וְשֹׁאֲרִי עַל לָה 35
 בָּבֶל תֹּאמַר יִשְׁבַת צִיּוֹן וְדָמִי אֶל יֹשְׁבֵי כְשָׁדִים תֹּאמַר יְרוּשָׁלַם: לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה 36
 הִנְנִי רַב אֶת רִיבְךָ וְנִקְמַתִּי אֶת נִקְמַתְךָ וְהִחֲרַבְתִּי אֶת יִמָּה וְהִיבִשְׁתִּי אֶת מְקוֹרָהּ:
 וְהִיתָה בָּבֶל לְגִלְגָּלִים מֵעוֹן תִּנִּים שִׁמָּה וְשִׁרְקָה מֵאִין יוֹשֵׁב: יִחַדּוּ כִכְפָּרִים יִשְׁאֲנוּ נַעֲרוֹ 38-37
 כְּגוּרֵי אֲרִיּוֹת: בְּחֶמֶס אִשִּׁית אֶת מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלוּ וְיִשְׁנׁוּ שְׁנַת עוֹלָם 39
 וְלֹא יִקְיֹצוּ נָאִם יְהוָה: אוֹרִידֵם כְּכִרִּים לְטִבּוֹת כְּאִילִים עִם עֲתוּדִים: אִיךְ נִלְכְּדָה - מ. 41
 וְתִתְּפֹשׁ תִּהְלֵת כָּל הָאָרֶץ אִיךְ הִיתָה לְשִׁמְהָ בָּבֶל בְּגוֹיִם: עֲלָה עַל בָּבֶל הִים בְּהַמּוֹן 42
 גְּלוֹי נִכְסְתָהּ: הִיוּ עָרֶיהָ לְשִׁמְהָ אֶרֶץ צִיָּה וְעֵרְבָה - לֹא יֹשֵׁב בָּהֶן כָּל אִישׁ וְלֹא 43
 יַעֲבֵר בָּהֶן בֶּן אָדָם: וּפְקַדְתִּי עַל בָּל בְּבָבֶל וְהִצֵּאתִי אֶת בָּלְעוּ מִפִּיו וְלֹא יִנְהָרוּ 44
 אֲלֵיו עוֹד גּוֹיִם גַּם חוֹמַת בָּבֶל נִפְלָה: צָאוּ מִתּוֹכָה עַמִּי וּמִלְטוּ אִישׁ אֶת נַפְשׁוֹ מִה 45
 מִחֲרוֹן אָף יְהוָה: וּפֶן יֵרֶךְ לְבַבְכֶם וְתִירָאוּ בְּשִׁמּוּעָה הַנִּשְׁמָעֶת בָּאֶרֶץ וּבֹא בִשְׁנָה 46
 הַשְׁמוּעָה וְאַחֲרָיו בִּשְׁנָה הַשְׁמוּעָה וְחֲמָס בָּאֶרֶץ מִשֵּׁל עַל מִשֵּׁל: לָכֵן הִנֵּה יָמִים 47
 בָּאִים וּפְקַדְתִּי עַל פְּסִילֵי בָבֶל וְכָל אֶרֶצָה תִּבוֹשׁ וְכָל חִלְלֶיהָ יִפְּלוּ בַּתּוֹכָהּ: וְרִנְנוּ 48

50,12 כעֲנֵה לָךְ וְתַחֲלֵה לִּי מִבְּרִיתָהּ כִּי אֶמְרֶיךָ בְּרִיתָהּ הִנֵּה אֲחִירָה
13 גּוֹיִם מְדַבֵּר צִיָּה וְעֶרְבָה: מִקֶּצֶף יִהְיֶה לֹא תִשָּׁב וְהִוָּתַת שְׂמָמָה כְּלָה כָּל עֶבֶר עַל
14 בָּבֶל יֵשֶׁם וְיִשְׂרָק עַל כָּל מִבּוֹתֶיהָ: עָרְכוּ עַל בָּבֶל סָבִיב כָּל דְּרָכֵי קֶשֶׁת יָדוֹ אֵלֶיהָ
טו אֵל תַּחְמְלוּ אֶל חֵץ כִּי לִיהוָה חֲטָאָה: הֲרִיעוּ עֲלֶיהָ סָבִיב נִתְּנָה יְדָה נִפְלוּ אֲשֵׁי־יִתְיָהּ
16 גִּהְרָסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת יִהְיֶה הָיָה הִנֵּקְמוּ בָּהּ כֹּאשֶׁר עָשִׂתָה עִשׂוֹ לָהּ: כָּרְתוּ
5 זֹרַע מִבָּבֶל וּתְפֹשׁ מִגֵּל בַּעַת קִצִּיר מִפְּנֵי חָרֵב הַיּוֹנָה אִישׁ אֶל עֲמּוֹ יִפְּנוּ וְאִישׁ
17 לְאַרְצוֹ יִנּוֹסוּ: שֶׁה פּוֹרֶה יִשְׂרָאֵל אֲרִיּוֹת הַדִּיתְיָהּ רָאשׁוֹן אֲכָלוּ מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְזֶה
18 הָאֲחֵרוֹן עֲצָמוּ - מֶלֶךְ בָּבֶל: לִכֵּן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פֹקֵד
19 אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶל אֲרָצוֹ כֹּאשֶׁר פִּקְדְתִּי אֶל מֶלֶךְ אֲשׁוּר: וְשִׁבַּכְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל אֶל
כ גִּוְהוּ וְרַעַת הַכְּרַמֶּל וְהַבִּשֵּׁן וּבְהֵר אֲפָרִים וְהַגִּלְעָד תִּשְׁבַּע נִפְשׁוֹ: בַּיָּמִים הָהֵם וּבַעַת
הַהִיא נֹאֵם יְהוָה יִקְשֹׁשׁ אֶת עֵיִן יִשְׂרָאֵל וְאִיגָּנוּ וְאֵת חֲטָאת יִהּוּדָה וְלֹא תִמְצָאֶנָּה
21 כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַל הָאָרֶץ מִרְתִּים עָלָה עֲלֶיהָ וְאֵל יוֹשְׁבֵי פִקּוֹד חָרֵב
23,22 וְהַחֲרֵם - נֹאֵם יְהוָה וְעָשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: קוֹל מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וּשְׁבֵר גְּדוֹל: אֵיךְ
24 נִגְדַע וְיִשְׁבֵּר פָּטִישׁ כָּל הָאָרֶץ אֵיךְ הִיָּתָה לְשָׂמָה בָּבֶל בְּגוֹיִם: יִקְשְׁתִּי לָךְ וְגַם נִלְכַּדְתָּ
כֹּה בָּבֶל וְאֵת לֹא יִדְעַת נִמְצָאת וְגַם נִתְפַּשַׁת כִּי בִיהוּה הַתְּגִרִית: פִּתַּח יִהְיֶה אֵת
15 אֲוִצְרוֹ וְיוֹצֵא אֶת כְּלֵי זַעְמּוֹ כִּי מִלֹּאכָה הִיא לֹאֲדָנִי יִהְיֶה צְבָאוֹת בָּאָרֶץ כְּשָׂדִים:
26 בָּאוּ לָהּ מִקֵּץ פִּתְחוּ מִאֲבָסֶיהָ סָלוֹה כְּמוֹ עֲרָמִים וְהַחְרִימוּהָ אֵל תִּהְיֶה לָהּ שְׂאֵרִית:
28,27 חָרְבוּ כָּל פְּרִיָּה יִרְדּוּ לִטְבַּח הֵיוּ עֲלֵיהֶם כִּי בֹא יוֹמָם עַת פִּקְדָתָם: קוֹל נִסִּים
29 וּפְלִטִים מֵאָרֶץ בָּבֶל לַהֲגִיד בְּצִיּוֹן אֵת נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הִכְלוֹ: הַשְּׁמִיעוּ
20 אֶל בָּבֶל רִבִּים כָּל דְּרָכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ עֲלֶיהָ סָבִיב אֵל יְהִי אֱלֹהֵי פְלִטָה שְׁלֹמוֹ לָהּ
ל כַּעֲפֹלָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשִׂתָה עִשׂוֹ לָהּ כִּי אֵל יִהְיֶה זֶדָה אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: לִכֵּן יִפְּלוּ
31 בַּחֲזוֹרִיהָ בְּרַחֲבֶתֶּיהָ וְכָל אֲנָשִׁי מִלְחָמָתָה יִדְמוּ - נֹאֵם יְהוָה: הִנְנִי אֵלֶיךָ וְדוֹן נֹאֵם
32 אֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בֹא יוֹמֶךָ עַת פִּקְדָתְךָ: וְכִשְׁל וְדוֹן וְנִפְּלוּ וְאִין לוֹ מָקוֹם
33 וְהִצִּיתִי אֶשׁ בִּיְעָרָיו וְאֲכָלָה כָּל סִבִּיבָתָיו: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹשִׂי־קוֹסִים בְּנֵי
34 יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִהּוּדָה יִתְרוּ - כָּל שְׂבִיחַם הַחוּיָקוּ בָּם מֵאֲנֹו שְׁלָמָם: גָּאֻלָּם חֹזֶק יִהְיֶה
25 לָהּ צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב יִרִיב אֶת רִיבָם לְמַעַן הֲרַגֵּעַ אֶת הָאָרֶץ וְהֲרַגּוּ לִישְׁבֵי בָבֶל: חָרֵב
36 עַל כְּשָׂדִים נֹאֵם יְהוָה וְאֵל יִשְׁבֵי בָבֶל וְאֵל שְׂרִיָּה וְאֵל חֲכָמִיָּה: חָרֵב אֵל הַבָּדִים
37 וְנֹאֲלוּ חָרֵב אֵל גְּבוּרִיָּה וְחִתּוֹ: חָרֵב אֵל סוֹסָיו וְאֵל רִכְבּוֹ וְאֵל כָּל הָעָרֵב אֲשֶׁר
38 בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ לְנָשִׁים חָרֵב אֵל אֲוִצְרֶתֶּיהָ וְקֹזָווּ: חָרֵב אֵל מִיָּמֶיהָ וַיִּבְשׁוּ כִּי אָרֶץ
39 פְּסִילִים הִיא וּבְאִיִּמִּים יִתְהַלְלוּ: לִכֵּן יִשְׁבוּ צִיִּים אֵת אִיִּים וַיִּשְׁבוּ בָּהּ בָּנוֹת יַעֲנָה
30 מ וְלֹא תִשָּׁב עוֹד לְנֹצָח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד דוֹר וָדָר: כִּמְהַפֶּכֶת אֱלֹהִים אֵת סֶדֶם וְאֵת
41 עֲמֶרָה וְאֵת שִׁכְנֶיהָ נֹאֵם יְהוָה לֹא יִשָּׁב שֵׁם אִישׁ וְלֹא יִגּוֹר בָּהּ בֶּן אָדָם: הִנֵּה עִם
42 בֹּא מִצְפּוֹן וְגוֹי גְּדוֹל וּמִלְכִּים רַבִּים יַעֲרוּ מִירְכַּתִּי אָרֶץ: קֶשֶׁת וְכִידֹן יִחוּיָקוּ אֲבוּרֵי
הָמָה וְלֹא יִרְחֲמוּ קוֹלָם כִּים יִהְיֶה וְעַל סוֹסִים יִרְכָּבוּ עָרוֹךְ כֹּאִישׁ לְמִלְחָמָה עֲלֶיךָ
43 בֵּת בָּבֶל: שָׁמַע מֶלֶךְ בָּבֶל אֵת שְׁמֵעַם וּרְפוּ יָדָיו צָרָה הַחֲזִיקְתָּהּ חֵיל כִּיּוֹלָדָה: כִּי
35 הִנֵּה כְּאִרְיָה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הִירְדָן אֵל גִּוְהָ אֵיתָן כִּי אֲרִגִּיעָה אֲרִי־צֶם מֵעֲלֶיהָ וּמִי
מֶה בְּחֹר אֵלֶיהָ אֲפַקֵּד כִּי מִי כְּמוֹנִי וּמִי יוֹעֲדֵ

51.2.4 כה אמר יהוה הנני מעיר על בבל ואל ישבי <כשדים> רוח משחית: ושלחתי
לכבל <ארים וזרוה ויבקקו את ארצה כי היו עליה מסביב ביום רעה: > ידרך
הדרך קשתו ו-יתעל <העלה> בסרינו ואל תחמלו אל בתריה החרימו כל צבאה:
ה.4 ונפלו חללים בארץ כשדים ומדקרים בתוצותיה: כי לא אלמן ישראל ויתודה

כל מלאכה: 'ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים יושבים על כסא דוד רכבים כה, 17
ברכב ובסוסים המה ושריהם איש יהודה וישיב ירושלם וישבה העיר הזאת
לעולם: ובאו מערי יהודה ומסביבות ירושלם ומארץ בנימן ומן השפלה ומן ההר 26
ומן הגג מבאים עלה וזבת ומנחה ולבונה ומבאי תודה בית יהוה: ואם לא 27
5 תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וכא בשערי ירושלם ביום
השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם ולא תכבה:

בשנה התשעית לצדקיהו מלך יהודה בחדש העשירי בא נבוכדנאצר מלך א, 39
בבל וכל חילו אל ירושלם ויצרו עליה: בעשתי עשרה שנה לצדקיהו בחדש 2
הרביעי בתשעה לחדש הקבקה העיר: ויהי כאשר ראה צדקיהו מלך יהודה וכל 4
אנשי המלחמה ויברחו ויצאו לילה מן העיר דרך גן המלך בשער בין החמטים
ויצאו דרך הערבה: וירדפו חיל כשדים אחריהם וישגו את צדקיהו בערבות ה
ירחו ויקחו אתו ויעלהו אל נבוכדנאצר מלך בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו
משפטים: וישחט מלך בבל את בני צדקיהו ברבלה לעיניו ואת כל חרי יהודה 6
שחט מלך בבל: ואת עיני צדקיהו עור ויאסרוהו בנחשפים לביא אתו בבלה: 7
15 ואת בית המלך ואת ב-ת-ה העם שרפו הכשדים באש ואת חומת ירושלם נתצו: 8
ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים אשר נפלו עליו ואת יתר העם 9
הנשארים הגלה נבוזראדן רב טבחים בבל: ומן העם הדלים אשר אין להם י
מאומה השאיר נבוזראדן רב טבחים בארץ יהודה ויתן להם כרמים ויגבים ביום
ההוא: ויצו נבוכדנאצר מלך בבל על ירמיהו ביד נבוזראדן רב טבחים לאמר: 11
קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך כן 12
עשה עמו: 'ירמיהו היה ברמה' והוא אסור באזקים בתוך כל גלות ירושלם א, 40
ויהודה המגלים בבלה: ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו יהוה אלהיך דבר 2
את הרעה הזאת אל המקום הזה: ויבא ויעש יהוה כאשר דבר כי חטאתם ליהוה 3
25 ולא שמעתם בקולי: - הנה פתחתך - מן האזקים אשר על ידך אם טוב בעיניך 4
לבוא אתי בבל בא ואשים את עיני עליך ואם רע בעיניך - חדל - וישבה ה
אל גדליה בן אחיקם בן שפן אשר הפקיד מלך בבל ב-א-רץ יהודה ושב אתו בתוך
העם או אל כל הישר בעיניך ללכת לך ויתן לו רב טבחים ארחה ומשא
וישלחו:

30

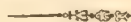
הדבר אשר דבר יהוה אל בבל אל ארץ כשדים ביד ירמיהו הנביא: א, 50
הגידו בגוים והשמיעו ושאו גם השמיעו אל תכחדו אמרו נלכדה בבל הביש 2
כל חת מרדך: - כי עלה עליה גוי מצפון הוא ישית את ארצה לשמה ולא יהיה 3
יושב בה מאדם ועד בהמה נדו הלכו: בימים ההמה ובעת ההיא נאם יהוה 4
35 יבאו בני ישראל המה ובני יהודה יחדו הלוך ובכו ילכו ואת יהוה אלהיהם
יבקשו: ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונל-ו-ה אל יהוה ברית עולם לא ה
תשכח: צאן אבדות ה-י עמי רעיהם התעום הרים שובב-ים מהר אל גבעה 6
הלכו שכתו רבצם: כל מצאיהם אכלום וצריהם אמרו לא נאשם תחת אשר חטאו 7
ליהוה גוה צדק ומקוה אבותיהם: - נדו מתוך בבל ומארץ כשדים צאו והיו 8
40 כעתודים לפני צאן: כי הנה אנכי מעיר ומעלה על בבל קהל גוים גדלים מארץ 9
צפון וערכו לה משם תלכד חציו כגבור משכיל לא ישוב ריקם: והיתה כשדים י
לשלל כל שלליה ישבעו נאם יהוה: כי תשמה-י כי תעלו-י שמי נחלתי כי תפוש-י 11

יתר הדברים
אשר המה כתובים על ספר ירמיהו
ולא דבר אותם ירמיהו ולא כתב אותם הכותב
את ספר דברי ירמיהו

10,2 א שמעו את הדבר אשר דבר יהוה עליכם בית ישראל: כה אמר יהוה אל
3 דרך הגוים אל תלמדו ומאיתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה: כי
4 חקות העמים הבל הוא כי עין מיער כרתו מעשה ידי חרש במעצד: בכסף ובוזהב
9 ייפהו במסמרות ובמקבות יחזקום ולוא יפיק: כסף מרקע מתרשיש יובא וזהב
ה מאופז מעשה חרש וידי צורף תכלת וארגמן לבושם מעשה חכמים כלם: כתמר
5 מקשה המה ולא ידברו נשוא ינשא: כי לא יצעדו אל תיראו מהם כי לא ירעו
7.6 וגם היטיב אין אותם: מאין כמוך יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה: מי לא
יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך:
8 ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עין הוא: ויהוה אלהים אמת הוא אלהים
12 חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכלו גוים זעמו: עשה ארץ בכחו
10 13 מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמים: לקול תתו המון מים בשמים ויעלה
14 נשאים מקצה ית-ארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרותיו: גבער כל אדם
טו מדעת הביש כל צורף מפסל כי שקר נסכו ולא רוח בם: הבל המה מעשה
16 תעתעים בעת פקדתם יאבדו: לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא וישראל
שבט נחלתו יהוה צבאות שמו:
15

17,19 כה אמר יהוה אלי הלוך ועמדת בשער בני יה-עם אשר יבאו בו מלכי
כ יהודה ואשר יצאו בו ובכל שערי ירושלם: ואמרת אליהם שמעו דבר יהוה מלכי
21 יהודה וכל יהודה וכל ישבי ירושלם הבאים בשערים האלה: כה אמר יהוה
22 השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא כיום השבת והבאתם בשערי ירושלם: ולא
20 תוציאו משא מבתיכם כיום השבת וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת
23 כאשר צויתי את אבותיכם: ולא שמעו ולא הטו את אזנם ויקשו את ערפם לבלתי
24 ש-מ-ע ולבלתי קחת מוסר: והיה אם שמע תשמעון אלי נאם יהוה לבלתי הביא
משא בשערי העיר הזאת כיום השבת ולקדש את יום השבת לבלתי עשות ב-י-י

10,11 (א) כדנה תאמרן להם אלהי די שמיא וארקא לא עברו יאברו מארקא ומן תחות שמיא אלה:

על כן קראת אתכם הרעה הזאת ~ : ויאמר ירמיהו אל כל העם ואל כל הנשים 44,24
שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים: כה אמר יהוה צבאות אלהי כה
ישראל לאמר אתם וגשיכם ותדברנה בפיכם ובידיכם מלאתם לאמר עשה נעשה
את נדרינו אשר נדרנו לקטר למלכות השמים ולהסך לה נסכים הקים תקימנה את
5 נדריכם ועשה תעשינה את נדריכם: לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה הישבים
בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא
בפי כל איש יהודה אמר חי אדני יהוה בכל ארץ מצרים: הנני שקד עליהם 26
לרעה ולא לטובה ותמו כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד
כלותם: ופליטי חרב ישובו מן ארץ מצרים ארץ יהודה מתי מספר וידעו כל 28
10 שארית יהודה הבאים לארץ מצרים לגור שם דבר מי יקום ממני ומהם: * * *

* * * * *

והזאת לכם האות נאם יהוה כי פקד אני עליכם במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו דברי 44,29 (א)
ל עליכם לרעה: כה אמר יהוה הנני נתן את פרעה חפרע מלך מצרים ביד איביו וביר מבקשי
נפשו כאשר נתתי את צדקיהו מלך יהודה ביד נבוכדראצר מלך בבל איבו ומבקש נפשו:

43:7 ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו: ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה ויבאו עד תחפנחם:

9.8 ויהי דבר יהוה אל ירמיהו בתחפנחם לאמר: קח בידך אבנים גדלות וטמנתם במלט במלפן אשר בפתח בית פרעה בתחפנחם לעיני אנשים יהודים: ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדראצר מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים האלה אשר טמנתם ונטה את שפרי ירו עליהם: ובא¹ והכה את ארץ מצרים אשר למות ואשר לשבי לשבי ואשר לחרב לחרב: והציית² אש בבתי אלהי מצרים ושרפם ושבעם ועטה את ארץ מצרים כאשר יעטה הרעה את בגדו ויצא משם בשלום: ושבר את מצבות בית שמש אשר בא³ - ואת בתי אלהי מצרים ישרף באש:

44:א הדבר אשר היה אל ירמיהו אל כל היהודים הישבים בארץ מצרים הישבים

2 במגדל ובתחפנחם ובנף ובארץ פתרום לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אתם ראיתם את כל הרעה אשר הבאתי על ירושלם ועל כל ערי יהודה והנם חרבה היום הזה ואין בהם יושב: מפני רעתם אשר עשו להכעיסני ללכת לקטר לעבד לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה - ואבתם: ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים השכים ושלח לאמר אל נא תעשו את דבר התעבה הזאת אשר שנאתי: ולא שמעו ולא הטו את אזנם לשוב מרעתם לבלתי קטר לאלהים אחרים: ותתק חמתי ואפי ותבער בערי יהודה ובחצות ירושלם ותהיינה לחרבה לשממה כיום הזה: ועתה כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל למה אתם עשים רעה גדולה אל נפשתכם להכרית לכם איש ואשה עולל ויונק מתוך יהודה לבלתי הותיר לכם שארית: להכעיסני במעשי ידיכם לקטר לאלהים אחרים בארץ מצרים אשר אתם באים לגור שם למען הכרית לכם ולמען היותכם לקללה ולחרפה בכל גויי הארץ: השכחתם את רעות אבותיכם ואת רעות מלכי יהודה ואת רעות ש-ד-יו ואת רעותיכם ואת רעת נשיכם אשר עשו בארץ יהודה ובחצות ירושלם:

י לא תכאו עד היום הזה ולא יראו ולא הלכו בתורתו ובחקתי אשר נתתי לפניכם 25 ולפני אבותיכם: לכן כה אמר יהוה - הנני שם פני - להכרית את כל - ו - שארית - אשר - בארץ מצרים - ונ-פלו בחרב - וברעב יתמו מקטן ועד גדול -

והיו לאלה לשמה ולקללה ולחרפה: ופקדתי על היושבים בארץ מצרים כאשר פקדתי על ירושלם בחרב ברעב ובדבר: ולא יהיה פליט ושריד לשארית יהודה

הבאים לגור שם בארץ מצרים ולשוב ארץ יהודה אשר המה מנשאים את נפשם לשוב לשבת שם כי לא ישובו כי אם פלטים: ויענו את ירמיהו כל האנשים

הידעים כי מקטרות נשיהם לאלהים אחרים וכל הנשים העמדות קהל גדול וכל העם הישבים בארץ מצרים בפתרום לאמר: הדבר אשר דברת אלינו בשם יהוה

איננו שמעים אליך: כי עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפינו לקטר למלכות השמים והפסך לה נסכים כאשר עשינו אנחנו ואבותינו מלכינו ושרינו בערי יהודה

ובחצות ירושלם ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו: ומן אז חדלנו לקטר למלכות השמים והפסך לה נסכים חסרנו כל ובחרב וברעב תמנו: וכי אנחנו מקטרים למלכות השמים ולהפסך לה נסכים המבלעדי אנשינו עשינו לה כנגים -

כ והפסך לה נסכים: ויאמר ירמיהו אל כל העם על הגברים ועל הנשים ועל כל העם הענים אתו דבר לאמר: הלא את הקטר אשר קטרתם בערי יהודה ובחצות

ירושלם אתם ואבותיכם מלכיתם ושריכם ועם הארץ אתם זכר יהוה ותעלה על לבו: ולא יוכל יהוה עוד לשאת מפני רע מעלליכם מפני התועבת אשר עשיתם

ותהי ארצכם לחרבה ולשממה ולקללה - כהיום הזה: מפני אשר קטרתם ואשר חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקול יהוה ובתרתו ובחקתי ובעדותיו לא הלכתם

- מן המצפה אחר הבה את גדליה בן אחיקם גברים אנשי המלחמה ונשים וטף 41
 וסרסים אשר השיב מנבעון: וילכו וישבו בנרות קמ־הם אשר אצל בית לחם 17
 ללכת לבוא מצרים: מפני הכשדים כי יראו מפניהם כי הבה ישמעאל בן נתניה 18
 את גדליהו בן אחיקם אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ויגשו כל שרי החתלים א, 42
 ויוחנן בן קרח ויעזריה בן הושעיה וכל העם מקטן ועד גדול: ויאמרו אל 5
 ירמיהו הנביא תפל נא תחנתנו לפניך והתפלל בעדנו אל יהוה אלהיך בעד -
 השארית הזאת כי נשארנו מעט מהרבה כאשר עיניך ראות אתנו: ויגד לנו יהוה 3
 אלהיך את הדרך אשר נלך בה ואת הדבר אשר נעשה: ויאמר אליהם ירמיהו 4
 הנביא שמעתי הנני מתפלל אל יהוה אלהיכם כדבריכם והיה כל הדבר אשר 10
 יענה יהוה אתכם אניד לכם לא אמנע מכם דבר: והמה אמרו אל ירמיהו יהי ה
 יהוה בנו לעד אמת ונאמן אם לא ככל הדבר אשר ישלחך יהוה אלהיך אלינו
 כן נעשה: אם טוב ואם רע בקול יהוה אלהינו אשר א־נחנו שלחים אתך אליו 6
 נשמע למען אשר ייטב לנו כי נשמע בקול יהוה אלהינו:
 ויהי מקץ עשרת ימים ויהי דבר יהוה אל ירמיהו: ויקרא אל יוחנן בן קרח 8.7
 15 ואל כל שרי החתלים אשר אתו ולכל העם למקטן ועד גדול: ויאמר אליהם כה
 אמר יהוה אלהי ישראל אשר שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו: אם שוב י
 תשובו בארץ הזאת ובניתי אתכם ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אתוש כי נחמתי
 אל הרעה אשר עשיתי לכם: אל תיראו מפני מלך בבל אשר אתם י־אים מפניו 11
 אל תיראו ממנו נאם יהוה כי אתכם אני להושיע אתכם ולהציל אתכם מידו:
 20 ואתן לכם רחמים ורחם אתכם וי־שיב אתכם י־על אדמתכם: ואם אמרים אתם 13.12
 לא נשב בארץ הזאת לבלתי שמע בקול יהוה אלהיכם: לאמר לא כי ארץ 14
 מצרים נבוא אשר לא נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע וללחם לא נרעב ושם
 נשב: ועתה לכן שמעו דבר יהוה שארית יהודה כה אמר יהוה צבאות אלהי 15
 ישראל אם אתם שום ת־שמוֹן פניכם לבא מצרים ובאתם לגור שם: והיתה החרב 16
 אשר אתם י־אים ממנה שם ת־שיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתם דאנים 25
 ממנו שם ידבק אחריכם מצרים ושם תמתו: ויהיו כל האנשים אשר שמו את 17
 פניהם לבוא מצרים לגור שם ימותו בחרב ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד
 ופליט מפני הרעה אשר אני מביא עליהם: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי 18
 ישראל כאשר נתך אפי - על יושבי ירושלם כן תתך חמתי עליכם בבאכם
 30 מצרים והייתם לאלה ולשמה ולקללה ולחרפה ולא תראו עוד את המקום הזה:
 דבר יהוה עליכם שארית יהודה אל תבאו מצרים ידע תדעו כי העידתי בכם 19
 היום: כי התע־תם¹² בנפשותיכם כי אתם שלחתם אתי - לאמר התפלל בעדנו כ
 אל יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה אלהינו כן הגד לנו ועשינו: ואגד לכם 21
 היום ולא שמעתם בקול יהוה אלהיכם ולכל אשר שלחני אליכם: ועתה ידע 22
 35 תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו במקום אשר תפצתם לבוא לגור שם: ויהי א, 43
 ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי יהוה אלהיהם אשר שלחו יהוה
 אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה: ויאמר עזריה בן הושעיה ויוחנן בן 2
 קרח וכל האנשים הַיָּדִים אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך יהוה
 אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם: כי ברוך כן נריה מסית אתך בנו למען 3
 40 תת אתנו ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו בבל: ולא שמע יוחנן בן 4
 קרח וכל שרי החתלים וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה: ויקח יוחנן ה
 בן קרח וכל שרי החתלים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר
 נדחו שם לגור בארץ יהודה: את הגברים ואת הנשים ואת הטף ואת בנות המלך 6
 ואת כל הנפש אשר הניח נבוזראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם בן שפן

- 39,14 מלך בבל: וישלחו ויקחו את ירמיהו מחצר המטרה ויתנו אתו אל גדליהו בן
 40,6 אחיקם בן שפן להוצאהו אל הבית וישב בתוך העם: ויבא ירמיהו אל גדליה בן
 אחיקם המצפתה וישב אתו בתוך העם הנשואים בארץ:
 7 וישמעו כל שרי התחלים אשר בשדה המה ואנשיהם כי הפקיד מלך בבל
 את גדליהו בן אחיקם בארץ וכי הפקיד אתו אנשים ונשים וטף ומדלת הארץ
 8 מאשר לא הגלו בבבל: ויבאו אל גדליה המצפתה - ישמעאל בן נתניהו ויוחנן -
 בן - קרח ושריה בן תנחמת ובני עי-פי הנטפתי ויונייהו בן המעכתי המה
 9 ואנשיהם: וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו
 10 מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם: ואני הנני ישב
 במצפה לעמד לפני הכשדים אשר יבאו אליכם - ואתם אספו יין וקיץ ושמן ושמן
 11 בכליכם ושבו בערי-ם אשר תפשתם: וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון
 ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד
 12 עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר
 נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפתה ויאספו יין וקיץ הרבה מאד:
 13-14 ויוחנן בן קרח וכל שרי התחלים אשר בשדה באו אל גדליהו המצפתה: ויאמר
 אליו הידע תדע כי בעלים מלך בני עמון שלח את ישמעאל בן נתניה להפתך
 15 נפש ולא האמין להם גדליהו בן אחיקם: ויוחנן בן קרח אמר אל גדליהו בכתר
 במצפה לאמר אלכה נא ואפה את ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע למה יפכה
 16 נפש וגפצו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדה שארית יהודה: ויאמר גדליהו בן
 אחיקם אל יוחנן בן קרח אל תעש את הדבר הזה כי שקר אתה דבר אל
 20 ישמעאל:
 41,8 והיה בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מורע המלוכה -
 ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה:
 2 ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויפו את גדליהו בן
 3 אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ואת כל היהודים
 25 אשר היו אתו - במצפה ואת הכשדים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה הכה
 ישמעאל: ויהי ביום השני להמית את גדליהו ואיש לא ידע: ויבאו אנשים משכם
 4 מושלו ומשמרון שמנים איש מגלתי זקן וקרעי בגדים ומתגרדים ומנחה ולבונה
 6 בידם להביא בית יהוה: ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם מן המצפה - והמה -
 הלכיים - הלך ויבכה ויהי כפגש אתם ויאמר אליהם באו אל גדליהו בן אחיקם:
 30 ויהי כבאם אל תוך העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה אל - הבור הוא והאנשים
 8 אשר אתו: ועשרה אנשים נמצאו בם ויאמרו אל ישמעאל אל תמתנו כי יש לנו
 9 מטמנים בשדה חטים ושעורים ושמן ודבש ויחדל ולא המיתם בתוך אחיהם: והבור
 אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הפך ב-ור - גדל - הוא אשר
 35 עשה המלך אסא מפני בעשא מלך ישראל אתו מלא ישמעאל בן נתניהו חללים:
 1 וישב ישמעאל את כל שארית העם אשר במצפה - ואת בנות המלך - אשר
 הפקיד נבוזראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם - וילך לעבר אל בני עמון:
 11 וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי התחלים אשר אתו את כל הרעה אשר עשה
 12 ישמעאל בן נתניה: ויקחו את כל האנשים וילכו להלחם עם ישמעאל בן נתניה
 13 וימצאו אתו אל מים רבים אשר נגבעו: ויהי כראות כל העם אשר את ישמעאל
 14 את יוחנן בן קרח ואת כל שרי התחלים אשר אתו וישמחו: ויסבו כל העם אשר
 15 שבה ישמעאל מן המצפה וישבו וילכו אל יוחנן בן קרח: וישמעאל בן נתניה
 16 נמלט בשמנה אנשים מפני יוחנן וילך אל בני עמון: ויקח יוחנן בן קרח וכל
 שרי התחלים אשר אתו את כל שארית העם אשר שבה - וישמעאל בן נתניה

המלחמה הנשואים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם כדברים האלה 38
 כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אם לרעה: ויאמר המלך צדקיהו ה
 הנה הוא בידכם כי אין המלך יוכל אתם דבר: ויקחו את ירמיהו וישלכו אותו 6
 אל הבור מלכיהו בן המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את ירמיהו בחבלים ובבור 5
 אין מים כי אם טיט ויטבע ירמיהו בטיט: וישמע עבד מלך הכושי איש סרים 7
 והוא בבית המלך כי נתנו את ירמיהו אל הבור והמלך יושב בשער בנימן: ויצא 8
 עבד מלך מבית המלך וידבר אל המלך לאמר: אדני המלך הרעו האנשים האלה 9
 את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל הבור וימת תחתיו מפני 1
 הרעב כי אין הלחם עוד בעיר: ויצוה המלך את עבד מלך הכושי לאמר קח 1
 בידך מזה שלשה אנשים והעלית אתם מן הבור בטרם ימות: ויקח עבד מלך 10
 את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלוי סחבות 11
 ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל הבור בחבלים: ויאמר עבד מלך הכושי אל 12
 ירמיהו שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצילות ידיך מתחת לחבלים ויעש 13
 ירמיהו כן: וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אותו מן הבור וישב ירמיהו בחצר 14
 המטרה: וישלח המלך צדקיהו ויקח את ירמיהו הנביא אליו אל מבוא השלישי 15
 אשר בבית יהוה ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר אל תכחד ממני 16
 דבר: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אניד לך הלוא המת תמותני וכי איעצך לא 17
 תשמע אלי: וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו - לאמר חי יהוה אשר עשה 18
 לנו את הנפש הזאת אם אמותך ואם אתנך ביד האנשים האלה אשר מבקשים 19
 את נפשך: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל 20
 אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש 21
 וחיתה אתה וביתך: ואם לא תצא אל שרי מלך בבל ונתנה העיר הזאת ביד 22
 הכשדים ושרפוה באש ואתה לא תמלט מידם: ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו 23
 אני דאג את היהודים אשר נפלו אל הכשדים פן יתנו אתי בידם והתעללו בי: 24
 ויאמר ירמיהו לא יתנו שמע נא בקול יהוה לאשר אני דבר אליך ויטב לך ותחי כ 25
 נפשך: ואם מאן אתה לצאת זה הדבר אשר הראני יהוה: והנה כל הנשים אשר 22,21
 נשארו בבית מלך יהודה מוצאות אל שרי מלך בבל והנה אמרת
 הפיתוך ויכלו לך
 הקטעו בפץ רגלך
 אנשי שלמד
 נסגו אחור:

30 ואת כל נשיך ואת בניך מוצאים אל הכשדים ואתה לא תמלט מידם כי ביד 23
 מלך בבל תתפש ואת העיר הזאת תשרף באש: ויאמר צדקיהו אל ירמיהו איש 24
 אל ידע בדברים האלה ולא תמות: וכי ישמעו השרים כי דברתי אתך ובאו אליך כה 25
 ואמרו אליך הגידה נא לנו מה דברת אל המלך אל תכחד ממנו ולא נמיתך 26
 ומה דבר אליך המלך: ואמרת אליהם מפיל אני תחנתי לפני המלך לבלתי 27
 השיבני בית יהונתן למות שם: ויבאו כל השרים אל ירמיהו וישאלו אותו ויגיד 35
 להם ככל הדברים האלה אשר צוה המלך ויתרשו ממנו כי לא נשמע הדבר: 28
 וישב ירמיהו בחצר המטרה עד יום אשר נלכדה ירושלים:

ואל ירמיהו היה דבר יהוה בהיותו עצור בחצר המטרה לאמר: הלוך ואמרת 39,16,10
 לעבד מלך הכושי לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא את 17
 דברי אל העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו לפניך ביום ההוא: והצלתיך ביום 18
 ההוא נאם יהוה ולא תנתן ביד האנשים אשר אתה יגור מפניהם: כי מלט אמלטך 19
 ובחרב לא תפל והיתה לך נפשך לשלל כי בטחת בי נאם יהוה:

והיה כאשר נלכדה ירושלים: ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך 39,3:38,28b
 נרגל שראצר סמגר נבו שרסכים רב סרים נרגל שראצר רב מג וכל שארית שרי

- 34,9 כל העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו
 י העברי והעבריה תִּפְשִׁים לבלתי עבד במ ביהודי אחיהו איש: וישמעו כל השרים
 וכל העם אשר באו בברית לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו תִּפְשִׁים לבלתי
 11 עבד במ עוד וישמעו וישלחו: וישבו אחרי כן וישיבו את העבדים ואת השפחות
 12 אשר שלחו חֲפְשִׁים ויכבֹּשׁוּם לעבדים ולשפחות: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו > 5
 13 לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוצאתי
 14 אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו
 העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו חֲפְשִׁי מעמך ולא שמעו אבותיכם
 15 אלי ולא הטו את אוזנם: ותִּשְׁבוּ אתם היום ותעשו את הישר בעיני לקרא דרור
 16 איש לרעהו ותכרתו ברית לפני בבית אשר נקרא שמי עליו: ותִּשְׁבוּ ותחללו את
 שמי ותִּשְׁבוּ איש את עבדו ואיש את שפחתו אשר שלחתם חֲפְשִׁים לנפשם ותכבשו
 17 אתם להיות לכם לעבדים ולשפחות: לכן כה אמר יהוה אתם לא שמעתם אלי
 לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא לכם דרור נאם יהוה אל החרב
 18 אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לזוועה לכל ממלכות הארץ: ונתתי את האנשים
 העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לפני העגל אשר
 19 כרתו לשנים ויעברו בין בתריו: שרי יהודה ושרי ירושלם הסרסים והכהנים וכל
 כ עם הארץ העברים בין בתרי העגל: ונתתי אותם ביד איביהם וביד מבקשי נפשם
 21 והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ואת צדקיהו מלך יהודה
 ואת שריו אתן ביד איביהם וביד מבקשי נפשם וביד חיל מלך בבל העלים
 22 מעליכם: הנני מצוה נאם יהוה והשבתים אל העיר הזאת ונלחמו עליה ולכדוה
 ושרֶפָה באש ואת ערי יהודה אתן שָׁמָּה מאין ישב:
 37,11-4 יורמיהו בא ויצא בתוך העם ולא נתנו אתו בית הכל־א: והיה בהעלות
 12 חיל הכשדים מעל ירושלם מפני חיל פרעה: ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ
 13 בנימן לְחֶלֶקֶן משם בתוך העם: והיה הוא בשער בנימן ושם בעל פִּקְדָתוֹ ושמו
 יראייה בן שלמיה בן תנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשדים אתה
 25 נפל: ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על הכשדים ולא שמע אליו ויתפש יראייה
 14 בירמיהו ויבאֵהוּ אל השרים: ויקצפו השרים על ירמיהו והכו אותו ונתנו אותו בית
 15 האסור בית יהונתן הספר כי אתו עשו לבית הכלא: ויבא ירמיהו אל בית הכור
 16 ואל החֲנִיּוֹת וישב שם ירמיהו ימים רבים: וישלח המלך צדקיהו ויקחהו וישאלהו
 17 המלך בביתו בסתר ויאמר היש דבר מאת יהוה ויאמר ירמיהו יש ויאמר ביד
 30 מלך בבל תנתן: ויאמר ירמיהו אל המלך צדקיהו מה חטאתי לך ולעבדיך ולעם
 18 הוה כי נתתם אותי אל בית הכלא: ואי־הִי נביאיכם אשר נבאו לכם לאמר לא
 19 יבא מלך בבל עליכם ועל הארץ הזאת: ועתה שמע נא אדני המלך תפל נא
 21 תחנתי לפניך ואל תִּשְׁבְּנִי בית יהונתן הספר ולא אמות שם: ויצוה המלך צדקיהו
 ויפקדו את ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו כפר לחם ליום מחוץ האפים עד תם
 35 כל הלחם מן העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה:
 38,א וישמע שפטיה בן מתן וגדליהו בן פשחור ויוכל בן שלמיהו ופשחור בן
 2 מלכיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל כל העם לאמר: כה אמר יהוה הישב
 בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיצא אל הכשדים יחיה והיתה לו נפשו
 3 לשלל וחי: <כי> כה אמר יהוה הנתן תנתן העיר הזאת ביד חיל מלך בבל ולכדה:
 4 ויאמרו <אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על כן הוא מִרְפָּא את ידי אנשי

(א) 37,א וימלך מלך צדקיהו בן יאשיהו תחת כניחו בן יהויקים אשר המליך נבוכדראצר מלך בבל
 בארץ יהודה: ולא שמע הוא ועבדיו ועם הארץ אל דברי יהוה אשר דבר ביד ירמיהו הנביא:

בית יהודה וכל הגולה מבבל אל המקום הזה: אך שמע נא הדבר הזה אשר אנכי
 28,7 דבר באזניך ובאזני כל העם: הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן העולם וינבאו אל
 ארצות רבות ועל ממלכות גדולות למלחמה ולרעה ולדבר: הנביא אשר ינבא
 לשלום בבא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו יהודה באמת: ויקח חנניה הנביא
 5 את המוטה מעל צואר ירמיה הנביא וישברהו: ויאמר חנניה לעיני כל העם לאמר
 11 כה אמר יהוה ככה אשבר את על - מלך בבל - מעל צואר כל הגוים: ויהי
 12 דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שבור חנניה הנביא את המוטה מעל צואר ירמיה
 הנביא לאמר: הלך ואמרת אל חנניה לאמר כה אמר יהוה מוטת עץ שברת
 ועשית: תחתיהן מטות ברזל: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על ברזל
 14 נתתי: על צואר כל הגוים - לעבד את - מלך בבל - : ויאמר ירמיה הנביא אל
 10 חנניה הנביא שמע נא חנניה לא שלחך יהוה ואתה הבטחת את העם הזה על
 שקר: לכן כה אמר יהוה הנני משלחך מעל פני האדמה השנה אתה מת כי סרה
 16 דברת אל יהוה: וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי:
 17

15 הדבר אשר צוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה בלכתו את 5I,59
 צדקיהו מלך יהודה בבל בשנת הרביעית למלכו ושריה שר מנוחה: ויכתב ירמיהו
 את כל הרעה אשר תבוא אל בבל אל ספר אחד: ויאמר ירמיהו אל שריה כבאך
 61 בבל וראית וקראת את כל הדברים האלה: והיה ככלתך לקרא את הספר הזה
 63 תקשר עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת: ואמרת ככה תשקע בבל ולא תקום
 20 מפני הרעה אשר אנכי מביא עליה - :

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה ונבוכדנאצר מלך בבל וכל חילו 34,8
 וכל ממלכות ארץ ממשלת ידו וכל העמים נלחמים על ירושלם ועל כל עריה
 לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל הלך ואמרת אל צדקיהו מלך יהודה ואמרת
 25 אליו כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ושרפה באש: ואתה
 לא תמלט מידו כי תפש תתפש ובידו תנתן ועיניך את עיני מלך בבל תראינה
 ופיהו את פיך ידבר ובבל תבוא: אך שמע דבר יהוה צדקיהו מלך יהודה כה
 אמר יהוה עליך לא תמות בחרב: בשלום תמות ו-כ-משרפות אבותיך המלכים
 הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספרו לך כי דבר אני דברתי
 30 נאם יהוה: וידבר ירמיהו הנביא אל צדקיהו מלך יהודה את כל הדברים האלה
 בירושלם: וחיל מלך בבל נלחמים על ירושלם ועל כל ערי יהודה - אל לכיש
 7 ואל עוקה כי הנה נשארו בערי יהודה ערי מבצר: וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו
 37 הכשדים הצרים על ירושלם את שמעם ויעלו מעל ירושלם: וישלח המלך צדקיהו
 את יהוכל בן שלמיה ואת צפניהו בן מעשיה הכהן אל ירמיהו הנביא לאמר
 35 התפלל נא בעדנו אל יהוה אלהינו: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו הנביא לאמר:
 כה אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל מלך יהודה השלח אתכם אלי לדרשני
 7 הנה חיל פרעה היצא לכם לעזרה שב לארצו מצרים: ושבו הכשדים ונלחמו על
 8 העיר הזאת ולכדה ושרפה באש: כה אמר יהוה אל תשא נפשתיכם לאמר הלך
 9 ילכו מעלינו הכשדים כי לא ילכו: כי אם הכיתם כל חיל כשדים הנלחמים אתכם
 40 ונשארו בם אנשים מפקרים איש באהלו וישרפו את העיר הזאת באש:
 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את 34,8

(a) 51,5 את כל הדברים האלה הכתבים אל בבל:

(b) 62 ואמרת יהוה אתה דברת אל המקום הזה להכריתו לבלתי היות בו יושב למאדם ועד בהמה
 כי שממות עולם תהיה:

- 45,א הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך בן נריה בכתבו את הדברים האלה
 2 על ספר מפי ירמיהו בשנה הרבעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לאמר: כה
 3 אמר יהוה אלהי ישראל עליך ברוך: אמרת אוי נא לי כי יסף יהוה יגון על
 4 מכאבי יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: כה תאמר אליו כה אמר יהוה הנה
 ה אשר בנית אני הרס ואת אשר נטעתי אני נתש - : ואתה תבקש לך גדלות
 5 אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל
 על כל המקומות אשר תלך שם:

- 27,א; 28,א^a בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנת הרביעית בחדש החמישי: היה
 2 הדבר הזה אל ירמיה מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה - עשה לך מוסרות
 3 ומטות ונתתם על צנאך: ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני
 4 עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הבאים ירושלם אל צדקיה מלך
 5 יהודה: וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה
 6 תאמרו אל אדניכם: אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על
 7 פני הארץ בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי
 8 נתתי את - הארץ - ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגם את חית השדה נתתי לו
 9 לעבדו: והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל
 10 ואת אשר לא יתן את צנארו בעל מלך בבל בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי
 11 ההוא נאם יהוה עד תמי אתם בידו: ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם
 12 ואל חלמיכם ואל ענניכם ואל כשפיהם אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו
 13 את מלך בבל: כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והדחתי
 14 אתכם ואבדתם: והגוי אשר יביא את צנארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על
 15 אדמתו נאם יהוה ועבדה וישב בה: ואל צדקיה מלך יהודה תדבר^{3 2 1 4} ככל הדברים
 16 האלה לאמר הביאו את צנאריכם בעל מלך בבל ועבדו אתו ועמו וחיו: למה
 17 תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד
 18 את מלך בבל: ואל תשמעו אל דברי הנבאים האמרים אליכם לאמר לא תעבדו
 19 את מלך בבל כי שקר הם נבאים לכם: כי לא שלחתים נאם יהוה והם נבאים
 20 בשמי לשקר למען הדיחי אתכם ואבדתם אתם והנביאים הנבאים לכם: ואל
 21 הכהנים ואל כל העם הזה תדבר^{3 2 1 4} לאמר כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי
 22 נביאיכם הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים מבבלה עתה מתרה כי
 23 שקר המה נבאים לכם: אל תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל וחיו למה תהיה
 24 העיר הזאת חרבה: ואם נבאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה
 25 צבאות בללתי ייבאו הכלים הנותרים בבית יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם
 26 בבלה: כי כה אמר יהוה - על יתר הכלים - אשר לא לקחם - מלך בבל
 27 בגלותו את יכניהו - מירושלם - : בבלה יובאו - נאם יהוה - :
 28,א^b ויאמר חנניה בן עזור הנביא אשר מגבעון בבית יהוה לעיני הכהנים וכל
 2 העם לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את על מלך בבל:
 3 בעוד שנתים ימים אני משיב אל המקום הזה את - כלי בית יהוה - : ואת
 4 יכניה - ואת - גלות יהודה - כי אשבר את על מלך בבל: ויאמר ירמיה הנביא
 5 אל חנניה הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל העם העמדים בבית יהוה: ויאמר
 6 ירמיה הנביא אמן כן יעשה יהוה יקם יהוה את דבריו אשר נבאת להשיב כלי

(א) 27,7 ועבדו אתו כל הגוים ואת בנו ואת בן בנו עד בא עת ארצו גם הוא ועבדו בו גוים רבים ומלכים גדולים:

להם למען ישובו איש מדרכו הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם: ויקרא ירמיהו ^{36,4}
 את ברוך בן נריה ויכתב ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר אליו
 על מגלת ספר: ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור לא אוכל לבוא בית ה
 יהוה: ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את דברי יהוה באזני העם
 בית יהוה ביום צום וגם באזני כל יהודה הבאים מעריהם תקראם: אולי תפל ⁷
 תחנתם לפני יהוה וישובו איש מדרכו הרעה כי גדול האף והחמה אשר דבר
 יהוה אל העם הזה: ויעש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא ⁸
 בספר דברי יהוה בית יהוה: ויהי בשנה החמישית ליהויקים בן יאשיהו מלך ⁹
 יהודה בחדש התשעי קראו צום לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים
 מערי יהודה בירושלם: ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו בית יהוה בלשכת ¹⁰
 גמריהו בן שָׁפָן הספר בתצר העליון פתח שער בית יהוה החדש באזני כל העם:
 וישמע מכיהו בן גמריהו בן שָׁפָן את כל דברי יהוה מעל הספר: וירד בית המלך ^{12,11}
 על לשכת הספר והנה שם כל השרים יושבים אלישמע הספר ודליהו בן שמעיהו
 ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שָׁפָן וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים: ויגד להם ¹³
 מיכיהו את כל הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באזני העם: וישלחו כל ¹⁴
 השרים אל ברוך את יהודי בן נתניהו בן שְׁלֹמִיָּהוּ בן כושי לאמר המגלה אשר
 קראת בה באזני העם קתנה בידך ולך ויקח ברוך בן נריהו את המגלה בידו
 ויבא אליהם: ויאמרו אליו שב נא וקראנה באזנינו ויקרא ברוך באזניהם: ויהי ^{16,10}
 כשמעם את כל הדברים פחדו איש אל רעהו ויאמרו אל ברוך הגיד נגיד למלך
 את כל הדברים האלה: ואת ברוך שאלו לאמר הגד נא לנו איך כתבת את כל ²⁰
 הדברים האלה - : ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני
 כתב על הספר בדיו: ויאמרו השרים אל ברוך לך הסתר אתה וירמיהו ואיש אל ¹⁹
 ידע איפה אתם: ויבאו אל המלך חצרה ואת המגלה הפקדו בלשכת אלישמע ^כ
 הספר ויגידו באזני המלך את כל הדברים: וישלח המלך את יהודי לקחת את ²¹
 המגלה ויקחה מלשכת אלישמע הספר ויקראה יהודי באזני המלך ובאזני כל ²⁵
 השרים העומדים מעל המלך: והמלך יושב בית החרף בחדש התשיעי ואת האח
 לפניו מבערת: ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך ²³
 אל האש אשר אל האח עד תם כל המגלה על האש אשר על האח: ולא פחדו ²⁴
 ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה: וגם כה ^{כח}
 אלנתן ודליהו וגמריהו הפגועו במלך לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם: ³⁰
 ויצוה המלך את ירחמאל בן המלך ואת שריהו בן עזריאל ואת שְׁלֹמִיָּהוּ בן עבדאל ²⁶
 לקחת את ברוך הספר ואת ירמיהו הנביא ויסגרום יהוה:
 ויהי דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר ²⁷
 כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל ²⁸
 הדברים - אשר היו על המגלה - אשר שרף יהויקים מלך יהודה: ועל יהויקים ³⁵
 מלך יהודה תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת את המגלה הזאת לאמר מדוע
 כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך בבל והשחית את הארץ הזאת והשבות ממנה
 אדם ובהמה: לכן כה אמר יהוה על יהויקים מלך יהודה לא יהיה לו יושב על ^ל
 כסא דוד ונבבלתו תהיה משלכת לחרב ביום ולקרח בלילה: ופקדתי עליו ועל זרעו ³¹
 ועל עבדיו את עונם והבאתי עליהם ועל יושבי ירושלם ואל איש יהודה את כל ⁴⁰
 הרעה אשר דברתי אליהם ולא שמעו: ויִקַּח ^{כח} ברוך- מגלה אחרת ויכתב עליה ³²
 מפי ירמיהו את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף
 עליהם דברים רבים כהמה:

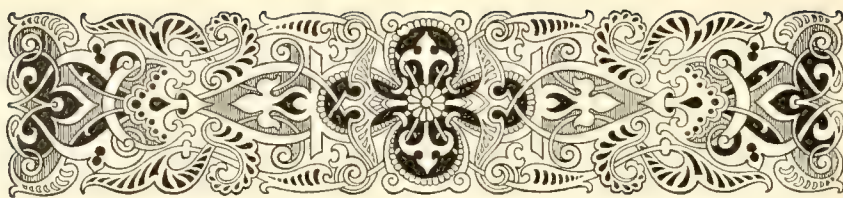

20 ואת כל יגיעה ואת כל יקרה ואת כל אוצרות מלכי יהודה אתן ביד איביהם
 6 ובזוזם ולקחום והביאום בבלה: ואתה פשחור וכל ישבי ביתך תלכו בשבי ובכל
 תבוא ושם תמות ושם תקבר אתה וכל אהביך אשר נבאת להם בשקר:

- 26,א** בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה יאל ירמיהו: ⁵
 2 מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה עמד בחצר בית יהוה ודברת יאל כל -
 יהודה הבאים להשתחות בית יהוה את כל הדברים אשר צויתך לדבר אליהם
 3 אל תגרע דבר: אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר
 4 אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם: ואמרת אליהם כה אמר יהוה אם
 ה לא תשמעו אלי ללכת בתורתי אשר נתתי לפניכם: לשמע על דברי עבדי הנבאים
 6 אשר אנכי שלח אליכם - השכם ושלח ולא שמעתם: ונתתי את הבית הזה כשלה
 ואת העיר הזאת אתן לקללה לכל גוי הארץ:
 7 וישמעו הכהנים והנביאים וכל העם את ירמיהו מדבר את הדברים האלה
 8 בבית יהוה: ויהי ככלות ירמיהו לדבר את כל אשר צוהו יהוה לדבר אל כל
 9 העם ויתפשו אתו הכהנים והנביאים - לאמר מות תמות: מדוע נבית בשם יהוה
 15 לאמר קשלו יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל העם אל
 י ירמיהו בבית יהוה: וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו מבית המלך
 11 בית יהוה וישבו בפתח שער יהוה החדש: ויאמרו הכהנים והנביאים אל השרים
 ואל כל העם לאמר משפט מות לאיש הזה כי נבא אל העיר הזאת כאשר
 12 שמעתם באזניכם: ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר יהוה שלחני
 13 להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם: ועתה
 הויטבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול יהוה אלהיכם וינחם יהוה אל הרעה אשר
 14 טו דבר עליכם: ואני הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם: אך ידעו תדעו כי
 אם ממתים אתם אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם ואל העיר הזאת ואל יושביה
 16 כי באמת שלחני יהוה עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה: ויאמרו
 25 השרים וכל העם אל הכהנים ואל הנביאים אין לאיש הזה משפט מות כי בשם
 17 יהוה אלהינו דבר אלינו: ויקמו אנשים מוקני הארץ ויאמרו אל כל קהל העם
 18 לאמר: מיכיה המורשתי היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם
 יהודה לאמר כה אמר יהוה צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר
 19 הבית לבמות יער: ההמת המתהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא את
 30 יהוה ויחל את פני יהוה וינחם יהוה אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים
 24 רעה גדולה על נפשותינו: אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת
 אתו ביד העם להמיתו:
 כ וגם איש היה מתנבא בשם יהוה אוריהו בן שמעיהו מקרית היערים וינבא
 21 על העיר הזאת ועל הארץ הזאת ככל דברי ירמיהו: וישמע המלך יהויקים וכל
 גבוריו וכל השרים את דבריו ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו וירא ויברח
 22 ויבא מצרים: וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים את אלנתן בן עכבור ואנשים
 23 אתו אל מצרים: ויוציאו את אוריהו ממצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו
 בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם:

40

- 36,א** ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל
 2 ירמיהו מאת יהוה לאמר: קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר
 דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו
 3 ועד היום הזה: אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות

ספר דברי ירמיהו והוא כתוב ימים רבים אחרי מות הנביא

- כה אמר יהוה הלוך וקנית בקבץ יוצר חרש ו-לקחת- מוקני העם ומוקני א,19
הכהנים: ויצאת אל גיא בן הנם אשר פתח שער התרסי-ית וקראת שם את 2
הדברים אשר אדבר אליך: ואמרת שמעו דבר יהוה מלכי יהודה וישיבי ירושלם 3
כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא רעה על המקום הזה אשר כל
שמעה תצלנה אזניו: יען אשר עזבני וינכרו את המקום הזה ויקטרו בו לאלהים 5
אחרים אשר לא ידעום המה ואבותיהם ומלכי יהודה ומלאו את המקום הזה דם
נקים: ובנו את במות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צויתי ה
ולא דברתי ולא עלתה על לבי: לכן הגה ימים באים נאם יהוה ולא יקרא למקום 6
הזה עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרנה: ובקתי את עצת יהודה וירושלם 7
במקום הזה והפלתים בחרב לפני איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את נבלתם 10
למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ושמתי את העיר הזאת לשמה ולשרקה כל
עבר עליה ישם וישרק על כל מפתח: והאכלתים את בשר בניהם ואת בשר 9
בנתיהם ואיש בשר רעהו יאכלו במצור ובמצוק אשר יציקו להם איביהם ומבקשי
נפשם: ושברת הבקבץ לעיני האנשים ההלכים אותך: ואמרת אליהם כה אמר 11,
יהוה צבאות ככה אשר את העם הזה ואת העיר הזאת כאשר ישבר את כלי 15
היוצר אשר לא יוכל להרפה עוד - : כן אעשה למקום הזה נאם יהוה וליושביו 12
-לתת את העיר הזאת כתפת: והיו בתי ירושלם ובתי מלכי יהודה כמקום התפת 13
הטמא- לכל הבתים אשר קטרו על גנתיהם לכל צבא השמים והפכ-ו- נסכים
לאלהים אחרים: 20
ויבא ירמיהו מהתפת אשר שלחו יהוה שם להנבא ויעמד בחצר בית יהוה 14
ויאמר אל כל העם: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא- אל העיר זו 15
הזאת ועל כל עריה את כל הרעה אשר דברתי עליה כי הקשו את ערפם לבלתי 16
שמוע את דברי: 20
וישמע פשחור בן אמר הכהן והוא פקיד נגיד בבית יהוה את ירמיהו נבא א,20
את הדברים האלה: ויכה-ו- ויתן אותו על המהפכת אשר בשער בנימן העליון 25
אשר בבית יהוה: ויהי ממחרת ויצא פשחור את ירמיהו מן המהפכת ויאמר אליו 3
ירמיהו לא פשחור קרא יהוה שמך כי אם מגור מסביב: כי כה אמר יהוה הנני 4
נתנך למגור לך ולכל אהביך ונפלו בחרב איביהם ועיניך ראות ואת כל יהודה ה
אתן ביד מלך בבל והגלם בבבלה והפם בחרב: ונתתי את כל חסן העיר הזאת ה

**דברי ירמיהו הנביא
אשר נשמטו ממקומותם באשמת הסופרים
ואין לאל ידנו לסדרם בסדרם הראשון**

- 2,14 טו. העבד ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבו: עליו ישאגו כפרים נתנו 5
16 קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי ישב: גם בני נף ותחפנ־ת־ם ירעוך
17 קדקד: הלוא זאת תעשה לך עובד את יהוה אלהיך: *
- 9,22 כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל
23 יתהלל עשיר בעשרו: כי אם בואת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני 10
יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהוה:
- 24 ב. הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על כל מול בערלה: על מצרים ועל
יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פ־אה הישבים במדבר
15 כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב:
- 12,4 עד מתי תאבל הארץ ועשב כל השדה ייבש מ־עת יבשי בה ספתה בהמות
ועוף כי אמרו לא יראה את אחריתנו:
- 16,19 יהוה עָז ומַעְזִי ומְנוּסִי ביום צרה אליך גוים יבאו מאפסי ארץ ויאמרו אך 20
כ שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל: היעשה לו אדם אלהים והמה לא
אלהים:
- 17,ה. כה אמר יהוה ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן יהוה יסור 6
לבו: והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ 25
8.7 מלחה ולא תשב: ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: והיה כעין
שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יָאָא כי יבא חם והיה עלהו רענן
ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:
9. עקב הלב מכל ואג־ש הוא מי ידענו: אני יהוה חקר לב בחן כליות -לתת 30
לאיש כדרכ־יָאָא כפרי מעלליו:
- 11 קרא דגר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימ־יָאָא יעזבונו ובאחריתו
יהיה גבל: *
- 13 מקוה ישראל יהוה כל עוביך יבשו ב־סורי־ך בארץ יכלמו כי עזבו מקור 35
מים חיים את יהוה:

46,28 ושב יע־ב ושקט ושאנן ואין מהריר: אתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה כי אתך אני כי
אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה ואתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקא לא
אנקד:

* 17,12 (א) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו:

צִיָּנִים שְׁמִי לֶךְ תַּמְרוּרִים שְׁתִּי לֶבֶךְ לַמַּסְלָה דֶּרֶךְ הַלֶּכְתָּ שׁוּבִי בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל שְׁבִי 31
 אֶל עֶרְיָךְ אֱלֹהִי: עַד מָתִי תִתְחַמְקִין הַבַּת הַשׁוֹבֶבֶה כִּי בָרָא יְהוָה חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ 22
 וְנִקְבָּה תִסּוּבֵב גִּבְרִי: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת הַדָּבָר 23
 הַזֶּה בָּאָרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֶיהָ בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוֹתָם יִבְרַכֵּךְ יְהוָה נוֹה צֶדֶק הֵרָקֵדְשׁ:
 5 וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ יְהוּדָה וְכָל עָרֶיהָ וַיִּחְדּוּ אֲכָרִים וְנִסְעוּ בְעֶדְרָה: כִּי הָרִוּתִי נֶפֶשׁ עֵיפָה וְכָל 24
 נֶפֶשׁ דָּאֲבָה מֵלֹאֲתִי: עַל זֹאת הִקִּיצִיתִי וָאֵרָאָה וּשְׁנַתִּי עֲרֵבָה לִי: 26
 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וּזְרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה זֶרַע 27
 אָדָם וּזְרַע בְּהֵמָה: וְהָיָה כְּאִשֶּׁר שִׁקְדִּיתִי עֲלֵיהֶם לְנֹתוֹשׁ ~ וְלִהְרֹעַ כֵּן אֲשַׁקֵּד עֲלֵיהֶם 28
 לִבְנוֹת וּלְנִסְעוֹת נָאִם יְהוָה: בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אֲבוֹת אֲכָלוּ בֶסֶר וּשְׁנֵי 29
 בָּנִים תִּקְהִינָה: כִּי אִם אִישׁ בְּצוּגוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם הָאֵכֶל הַבֶּסֶר תִּקְהִינָה שְׁנֵי: ל 30
 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְכִרְתִּיתִי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה: 31
 לֹא כִבְרִית אֲשֶׁר כִּרְתִּיתִי אֶת אֲבוֹתָם בַּיּוֹם הַחֲזוּקִי בִידֵם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם 32
 אֲשֶׁר הֵמָּה הִפְרוּ אֶת בְּרִיתִי וְאֲנֹכִי בַעֲלָתִי בָּם נָאִם יְהוָה: כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר 33
 אֲכָרַת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נָאִם יְהוָה נָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם 15
 וְעַל לִבָּם אֲכַתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לָאֱלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ 34
 אֶת רַעְיָהוּ וְאִישׁ אֶת אַחִיו לֵאמֹר דַּעוּ אֶת יְהוָה כִּי כֹלָם יָדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטֶנֶם וְעַד 35
 גְּדוֹלָם נָאִם יְהוָה כִּי אֲסַלֵּחַ לְעֹנֵם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֲזַכֵּר עוֹד: ~ הִנֵּה יָמִים ~ בָּאִים ~ 38
 נָאִם יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לַיהוָה מִמִּגְדָּל הַנֶּגָּאֵל עַד שַׁעַר הַפֶּנֶה: וַיֵּצֵא עוֹד קוֹ ~ 39
 הַמִּדָּה נִגְדּוּ עַל גִּבְעַת גִּבְרָה וְנִסַּב גִּצְתָּהּ: וְכָל הָעֵמֶק הַפְּנִימִי וְהָרֶשֶׁת וְכָל הַשְׂדֵּי-מוֹת ~ 40
 עַד נַחַל קִדְרוֹן עַד פֶּנֶת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרָחָה קִדְשׁ לַיהוָה לֹא יִנְתָּשׁ וְלֹא יִהְרַס
 עוֹד לְעוֹלָם:

הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא לְבֹאֵי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַכּוֹת 46,13

אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם:

25 הִגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וְהִשְׁמִיעוּ בְּמִגְדּוֹל וְהִשְׁמִיעוּ בִּנְיָן וּבִתְחַפְנָחַם אָמְרוּ הַתִּיצֵב 14
 וְהִכֵּן לָךְ כִּי אֲכַלָּה חֶרֶב סְבִיבֶיךָ: מִדּוּעַ ~ כֶּסֶם ~ חָף ~ אֲבִיר ~ לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הִדְפּוּ: 15
 הָרַבָּה כּוֹשֵׁל גַּם נָפַל אִישׁ אֶל רַעְיָהוּ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וּנְשָׁבֶה אֶל עַמָּנוּ וְאֶל אֶרֶץ 16
 מוֹלִדְתָּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: ~ קִרְאוּ ~ שֵׁם ~ פִּרְעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שְׁאוֹן הָעֵבֶר הַמוּעֵד: 17
 חֵי אֲנִי נָאִם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְּתוּב בַּהֲרִים וּכְכֹרֵמַל בִּים יְבוּא: כָּלִי 19,18
 גּוֹלָה עָשִׂי לָךְ יוֹשֶׁבֶת בַּת מִצְרַיִם כִּי נָף לִשְׁמָה תִּהְיֶה וְנִצָּתָה מֵאֵין יוֹשֵׁב: עֲנָלָה כ 30
 יִפְהַפִּיחַ: מִצְרַיִם קֶרֶן מִצְפּוֹן בֹּא בִּי-: גַּם שְׁלָחִיָּה בְּקִרְבָּהּ כְּעַגְלִי מְרַבֵּק כִּי גַם 21
 הֵמָּה הִפְנוּ נֶסוּ וַיִּחְדּוּ לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אִידָם בָּא עֲלֵיהֶם עַת פָּקַדְתָּם: קוֹלָה כִּנְחָשׁ 22
 יִלָּךְ כִּי בַחִיל יִלְכוּ וּבְקִרְבָּמוֹת בָּאוּ לָהּ כַּחֲטָבֵי עֵצִים: כִּרְתּוּ יַעְרָה נָאִם יְהוָה כִּי 23
 לֹא יִחַקֵּר כִּי רַבּוּ מֵאֲרֵבָה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר: הַבִּישָׁה בַּת מִצְרַיִם נִתְּנָה בְּיַד עָם 24
 צָפוֹן: אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶל אֲמוֹן מִנָּא וְעַל פִּרְעָה וְעַל כֹּה 35
 מִצְרַיִם וְעַל אֱלֹהֵיהָ וְעַל מַלְכֶיהָ וְעַל פִּרְעָה וְעַל הַבַּחֲטִים בּוֹ: וְנִתְּנִים בְּיַד מִבְּקָשִׁי 26
 נִפְשָׁם וּבִיד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבִיד עַבְדֵּי וְאַחֲרֵי כֵן תִּשְׁכַּן כִּימֵי קֶדֶם נָאִם
 יְהוָה: β

(α) לה. 31 כֹּה אָמַר יְהוָה נָתַן שֶׁשׁ לְאֹר יוֹמָם חֶקֶת יָרַח וְכוּכָבִים לְאֹר לַיְלָה לְנֹעַ הַיָּם וַיִּהְיוּ גִלְיָ
 36 יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: אִם יִמְשׁוּ הַחֲקִים הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵי נָאִם יְהוָה גַּם זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִהָיוֹת
 37 גוֹי לִפְנֵי כָל הַיָּמִים: כֹּה אָמַר יְהוָה אִם יִמְדּוּ שְׁמִים מִלְּמַעְלָה וַיִּחַקְרוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ לְמַטָּה
 גַּם אֲנִי אֲמַאֵם בְּכָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ נָאִם יְהוָה:

(β) 46,27 וְאַתָּה אֶל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב וְאֶל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשֶׁעַךְ מִרְחוֹק וְאֶת זֶרַע מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם

- 30.7 ידיו על חלציו כיולדה ונהפכו כל פנים לירקון: הוי כי גדול היום ההוא מאין
 8 כמהו ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע: והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות
 9 אשבר עלו מעל צואר-י ומסרותי-י אנתק ולא יעבדו בו עוד זרים: ועבדו את
 יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם:*
- 13.12 - כה אמר יהוה אנוש לשברך נחלה מפתך: אין דן דינג למזור רפאות
 14 תעלה אין לך: כל מאהביך שכחך אותך לא ידרשו כי מפת אויב הפיתך מוסר
 15 אכזרי על רב עונך עצמו חטאתיך: מה תועק על שברך אנוש מכאבך על רב
 16 עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך: לכן כל אכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי
 17 ילכו והיו שש-סיך למשסה וכל בוניך אתן לבו: כי אעלה ארכה לך וממפותיך
 18 ארפאך נאם יהוה כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה: כה אמר יהוה
 19 הגני שב שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על
 20 משפטו ישב: ויצא מהם תודה וקול משחקים והרבתים ולא ימעטו והכבדתים ולא
 21 יצערו: והיו בניו כקדם ועדתו לפני תכון ופקדתי על כל לחציו: והיה אדירו
 ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לנשת
 31.א אלי נאם יהוה: בעת ההיא נאם יהוה אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל
 והמה יהיו לי לעם:
- 2 כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלך להרגיעו ישראל:
 4.3 מרחוק יהוה נראה ל-י אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: עוד אבנך
 ה ונבנית בתולת ישראל עוד תפיד תפיד ויצאת במחול משחקים: עוד תטעי כרמים
 6 בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו: כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה
 20 ציון אל יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה רנו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים
 7 השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את עמ-י את שארית ישראל: הגני מבוא
 8 אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ בם עור ופסח הרה ויולדת יחרו קהל
 9 גדול ישובו הנה: בבכי יבאו ובתחנונים אובילים אוליכם אל נחלי מים בדרך
 10 ישר לא יפשלו בה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא: כה אמר יהוה
 25 קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם - כי איננו:
 16 כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך נאם יהוה
 18.17 ושבנו מארץ אויב: ויש תקוה לאחרייתך נאם יהוה ושבנו בנים לגבולם: שמוע
 שמעתי אפרים מתנודד יסרתני ואנסר כעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה
 19 יהוה אלהי: כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הנדעי ספקתי על ירך בשתי וגם
 כ נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי: הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי
 21 דברי בו זכר אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יהוה: הציבי לך
- 30.י (א) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה ואל תחת ישראל כי הגני מושיעך מרחוק ואת זרעך
 11 מארץ שבין ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריר: כי אתך אני נאם יהוה להושיעך כי אעשה
 כלה בכל הגוים אשר הפיצותיך שם אך אתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקא לא
 אנקך:
- 23.22 (ב) והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: הנה סערת יהוה חמה יצאה סער מתנורר על
 24 ראש רשעים יחול: לא ישוב חרון אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מנומות לבו באחרית הימים
 תתבוננו בה:
- 31.י (ג) שמעו דבר יהוה גוים והגידו באיים ממרחק ואמרו מורה ישראל יקבצנו ושמרו כרעה עדו:
 12.11 כי פדה יהוה את יעקב וגאלו מיד חוק ממנו: ובאו ורגנו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה
 על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם כגן רוח ולא יוסיפו לדאבה
 13 עוד: אז תשמת בתולה במחול ובתרים ווקנים יחדו והפכתי אכלם לששון ונחמתיים ושמתים
 14 מיגונם: וריתי נפש הכהנים דשן ועמי את טובי ישבעו נאם יהוה:

- כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל בְּתִי הָעִיר הַזֹּאת וְעַל בְּתִי מַלְכֵי יְהוּדָה 33.4
 הִנֵּנִי צֹמֵס אֶשְׂרֶׁ 8 הַכְּשָׁדִים 5 בָּאִים 3 בְּסַלְלוֹת 4 וּבִזְחָרִב 1 לְהֹלֶחֶם עֲלֵיהֶם וּלְמַלֵּאם ה
 אֶת פְּגָרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר הַפִּיתִי בָאִמִּי וּבַחֲמִתִּי וְאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם עַל כָּל
 רַעְתָּם: הֲנִנִי מַעֲלָה לָהּ אֲרָכָה וּמִקְרָא וּרְפָאָתָם וְגִלְתִּי לָהֶם עֵתֶרֶת שְׁלוֹם וְאִמָּת: 6
 5 וְהִשְׁבֵּיתִי אֶת שְׁבוּת יְהוּדָה וְאֶת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל וּבְנֵתִים כְּבִרְאשָׁנָה: וְסִהְרֹתִים מִכָּל 8.7
 עֹנָם אֲשֶׁר חֲטָאוּ לִי וְסִלַּחְתִּי לָכֵן עֲוֹנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חֲטָאוּ לִי וְאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי:
 9 וְהִיתָה לִּי לִשְׁשׁוֹן לְתַהֲלֵלָהּ וּלְתַפְאָרֶת לְכָל גִּוְיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת כָּל הַטּוֹבָה
 אֲשֶׁר אֲנִכִּי עָשָׂה - וּפְחָדוֹ וּרְגֻזוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְעַל כָּל הַשְׁלוֹם אֲשֶׁר אֲנִכִּי עָשָׂה
 לָהּ: כֹּה אָמַר יְהוָה עוֹד יִשְׁמַע בְּמִקּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חָרֵב הוּא מֵאֵין י
 10 אָדָם וּמֵאֵין בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם הַנִּשְׁמֹת מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין יוֹשֵׁב
 11 וּמֵאֵין בְּהֵמָה: קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלֵה׃ כִּי אֲשִׁיב אֶת שְׁבוּת 11
 הָאָרֶץ כְּבִרְאשָׁנָה אָמַר יְהוָה: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד יִהְיֶה בְּמִקּוֹם הַזֶּה הַחֲרָב 12
 מֵאֵין אָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל עֵרִיו גֹּזֵר רָעִים מְרַפְּצִים צֹאן: בְּעָרֵי הַחֵרֶב בְּעָרֵי הַשְׁפָּלָה 13
 וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבָאָרֶץ בְּנִימָן וּבִסְבִּיבֵי יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עַד תַּעֲבֵרְנָה הַצֹּאן עַל
 15 יְדֵי מוֹנֵה אָמַר יְהוָה: לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יִהְיֶה וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד חֵי יְהוָה 23.7 (=16,14)
 אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מִצְרַיִם: כִּי אִם חֵי יְהוָה אֲשֶׁר הָעֵלָה - אֶת 8 (=15)
 זֶרַע - יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ צַפְנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְיָחָם שָׁמָּה וְהַיּוֹשֵׁבִיתִים עַל
 אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָאֲבוֹתָם:

20

דברי ירמיהו האחרונים אשר דבר אחרי אשר נלכדה ירושלם

25

- הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 30,2.8
 לֵאמֹר כָּתַב לְךָ אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵלַיךְ אֶל סֵפֶר: כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים 3
 נָאִם יְהוָה וּשְׁבִיתִי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה אָמַר יְהוָה וְהַשְׁבֵּיתִים אֶל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבוֹתָם וּיְרִשׁוּהָ:
 30 וְאַלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֶל יִשְׂרָאֵל וְאֶל יְהוּדָה: - כֹּה אָמַר יְהוָה קוֹל הַ.4
 תְּרַדָּה שְׁמַעֲנִי פַחַד וְאֵין שְׁלוֹם: שְׁאֵלוּ נָא וּרְאוּ אִם יִלְד זָכָר מְדוּעַ רָאִיתִי כָּל גִּבֹּר 6

— 33.11 —

(a) 33.11 קוֹל אֹמְרִים הוֹדוּ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת כִּי טוֹב יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ מִבְּאִים תּוֹרָה בֵּית יְהוָה

- 14 (b) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְהִקִּמְתִּי אֶת הַדְּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל
 טו בֵּית יְהוּדָה: בְּיָמֵם הָהֵם וּבַעֲת הַהִיא אֲצַמִּיחַ לְדוֹד צִמְח צִדְקָה וְעֵשָׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בָּאָרֶץ:
 17.16 בְּיָמֵם הָהֵם תִּשְׁעַ עַתְּהָ יְהוּדָה וְיְרוּשָׁלַם תִּשְׁכֹּן לְבִטָּח וְזֶה אֲשֶׁר יִקְרָא לָהּ יְהוָה צִדְקָנוּ: כִּי כֹה
 18 אָמַר יְהוָה לֹא יִכְרַת לְדוֹד אִישׁ יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא בֵּית יִשְׂרָאֵל: וּלְכַהֲנֵי הַלְוִיִּם לֹא יִכְרַת אִישׁ
 19 מִלִּפְנֵי מַעֲלָה עוֹלָה וּמִקְטִיר מִנְחָה וְעֵשָׂה זִבְחָ כָּל הַיָּמִים: וְיִהְיֶה דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ
 כ לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה אִם תִּפְּרוּ אֶת בְּרִיתִי הַיּוֹם וְאֶת בְּרִיתִי הַלַּיְלָה וּלְבַלְתִּי הֵיטֵם יוֹמָם
 21 וְלַיְלָה בַּעֲתָם: גַּם בְּרִיתִי תִפֹּר אֶת דוֹד עַבְדִּי מֵהַיּוֹת לוֹ בֶּן מֶלֶךְ עַל כִּסְאוֹ וְאֶת הַלְוִיִּם
 22 הַכַּהֲנִים מִשְׁרָתִי: אֲשֶׁר לֹא יִסְפְּר צִבָּא הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִמַּד חוֹל הַיָּם כֵּן אֲרַבָּה אֶת זֶרַע דוֹד
 24.23 עַבְדִּי וְאֶת הַלְוִיִּם מִשְׁרָתִי אֲתִי: וְיִהְיֶה דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: הֲלוֹא רָאִיתִי מֵהָעַם
 כֹּה הוֹדוּ לֵאמֹר שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה בָּהֶם וְיִמָּאֶסּוּ וְאֶת עַמִּי יִנְאָצוּן מֵהַיּוֹת
 כֹּה עוֹד גִּוִּי לִפְנֵיהֶם: כֹּה אָמַר יְהוָה אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי:
 26 גַּם זֶרַע יַעֲקֹב דוֹד עַבְדִּי אֵמָאס מִקַּחַת מוֹרְעוֹ מִשְׁלִים אֶל זֶרַע אֲבֵרָהֶם יִשְׁתַּק וְיַעֲקֹב כִּי
 אֲשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם וְיִרְחַמְתִּים:

32,12 את ספר המקנה את החתום - ואת הגלוי: ואתן את-י אל ברוך בן נריה בן מחסיה לעיני חנמאל רדי ולעיני העדים הכתבים בספר המקנה -לעיני כל היהודים הישבים בחצר המטרה: ואצוה את ברוך לעיניהם לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח - את ספר המקנה הזה -את החתום ואת הגלוי - ונתת-י בכלי חרש למען יעמד-י ימים רבים: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יקנו בתים ושדות וכרמים בארץ הזאת: ואתפלל אל יהוה אחרי 16 תתי את ספר המקנה אל ברוך בן נריה לאמר: הנה הסללות באו העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הכשדים הנלחמים עליה מפני החרב והרעב והדבר ואשר דברת כה היה והנך ראה: ואתה אמרת אלי - קנה לך השדה בכסף והעד עדים והעיר נתנה ביד הכשדים: ויהי דבר יהוה אלי-י לאמר: הנה אני יהוה אלהי כל בשר 27,26 הממני יפלא כל דבר: לכן כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד - מלך בבל ולכדה: ובאו הכשדים הנלחמים על העיר הזאת והציתו את העיר הזאת באש ושרפו -את הבתים אשר קטרו על גנותיהם לבעל והסכו נסכים לאלהים ל אחרים למען הכעיסני: כי היו בני ישראל ובני יהודה אך עשים הרע בעיני 31 מנצרתיהם - כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה להסירה מעל פני: על כל רעת בני ישראל ובני יהודה אשר עשו להכעיסני המה מלכיהם שריהם כהניהם ונביאיהם ואיש יהודה וישיבי 33 ירושלם: ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם ולמד ואינם שמעים לקחת לה מוסר: וישימו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לממאז: ויבנו את במות הבעל אשר בניא בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא צויתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת למען החטיא את יהודה: 36 ועתה לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל אל העיר הזאת אשר אתה-י אמר-י נתנה ביד מלך בבל בחרב וברעב ובדבר: הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדחתים שם באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתים אל המקום הזה והשבתים לבטח: והיו לי לעם ואני אחיה להם לאלהים: ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי 39 מ כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם: וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להיטיבי אותם ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי: וששתי עליהם להטיב אותם ונטעתי בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי: כי כה אמר יהוה כאשר הבאתי אל העם הזה את כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי 43 מביא עליהם את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם: ונקנה השדה בארץ הזאת אשר אתה-י אמר-י שמה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד הכשדים: שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם יהוה: 33,א ויהי דבר יהוה אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור בחצר המטרה לאמר: 3

32,17 (א) אהה אדני יהוה הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכתך הגדול ובולעך הנטויה לא יפלא ממך כל דבר: עשה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול הגבור יהוה צבאות שמו: גדל העצה ורב העליליה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו: אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום הזה ובישראל ובאדם ותעשה לך שם כיום הזה: ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים באתות ובמפתים וביד חזקת ובאורוע נטויה ובמורא גדול: ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש: ויבאו וירשו אתה ולא שמעו בקולך ובתך לא הלכו את כל אשר צויתם להם לעשות לא עשו ותקרא אתם את כל הרעה הזאת:

33,2 (ב) כה אמר יהוה עשה יהוה יוצר אותה להכינה יהוה שמו: קרא אלי ואענך ואנידה לך גדלות ובצורת לא ידעתם:

הצרים עליכם מחוץ לחומה ואספתי אותם אל תוך העיר הזאת: ונלחמתי אני ה' 21,5
אתכם ביד נטויה ובזרוע חזקה ובאף ובחמה ובקצף גדול: והפיתי את יושבי 6
העיר הזאת - את האדם ואת הבהמה בדבר גדול ימות: ואחרי כן נאם יהוה 7
אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת עבדיו ואת העם - הנשארים בעיר הזאת מן 5
הדבר מן החרב ומן הרעב ביד - איביהם וביד מבקשי נפשם והכם לפי הרב לא 8
יחוס עליהם ולא יחמל ולא ירחם: ואל העם הזה תאמר כה אמר יהוה הנני נתן 9
לפניכם את דרך החיים ואת דרך המות: הישב בעיר הזאת ימות בחרב וברעב 9
ובדבר והיוצא ונפל על הכשדים הצרים עליכם יהיה והיתה לו נפשו לשלל: כי י 10
שמתי פני בעיר הזאת לרעה ולא לטובה נאם יהוה ביד מלך בבל תנתן ושרפה 10
באש: הנני אליך ישבת העמק צור המישר נאם יהוה האמרים מי יחת עלינו 13
ומי יבוא במעונותינו: ופקדתי עליכם כפרי מעלליכם נאם יהוה והצתי אש ביערה 14
ואכלה כל סביביה:

ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתי אמי אל יהי ברוך: ארור האיש 20,14 ט.
אשר בשר את אבי לאמר ילד לך בן זכר שמח שמחתו: והיה האיש ההוא כערים 15
אשר הפך יהוה ולא נחם ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים: 'למה' לא 17
מותני - ב-רחם ותהי לי אמי קברי ורחמה הרת עולם: למה זה מרחם יצאתי 18
לראות עמל ויגון ויכלו בבשת ימי:
פתיתי יהוה ואפת חוקתי ותוכל הייתי לשחוק כל היום כלה לעג לי: כי מדי 8.7
אדבר אועק חמס ושד אקרא כי היה דבר יהוה לי לחרפה ולקלס כל היום: 20
ואמרתי לא אוכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש בערת עצר בעצמתי 9
ונלאיתי כלכל ולא אוכל: כי שמעתי דבת רבים מגור מסביב הגידו ונגידנו כל י
אנוש שלמי שמרי צלעי אולי יפתה ונוכלה לו ונקחה נקמתנו ממנו: ויהוה אותי 11
כגבור עריץ על כן דרפי יבשלו ולא יכלו בשו מאד כי לא השכילו כלמת עולם
לא תשכח: ויהוה צבאות בחן צדיק ראה כליות ולב אראה נקמתך מהם כי אליך 25
גליתי את ריבי: 8

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת העשרית לצדקיהו מלך 32,8 א.
יהודה: ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלם וירמיהו - היה כלוא בחצר המטרה: 2
30 י' וי-ד' 3 + דבר 5 יהוה 6 אל- 2 ירמיהו לאמר: הנה חנמאל בן שלם דרך בא אליך 7.6
לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הגאלה לקנות: ויבא אלי 8
חנמאל בן דרי כדבר יהוה אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר
בענתות - כי לך משפט הירשה ולך הגאלה קנה לך ואדע כי דבר יהוה הוא:
ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דרי - ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים 9
ועשרה הכסף: ואכתב בספר ואחתם ואעד עדים ואשקל הכסף במאזנים: ואקח 11.1

(א) 21,12,11 ולבית מלך יהודה שמעו דבר יהוה: בית דוד כה אמר יהוה דינו לבקר משפט והצילו
גוול מיר עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רע מעלליכם:

(ב) 20,13 שירו ליהוה הללו את יהוה כי הציל את נפש אביון מיר מרעים:

(ג) 32, א. היא השנה שמנה עשרה שנה לנבוכדראצר:

(ד) 3,2 אשר בית מלך יהודה: אשר כלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר מדוע אתה נבא לאמר
כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה: וצדקיהו מלך יהודה 4
לא ימלט מיר הכשדים כי הנתן ינתן ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועיניו את עיניו
ה תראינה: ובבל יוליך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו נאם יהוה כי תלחמו את
הכשדים לא תצליחו:

לנבאים

23,9

- נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמתי הייתי כאיש שבור וכנבר עברו יין מפני יהוה ומפני דברי קדשו: ^י כי מפני אלה אכלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא כן: כי גם נביא גם כהן חנפו גם בביתי מצאתי רעתם נאם יהוה: לכן יהיה דרכם להם כחלקלקות באפלה ידחו ונפלו בה כי ¹¹ אביא עליהם רעה שנת פקדתם נאם יהוה: ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנפאו בבעל ויתעו את עמי את ישראל: ובנבאי ירושלם ראיתי שערורה נאוף והלך בשקר וחזקו ידי מרעים לבלתי שבו איש מרעתו היו לי כלם כסדם וישביה כעמרה: לכן כה אמר יהוה צבאות על הנבאים הנני מאכיל אותם לענה והשקתים מי ראש כי מאת נביאי ירושלם יצאה חנפה לכל הארץ: כה אמר יהוה צבאות ¹² אל תשמעו על דברי הנבאים הנפאים לכם מהגלים המה אתכם חזון לבם ידברו לא מפי יהוה: אמרים אמור למנא-ציי 'דבר' יהוה שלום יהיה לכם וכל הלך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה: כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו ¹³ ו-י מי הקשיב דברי יישימע: ¹⁴ לא שלחתי את הנבאים והם רצו לא דברתי אליהם והם נפאו: ואם עמדו בסודי וישמיעו דברי את עמי וישכום מדרכם הרע ומרע ¹⁵ מעליהם: האלהי מקרב אני נאם יהוה ולא אלהי מרחק: אם יסתור איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהוה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה: שמעתי את אשר אמרו הנבאים הנפאים בשמי שקר לאמר חלמתי חלמתי: עד ¹⁶ מתי היש בלב הנבאים נבאי השקר ונביאי תרמית לבם: החשבים להשכיח את עמי שמי בחלומות אשר יספרו איש לרעהו כאשר שכחו אבותם את שמי בבעל: ¹⁷ הנביא אשר אתו חלום יספר חלומי-ו ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן ¹⁸ את הבר נאם יהוה: הלוא כה דברי כאש נאם יהוה וכפטיש יפצין סלע: לכן ¹⁹ הנני על הנביאים נאם יהוה מנגבי דברי איש מאת רעהו: הנני על הנביאים ²⁰ נאם יהוה הלקחים לשונם וינאמו נאם: הנני על הנביאים- נבאי חלמות שקר נאם יהוה ויספרום ויתעו את עמי בשקריהם ובפחזותם ואנכי לא שלחתים ולא ²¹ צויתים והועיל לא ויעילו לעם הזה נאם יהוה: וכי ישאלך העם הזה או הנביא או כהן לאמר מה משא יהוה ואמרת אליהם אתים-ה-משא ונטשתי אתכם נאם ²² יהוה: והנביא והכהן והעם אשר יאמר משא יהוה ופקדתי על האיש ההוא ועל ²³ לה ביתו: כה תאמרו איש על רעהו ואיש אל אחיו מה ענה יהוה ומה דבר יהוה: ²⁴ ומשא יהוה לא תזכרו עוד כי המשא יהיה לאיש דברו והפכתם את דברי אלהים ²⁵ חיים יהוה צבאות אלהינו: כה תאמרו-ו אל הנביא מה ענך יהוה ומה דבר יהוה: ²⁶ ואם משא יהוה תאמרו לכן כה אמר יהוה יען אמרכם את הדבר הזה משא יהוה ²⁷ ואשלח אליכם לאמר לא תאמרו משא יהוה: לכן הנני וגו-שא-תי אתכם נ-שא ²⁸ מ ונטשתי אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם ולאבתיכם מעל פני: ונתתי עליכם ²⁹ חרפת עולם וכלמות עולם אשר לא תשכח:

- 21,4 הרבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשלח אליו המלך צדקיהו את ¹ פשחור בן מלכיה ואת צפניה בן מעשיה הכהן לאמר: דרש נא בעדנו את יהוה כי נבוכדראצר מלך בבל נלחם עלינו אולי יעשה יהוה אותנו ככל נפלאותיו ויעלה ² מעלינו: ויאמר יהוה-אלי- כה תאמרו אל צדקיהו: כה אמר יהוה אלהי ישראל ³ הנני מסב את כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים במ את הכשדים

(א) 23,29 הנה סערת יהוה חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול: לא ישוב אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מומות לבו באחרית הימים תתבוננו בה בינה:

רכבים ברכב ובסוסים הוא ועבדיו ועמו: ואם לא תשמעו את הדברים האלה ה,22
 בי נשבעתי נאם יהוה כי לחרבה יהיה הבית הזה: כי כה אמר יהוה על בית 6
 מלך יהודה

גלעד אתה לי ראש הלבנון
 אם לא אשיתך מדבר ערים לא נושבים:
 וקדשתי עליך משחתים איש וכליו
 וכרתו מבחר ארויך והפילו על האש: 7

ועברו גוים רבים על העיר הזאת ואמרו איש אל רעהו על מה עשה יהוה ככה 8
 לעיר הגדולה הזאת: ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהיהם וישתחוו 9
 לאלהים אחרים ויעבדום: 10

אל תבכו למת ואל תגדו לו בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד וראה את י
 ארץ מולדתו: כי כה אמר יהוה אל שלם בן יאשיהו מלך יהודה המלך תחת 11
 יאשיהו אביו אשר יצא מן המקום הזה לא ישוב שם עוד: כי במקום אשר הגלו 12
 אתו שם ימות ואת הארץ הזאת לא יראה עוד:

הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבד חנם ופעלו לא 13
 יתן לו: האמר אבנה לי בית מדות ועליות מרחמים וקרע לו חלוניו: ספון בארו 14
 ומשוח בשֶׁשֶׁר: הַתְּמַלֵּךְ כי אתה מתחרה בא־חַאב־אבִיךָ הלוא אכל ושתה ועשה 15
 משפט וצדקה אז טוב לו: דן דין עני ואביון אז טוב הלא היא הדעת אתי נאם 16
 יהוה: כי אין ענייך ולבך כי אם על בצעך ועל דם הנקי לשפוך ועל העשק ועל 17
 המרוצה לעשות: לכן כה אמר יהוה אל יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לא יספדו 20
 לו הוי אחי והוי אחות לא יספדו לו הוי אדון והוי הלה: קבורת חמור יקבר 19
 סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלם:

עלי הלבנון וְעַקְי וּבִשְׁשֵׁן תִּנִּי קוֹלְךָ וְעַקְי מַעֲבִירִים כי נשברו כל מאהביך: כ
 דברתי אליך בשְׁלֹתֶיךָ אמרת לא אשמע זה דרכך מנעוריך כי לא שמעת בקולי: 21
 כל רֵעִיךָ תִרְעָה רוּחַ וּמַאֲהִיבֶיךָ בִּשְׁבִי יִלְכוּ כי אז תבשי ונכלמת מכל רעתך: 22
 יִשְׁבֹּת־ בִּלְבַּנּוֹן מִקִּנְיָנִי בָאֲרוּיִם מֵה־נֶּאֱחָת־ בָּאֵל לֶךְ חֲבִלִים חֵיל כִּילְדָה: חי 24-23
 אני נאם יהוה כי אם יהיה כנייתו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי
 משם אֶתְקַנְנֶה: ונתתיך ביד מִכְשֵׁי גִפְשֶׁךָ - אשר אתה יגור מפניהם - ביד כה
 נבוכדראצר מלך בבל וביד הכשדים: וְהִטַּלְתִּי אֹתְךָ וְאֶת אִמְךָ אֲשֶׁר יִלְדְּתְךָ עַל 26
 אֶרֶץ אַחֶרֶת אֲשֶׁר לֹא יֵלְדֶתָם שֵׁם וְשֵׁם תִּמּוּתוֹ: ועל הארץ אשר הם מִנְשָׂאִים אֶת 30
 נַפְשָׁם לָשׁוּב שֵׁם שְׁמָה לֹא יִשׁוּבוּ: העצב גבוה נפון האיש הזה כנייתו אם כלי 28
 אין חפץ בו מדוע הוטלו הוא וזרעו וְהִשְׁלַכּוּ עַל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ: ארץ ארץ 29
 ארץ שמעי דבר יהוה: כה אמר יהוה פתבו את האיש הזה עירי גבר לא יצלח ל
 בימיו כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה:

הוי רעים מאבדים ומפצים את צאן מרעיתי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה א,23
 אלהי ישראל על הרעים הרעים את עמי אתם הפצתם את צאני ותדחום ולא
 פקדתם אתם הנני פקר עליכם את רע מעליכם נאם יהוה: ואני אֶקְבֹּץ אֶת 3
 שארית צאני מכל הארצות אשר הדחתי אתם שם והשיבתי אתהן על גויהן ופרו
 ורבו: והקמתי עליהם רעים ורעים ולא ייראו עוד ולא יחתו ולא יפקדו נאם 4
 יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ה
 ועשה משפט וצדקה בארץ: בימיו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה שמו 6
 אשר יקראו יהוה צדקנו:

29,8 יהיה לכם שלום: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל ישיאו לכם נביאים
 9 אשר בקרבכם וקסמים ואל תשמעו אל חלמותם אשר יהם חלמים: כי בשקר
 י הם נבאים לכם בשמי לא שלחתים נאם יהוה: כי כה אמר יהוה כי לפי מלאת
 לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם
 11 אל המקום הזה: כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יהוה
 12 מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה: וקראתם אתי והלכתם
 13 והתפללתם אלי ושמעתי אליכם: ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם:
 14 וגמצאתי לכם נאם יהוה ושבתי את שבי-אתכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל
 המקומות אשר הדחת אתכם שם נאם יהוה והשבתי אתכם אל המקום אשר
 21.10 הגליתי אתכם משם: כי אמרתם הקים לנו יהוה נבאים בבבל: כה אמר יהוה
 - אל אחאב בן קוליה ואל צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר הנני נתן
 22 אתם ביד - מלך בבל והפם לעיניכם: ולקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר
 31 בבבל: כה אמר יהוה אל שמעיה הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה ואני לא
 32 שלחתי ויבטח אתכם על שקר: לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי
 ועל זרעו לא יהיה לו איש יושב בתוך העם הזה -ל-רא-ות- בטוב אשר אני
 15 עשה לעמי נאם יהוה כי סרה דבר על יהוה:

49,34 אשר היה דבר יהוה אל ירמיה הנביא אל עילם בראשית מלכות צדקיהו
 לה מלך יהודה לאמר: כה אמר יהוה צבאות הנני שבר את קשת עילם ראשית
 36 גבורתם: והבאתי אל עילם ארבע רוחות מארבע קצות השמים וירתיים לכל החרות
 37 האלה ולא יהיה הגוי אשר לא יבוא שם נדחי עילם: והחתתי את עילם לפני
 איביהם ולפני מבקשי נפשם והבאתי עליהם רעה את חרון אפי נאם יהוה ושלחתי
 38 אחריהם את החרב עד כלתי אותם: ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך
 39 ושרים נאם יהוה: והיה -אחרי- כן -אש-ב את שב-את עילם נאם יהוה:

25

22,2. א כה אמר יהוה רד בית מלך יהודה ודברת שם את הדבר הזה: ואמרת
 שמע דבר יהוה מלך יהודה הישב על כסא דוד אתה ועבדיך ועמך הבאים
 3 בשערים האלה: כה אמר יהוה עשו משפט וצדקה והצילו גוול מיד עשוק וגר
 4 יתום ואלמנה אל תגנו -אל- תחמסו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה: כי אם
 30 עשו תעשו את הדבר הזה ובאו בשערי הבית הזה מלכים יושבים לדוד על כסאו

— 23 —

(א) 29,16 כי כה אמר יהוה אל המלך היושב אל כסא דוד ואל כל העם היושב בעיר הזאת אחיכם
 17 אשר לא יצאו אתכם בגולה: כה אמר יהוה צבאות הנני משלח בם את החרב את הרעב ואת
 18 הדבר ונתתי אותם כתאנים השערים אשר לא תאכלנה מרע: ורדפתי אחריהם בחרב ברעב ובדבר
 ונתתם לזוועה לכל ממלכות הארץ לאלה ולשמה ולשרקה ולחרפה בכל הגוים אשר הדחתם
 19 שם: תחת אשר לא שמעו אל דברי נאם יהוה אשר שלחתי אליהם את עבדי הנביאים השכם
 כ ושלח ולא שמעתם נאם יהוה: ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה אשר שלחתי מירושלם בבבל:
 23,22 (ב) לאמר ישמך יהוה כצדקיהו וכאחב אשר קלם מלך בבל באש: יען אשר עשו גולה בישראל
 וינאפו את נשי רעיהם וידברו דבר בשמי שקר אשר לא צויתם ואנכי היודע ועד נאם
 יהוה: ואל שמעיהו הנחלמי תאמר לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר
 יען אשר אתה שלחת בשמך ספרים אל כל העם אשר בירושלם ואל צפניה בן מעשיה
 26 הכהן ואל כל הכהנים לאמר: יהוה נתנך כהן תחת היודע הכהן להיות פקיד- בית יהוה
 27 לכל איש משעו ומתנבא ונתתה אתו אל הסתפכת ואל הציגך: ועתה למה לא גערת
 28 בירמיהו הענתתי המתנבא לכם: כי על כן שלח אלינו בכל לאמר ארכה היא בנו בתים
 29 ושבו ונמנו ננות ואכלו את פריהם: ויקרא צפניה הכהן את הספר הזה באוני ירמיהו
 31.5 הנביא: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: שלח על כל הגולה לאמר

- 13,21 מה תאמרי בַּפִּקְדֵי עֲלֶיךָ אֵלֶּפִים לְרֹאשׁ
הָלוֹא חֲבִלִים יֵאָחֲזוּךָ
וְכִי תֹאמְרִי בִלְבַבְךָ
כִּרְבַּע עֹנֶךְ נִגְלוּ שׁוֹלֵיךְ
הִיָּהֶפֶךְ כּוֹשֵׁי עוּרֹו 5
גַּם אַתָּם תֹּכְלוּ לְהִיטִיב
וְאַפִּיצֶם כֶּקֶשׁ עֹוֹבֵר
* * * * *
כֹּה יִמְנַת ²מִפֶּיךָ אֲנִי
וְתִבְטַחְתִּי בִשְׁקֶרֶת 10
וְגַם אֲנִי חֲשַׁפְתִּי שׁוֹלֵיךְ עַל פִּנֶּיךָ וְנִרְאָה קְלוֹנֶךָ; נֶאֱפִיךָ וּמִצְהֳלוֹתֶיךָ זִמַּת וְנוֹתַךְ עַל 27.26
נִבְעוֹת בִּשְׂדֵה רֵאִיתִי שְׁקוּצִיךָ אוֹי לֶךָ יְרוּשָׁלַם לֹא תִטְהַרִי אַחֲרֵי מִתִּי עַד:

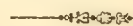

15

דְּבַרֵי יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא אֲשֶׁר דִּבֶּר בִּימֵי צַדִּיקֵהוּ בֶן יֵאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יִהוּדָה

- הָרֹאנִי יִהוּה וְהִנֵּה שְׁנֵי דוֹדָאִי תַאנִּים מוֹעֲדִים לִפְנֵי הֵיכַל יִהוּה אַחֲרֵי הַגְּלוּת 24, א
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת יִכְנִיָּהוּ בֶן יְהוִיָּקִים מֶלֶךְ יִהוּדָה וְאֶת שְׂרֵי יִהוּדָה וְאֶת
הַקָּהָרֶשׁ וְאֶת הַמִּסְגָּר מִירוּשָׁלַם וַיָּבֵאם בָּבֶל: הָרֹד אֶחָד תַּאנִּים טְבוֹת מֵאֵד כְּתַאנִּי ²
הַבְּקָרוֹת וְהָרֹד אַחֶר־ תַּאנִּים רַעוֹת מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא תֵאֱכַלְנָה מֵרַע: וַיֹּאמֶר יִהוּה ³
אֵלַי מַה אַתָּה רֹאֵה יִרְמִיָּהוּ וְאָמַר תַּאנִּים הַתַּאנִּים הַטְבוֹת טְבוֹת מֵאֵד וְהָרַעוֹת
רַעוֹת מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא תֵאֱכַלְנָה מֵרַע: וַיְהִי דְבַר יִהוּה אֵלַי לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יִהוּה ⁴
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּתַאנִּים הַטְבוֹת הָאֱלֹהִים כֵּן אֶפִּיר אֶת גְּלוּת יִהוּדָה אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי מִן ⁵
הַמִּקְוֶה הַזֶּה אֶרֶץ כַּשְׂדִּים לְטוֹבָה: וְשִׁמְתִּי עֵינַי עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה וְהִשְׁבַּתִּים אֶל־ ⁶
הָאֶרֶץ הַזֹּאת וּבְנֵיתִים וְלֹא אֶהְרֶם וְנִטְעֵתִים וְלֹא אֶתּוּשׁ: וְנָתַתִּי לָהֶם לֶב לְדַעַת אֶתִּי ⁷
כִּי אֲנִי יִהוּה וְהָיוּ לִי לֶעָם וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים כִּי יֵשְׁבוּ אֵלַי בְּכָל לֶבֶם:
וְכְתַאנִּים הָרַעוֹת אֲשֶׁר לֹא תֵאֱכַלְנָה מֵרַע - כֹּה אָמַר יִהוּה כֵּן אֶתֵּן אֶת צַדִּיקֵהוּ ⁸
³⁰ מֶלֶךְ יִהוּדָה וְאֶת שְׂרָיו וְאֶת שְׂאֵרֵי יְרוּשָׁלַם הַנִּשְׁאָרִים בָּאֶרֶץ הַזֹּאת וְהַיֹּשְׁבִים בָּאֶרֶץ
מִצְרַיִם: וְנָתַתִּים לְזוּעָה - לְכָל מַמְלָכוֹת הָאֶרֶץ לְחִרְפָּה וּלְמַשָּׁל לְשִׁנְיָה וּלְקָלָלָה ⁹
בְּכָל הַמַּקְמוֹת אֲשֶׁר אֲדִיתָם שֵׁם: וְשִׁלַּחְתִּי בָם אֶת הַחֶרֶב אֶת הָרַעֵב וְאֶת הַדָּבָר ^י
עַד תָּמָם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וּלְאֲבוֹתֵיהֶם:

- 35 וְאֵלֶּה דְּבַרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׁלַח יִרְמִיָּהוּ - מִירוּשָׁלַם אֶל - זִקְנֵי הַגּוֹלָה וְאֶל ^{29, א}
הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַנְּבִיאִים וְאֶל כָּל הָעָם - : בִּיד אֶלְעֵשָׂה בֶן שָׁפָן וְגַמְרִיָּה בֶן חֶלְקִיָּה ³
אֲשֶׁר שָׁלַח צַדִּיקָה מֶלֶךְ יִהוּדָה אֶל - מֶלֶךְ בָּבֶל בְּכֹלָה לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יִהוּה ⁴
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הִגְלִיתִי מִירוּשָׁלַם בְּכֹלָה: בְּנֵי בָתִּים וּשְׁבוּ ^ה
וְנִטְעוּ גִּזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיָן: קָחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבָנוֹת וְקָחוּ לְבָנֵיכֶם נָשִׁים ⁶
⁴⁰ וְאֶת בָּנוֹתֵיכֶם תִּנּוּ לְאִנְשֵׁים וְתִלְדְּנָה בָנִים וּבָנוֹת וּרְבוּ שֵׁם וְאֶל תִּמְעָטוּ: וְדִרְשׁוּ ⁷
אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם שְׁמָה וְהִתְפַּלְלוּ בְּעֵדָה אֶל יִהוּה כִּי בִשְׁלוֹמָהּ

(a) 29,2 אחרי זאת יכניה המלך והגבירה והסריסים שרי יהודה וירושלם והתרח והמסגר מירושלם:

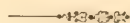
- 35 אשר צוה את בניו לבלתי שתות יין ולא שתו - ואנכי דברתי אליכם השכם
 17 ודבר ולא שמעתם אלי: לכן כה אמר יהוה - אלהי ישראל הנני מביא אל
 18 יהודה ואל כל יושבי ירושלם את כל הרעה אשר דברתי עליהם - ולבית הרכבים
 אמר - יהוה צבאות אלהי ישראל יען אשר שמעתם על מצות יהונדב אביכם -
 19 ותעשו ככל אשר צוה אתכם: לכן - לא יפרת איש ליונדב בן רכב עמד לפני 5
 כל הימים:

10

דברי ירמיהו הנביא אשר דבר בימי יהויכין בן יהויקים מלך יהודה

- 13.א כה אמר יהוה אלי הלוך וקנית לך אזור פשתים ושמתו על מתניך ובמים
 3:2 לא תבאָהוּ: ואקנה את האזור כדבר יהוה ואשם על מתני: ויהי דבר יהוה אלי 15
 4 שנית לאמר: קח את האזור אשר קנית אשר על מתניך וקום לך פרתה וטמנהו
 6.ה שם בנקיק הסלע: ואלך ואטמנהו בפרת כאשר צוה יהוה אותי: ויהי מקין ימים
 רבים ויאמר יהוה אלי קום לך פרתה וקח משם את האזור אשר צויתך לטמנו
 7 שם: ואלך פרתה ואחפר ואקח את האזור מן המקום אשר טמנתיו שמה והנה
 9.8 נשחת האזור לא יצלח לכל: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: כה אמר יהוה ככה
 י אשחית את גאון יהודה ואת גאון ירושלם הרב: העם הזה הרע המאנים לשמע
 את דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות
 11 להם ויהי כאזור אשר לא יצלח לכל: כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש
 כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל ואת כל בית יהודה נאם יהוה להיות לי
 12 לעם ולשם ולתהלה ולתפארת ולא שמעו: ואמרת אליהם את הדבר הזה כה אמר
 יהוה אלהי ישראל כל נבל ימלא יין ואמרו אליך הידוע לא נדע כי כל נבל
 13 ימלא יין: ואמרת אליהם כה אמר יהוה הנני ממלא את כל יושבי הארץ הזאת
 ואת המלכים הישבים לדוד על כסאו ואת הכהנים ואת הנביאים ואת כל יושבי
 14 ירושלם שכרון: ונפצתים איש אל אחיו והאבות והבנים יחדו נאם יהוה לא
 15 אחמול ולא אחוס ולא ארחם מהשחיתם: שמעו והאזינו אל תגבהו כי יהוה דבר: 30
 16 תנו ליהוה אלהיכם כבוד בטרם יחשך ובטרם יתגנפו רגליכם על הרי נשף וקויתם
 17 לאור ושמה לצלמות ישית לערפל: ואם לא תשמעוה במסותרים תבכה נפשי מפני
 גֹהַ ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר יהוה:
 18 אמר למלך ולגבירה השפילו שבו
 כי ירד מראש-יכם עטרת תפארתכם: 35
 19 ערי הגגב קגרו ואין פתח
 הַגִּלַּת יהודה כלה הַגִּלַּת שלמה-ה-
 כ שאי עיניך- וראי הבאים מצפון
 איה העדר נתן לך צאן תפארתך:

- (2) 35.טו ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים השכם ושלח לאמר שְׁבוּ נא איש מדרכו הרעה והיטיבו
 מעלליכם ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ושבו אל האדמה אשר נתתי לכם ולאבתים
 16 ולא הטיתם את אונכם ולא שמעתם אלי: כי הקימו בני יהונדב בן רכב את מצות אביהם אשר
 צוה והעם הזה לא שמעו אלי:

כל גבעה ומנזיקי הסלעים: כי עיני על כל דרכיהם לא נסתרו מלפני ולא נצפן **16,17**
 עונם מנגד עיני: ושלמתי ~ משנה עונם וחטאתם על חללם את ארצי בנבלת **18**
 שקוציהם ותועבותיהם מלאו את נחלתי: לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם **21**
 את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי יהוה: חטאת יהודה כתובה בעט ברול בצפרן **17,א**
 שמיר חרושה על לוח לבם ולקרנות מזבחותיהם: יזכור בניהם מציב־ותם **2**
 ואשריהם על עץ רענן על גבעות הגבהות: הקרי בשדה חילך וכל אוצרותיך לבו **3**
 אתן במתיך בחטאת בכל גבוליך: ושמטתה ידך מנחלתך אשר נתתי לך **4**
 והעברתיך את איביך בארץ אשר לא ידעת כי אש קדחת~ באפי עד עולם
 תוקד:

10 רפאני יהוה וארפא הושיעני ואנשעה כי תהלתי אתה: הנה המה אמרים **14,ט**
 אלי איה דבר יהוה יבוא נא: ואני לא אצתי מרעה אחריו ויום אנוש לא התאנתי **16**
 אתה ידעת מוצא שפתי נכח פניך היה: אל תהיה לי למחתה מחסי אתה ביום **17**
 רעה: יבשו רדפי ואל אבשה אני יחתו המה ואל אחתה אני הביא עליהם יום **18**
 רעה ומשנה שקרון שברם:

15

עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ידדות נפשי בכף איביה: היתה **12,8,7**
 לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה: העיט צבוע נחלתי **9**
 כי יקיעים סביב עליה לכו אספו כל חית השדה הקיזו לאכלה: רעים רבים שחתו **י**
 כרמי בססו את חלקתי נתנו את חלקת חמדתי למדבר שממה: 'שקמה' לשממה **11**
 אכלה עלי שממה נשמה כל הארץ כי אין איש שם על לב: על כל שפִים במדבר **20**
 באו שדרים כי הרב ליהוה אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל **12**
 בשר: זרעו חטים וקצים קצרו נָחְלו לא יועלו ובשו מתבואתיכם מחרון אף יהוה: **13**
 כה אמר יהוה על כל שכני הרעים הננעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את **14**
 ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אחרי נתשי **טו**
 אותם אשוב ורחמתי והשיבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אם למד ילמדו **25**
 את דרכי עמי להשבע בשמי חי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בבעל וגִבְנו
 בתוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתי את הגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה: **17**

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה **35,א**
 לאמר: הלוך אל בית הרכבים ודברת אותם והבאותם בית יהוה אל אחת הלשכות **30**
 והשקית אותם יין: ואקח את יאזניה בן ירמיהו בן חפצניה ואת אחיו ואת כל **3**
 בניו ואת כל בית הרכבים: ואבא אתם בית יהוה אל לשכת בני חנן בן יגדליהו **4**
 איש האלהים אשר אצל לשכת השרים אשר ממעל ללשכת מעשיהו בן שלם שמר **ה**
 הסף: ואתן לפני בני בית הרכבים גבעים מלאים יין וכסות ואמר אליהם שתו **ה**
 יין: ויאמרו לא נשתה יין כי יונדב בן רכב אבינו צוה עלינו לאמר לא תשתו **35**
 יין אתם ובניכם עד עולם: ובית לא תבנו וזרע לא תורעו וכרם לא תטעו ולא **7**
 יהיה לכם כי באהלים תשבו כל ימיכם למען תחיו ימים רבים על פני האדמה **8**
 אשר אתם גרים שם: ונשמע בקול יהונדב בן רכב אבינו לכל אשר צונו לבלתי **8**
 שתות יין כל ימינו אנחנו נשינו בנינו ובנותינו: ולבלתי בנות בתים לשבתנו וכרם **9**
 ושרה וזרע לא יהיה לנו: ונשב באהלים ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב **40**
 אבינו: ויהי בעלות נבוכדראצר מלך בבל אל הארץ ונאמר באו ונבוא ירושלם **11**
 מפני חיל הכשרים ומפני חיל ארם ונשב בירושלם: ויהי דבר יהוה אלי~ לאמר: **12**
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הלך ואמרת לאיש יהודה ולישבי ירושלם **13**
 הלא תקחו מוסר לשמע אל דברי נאם יהוה: הוקם את דברי יהונדב בן רכב **14**

15,2 פני ויצאו: והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר יהוה אשר
 3 למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי: ופקדתי
 עליהם ארבע משפחות נאם יהוה את החרב להרג ואת הכלבים לסחב ואת עוף
 4 השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית: ונתתים לזועה לכל ממלכות הארץ
 ה בגלל מנשה בן יחזקיהו מלך יהודה על אשר עשה בירושלם: כי מי יחמל עליך
 5 ירושלם ומי יגוד לך ומי יסור לשאל לשלם לך: אף נמשת אתי נאם יהוה אחור
 6 תלכי ואט את ידי עליך ואשחיתך נלאיתי הנחם: ואורם במזורה בשערי הארץ
 7 שכלתי אבדתי את עמי מדרכיהם לוא שבו: עצמו לי אלמנות¹⁰ מחול ימים
 8 הבאתי להם על אם כחור שדר בצהרם הפלתי עליה פתאם עיר ובהלות: אַמללה
 9 ילדת השבעה נפחה נפשה בא¹¹ שמשה בעד יומם בושה וחפרה ושאריתם לחרב
 י אתן לפני איביהם נאם יהוה: אוי לי אמי כי ילדתי איש ריב ואיש מדון לכל
 טו הארץ לא נשיתי ולא נשו בי בָּלֶהֶם קָלְלוּנִי: אתה ידעת יהוה זכרני ופקדני
 16 והנקם לי מרדפי אל לארך אפך תקחני דע שאתי עליך חרפה: נמצאו דברך
 ואכלם יהי דברך לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי יהוה אלהי
 17 צבאות: לא ישבתי בסוד משחקים ואעלו מפני ירך בדר ישבתי כי זעם מלאאתני: 15
 18 למה היה כאבי נצח ומפתי אנושה מאנה הרפא היו תהיה לי כמו אכזב מים לא
 19 נאמנו: לכן כה אמר יהוה אם תשוב ואשיבך לפני תעמד ואם תוציא יקר מזולל
 כ פפי תהיה יִשְׁבוּ המה אליך ואתה לא תשוב אליהם: ונתתיך לעם הזה לחומת
 נחשת בצורה ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני להושיעך ולהצילך נאם
 21 יהוה: והצלתך מיד רעים ופחתך מכף עריצים: 20

16,2 א והיה דבר יהוה אלי לאמר: לא תקח לך אשה ולא יהיו לך בנים ובנות
 3 במקום הזה: כי כה אמר יהוה על הבנים ועל הבנות הולדים במקום הזה ועל
 4 אמתם הילדות אותם ועל אבותם המולדים אותם בארץ הזאת: ממותי תחלאים
 ימתו לא יספרו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו ובחרב וברעב יכלו והיתה
 5 גבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: כי כה אמר יהוה אל תבוא בית
 מרוח ואל תלך לספור ואל תגד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה נאם
 6 יהוה את החסד ואת הרחמים: ומתו גדלים וקטנים בארץ הזאת לא יקברו ולא
 7 יספרו להם ולא יתגדד ולא יקרח להם: ולא יפרסו להם -לחם- אבל לנחם על מת
 8 ולא יִשְׁקוּ אותם כוס תנחומים על אב¹⁰ ועל אס¹¹: ובית משתה לא תבוא לשבת
 9 אותם לאכל ולשתות: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני משבית מן
 י המקום הזה לעיניכם ובימיכם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה: והיה כי
 תגיד לעם הזה את כל הדברים האלה ואמרו אליך על מה דבר יהוה עלינו את
 כל הרעה הגדולה הזאת ומה עֲוֹנֵנו ומה חטאתנו אשר חטאנו ליהוה אלהינו:
 11 ואמרת אליהם על אשר עוֹבוּ אבותיכם אותי נאם יהוה וילכו אחרי אלהים אחרים
 12 ויעבדום וישתחוו להם ואתי עוֹבוּ ואת תורתי לא שמרו: ואתם הרעתם לעשות
 13 מאבתיכם והנכם הלכים איש אחרי שְׁרֹתָ לְבוּ הרע לבלתי שמע אלי: והטלתי
 אתכם מעל הארץ הזאת על הארץ אשר לא ידעתם אתם ואבתיכם ועבדתם שם
 16 את אלהים אחרים יומם ולילה אשר לא אתן לכם חנינה: הנני שלח לדֹמִיגִים
 רבים נאם יהוה ודיגום ואחרי כן אשלח לרבים צידים וצדום מעל כל הר ומעל
 40

(2) 15,11 אמר יהוה אם לא שרודך לטוב אם לוא הפנעתי כך בעת רעה ובעת צרה את האיבי: הִירֵעַ

13,12 ברול ברול מצפון ונחשת: חילך ואיצרתיך לְבוּ אתן לא במחיר ובכל חטאותיך ובכל גבוליך:

14 והעברתי את איביך בארץ לא ידעת כי אש קרחה באפי עליכם תוקר:

49,28 לקדר ולממלכות חצור

כה אמר יהוה קומו עלו אל קדר ושדדו את בני קדם: אהליהם וצאננם יקחו
 יריעותיהם וכל כליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם מגור מסביב: גסו נדו ל
 מאד יהעמיקו לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי יעץ עליכם - מלך בבל עצה
 5 וחשב עליהם מחשבה: קומו עלו אל גוי שליו יושב לבטח - לא דלתים ולא
 ברית לו בדר ישכנו: והיו גמליהם לבו והמון מקניהם לשלל וזרתים לכל רוח
 קצוצי פאה ומכל עבריו אביא את אידם נאם יהוה: והיתה חצור למעון תנים
 שָׁמָּה עד עולם לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם:

10

דברי ירמיהו הנביא

אשר דבר מן השנה החמישית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה
 עד תם מלכותו

15

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו על דברי הבָּצֵרוֹת: אבלה יהודה ושעריה 14,2,8
 אָמְלָלוּ קדרו לארץ וצֹחַת ירושלם עלתה: ואדיריהם שלחו צעִיריהם למים
 באו על גִּבִּים לא מצאו מים שבו כליהם ריקם בשו והָקְלָמוּ וחפו ראשם:
 20 בעבור האדמה חתה כי לא היה גשם בארץ בשו אָפְרִים חפו ראשם: כי גם
 אילת בשדה ילדה ועוזב כי לא היה דשא: ופראים עמדו על שפִּים שאפו רוח
 - כלו עיניהם כי אין עשב: אם עונינו ענו בנו יהוה עשה למען שמך כי רבו
 משובתינו לך חטאנו: מקנה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ
 וכאֶרֶץ נטֶה ללון: למה תהיה כאיש גדהם כגבור לא יוכל להושיע ואתה בקרבנו
 25 יהוה ושמך עלינו נקרא אל תנחנו: כה אמר יהוה לעם הזה כן אהבו לנוע
 רגליהם לא חשכו ויהוה לא רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם: ויאמר יהוה
 אלי אל תתפלל בעד העם הזה לטובה: כי יצמו אינני שמע אל רנתם וכי יעלו
 30 עלה ומנחה אינני רצם כי בחרב וברעב ובדבר אנכי מכלה אותם: ואמר אהה
 אדני יהוה הנה הנביאים אמרים להם לא תראו חרב ורעב לא יהיה לכם כי
 לא שלום אמת אתן לכם במקום הזה: ויאמר יהוה אלי שקר הנביאים נבאים בשמי
 35 לא שלחתים ולא צויתים ולא דברתי אליהם חזון שקר וקסם אֱלֹהִים ותרמִית
 לכם המה מתנבאים לכם: לכן כה אמר יהוה על הנביאים הנבאים בשמי ואני
 לא שלחתים והמה אמרים חרב ורעב לא יהיה בארץ הזאת בחרב וברעב יתמו
 הנביאים ההמה: והעם אשר המה נבאים להם יהיו מְשֻׁלָּכִים בחוצות ירושלם
 40 מפני הרעב והחרב ואין מקבר להמה המה נשיהם ובניהם ובנותיהם ושפכתי
 עליהם את רעתם: ואמרת אליהם את הדבר הזה תרדנה עיני דמעה לילה ויומם
 ואל תדמינה כי שבר גדול נשברה בתולת בת עמי מכה נחלה מאד: אם יצאתי
 השדה והנה חללי חרב ואם באתי העיר והנה תחלואי רעב כי גם נביא גם כהן
 סחרו אל ארץ - לא ידעו: הִמָּאס מאסת את יהודה אם בציון געלה נפשך מדוע
 45 הכיתנו ואין לנו מִרְפָּא קִנָּה לשלום ואין טוב ולעת מרפא והנה בעתה: ידענו כ
 יהוה רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך: אל תנאץ למען שמך אל תִּבָּל כסא
 כבודך וזכר אל תפר בריתך אתנו: הִישׁ בהבלי הגוים מִגִּשְׁמִים ואם השמים יתנו
 רביבים הלא אתה הוא יהוה אלהינו ונקוה לך כי אתה עשית את כל אלה:
 ויאמר יהוה אלי אם יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה שלח מעל 15,1

48,44 ופח עליך יושב מואב נאם יהוה: הנני מפני הפחד יפל אל הפחת והעלה מן הפחת ילכד בפח כי אביא אל-ה אל מואב שנת פקדתם נאם יהוה:»

49,א

לבני עמון

- כה אמר יהוה הִבְנִים אֵין לְיִשְׂרָאֵל אִם יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ מְדוּעַ יִרְשׁ «מֶלֶכְכֶּם» אֵת 5
 גֵּד וְעָמוֹ בַּעֲרִיו יִשָּׁב: לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל רַבַּת בְּנֵי עָמוֹן 2
 תְּרוּעַת מִלְחָמָה וְהִיתָה לְתֵל שְׂמָמָה וּבִנְתִּיהָ בָּאֵשׁ תִּצְתַּנֶּה וִירֵשׁ יִשְׂרָאֵל אֵת יִרְשִׁיו
 אִמְרַת יְהוָה: הִילִילִי «עָמוֹן» כִּי שָׁדְדָה עָרָה צַעֲקָנָה בְּנוֹת רַבָּה חֲגִרְנָה שָׂקִים סִפְדָּנָה 3
 וְהִתְשׁוּמְנָה בַּגְּדוֹת כִּי «מֶלֶכְכֶּם» בְּגוֹלָה יֵלֶךְ כִּהְנִיו וּשְׂרִיו יִחְדִּיו: מִה תִּתְהַלֵּלִי 4
 בַּעֲמֻקִּים זֶב עִמְקֵךְ הִבַּת הַשּׁוֹכְבָה הַבִּטְחָה בַּאֲצֻרְתֶּיהָ «הָאִמְרָה» מִי יָבֵא אֵלַי: הֲנִנִי 5
 מִבֵּיא עֲלֶיךָ פֶּחַד נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה צְבָאוֹת מְכַל סִבִּיכֶךָ וְנִדְחַתֶּם אִישׁ לִפְנֵיו וְאֵין 6
 מִקְבֵּץ לְגִדְדִּי: וְאַחֲרָי כֵּן אֲשִׁיב אֶת שְׁבוֹת בְּנֵי עָמוֹן נָאִם יְהוָה:

לאדום

7

- כה אמר יהוה צבאות האין עוד חכמה בתימן אבדה עצה מבנים נסרחה 15
 חכמתם: גִּסּוֹ הִקְנִנוּ יְהֻעֲמָקוֹ לְשִׁבְתָּ יֹשְׁבֵי דָדָן כִּי אִיד עָשׂוּ הַבִּאֲתִי עֲלֵיו עַת 8
 פְּקָדֹת-י: אִם בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ לֹא יִשְׁאִירוּ עוֹלָלוֹת אִם גְּנָבִים בְּלִילָה הַשְׁחִיתוּ דִּים: 9
 כִּי אֲנִי חֲשַׁפְתִּי אֶת עֲשׂוֹ גִלְתִּי אֶת מַסְתְּרִיו וְנִתְבַּה לֹא יוֹכֵל שָׁדֵד זֹרְעוֹ וְאַחֲזִי 1
 וּשְׂקִנּוֹ וְאִינָנוּ: עֲזָבָה יִתְמִיךְ אֲנִי אֲחִיהָ וְאַלְמָנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטְחוּ: כִּי כֹה אִמְרַת יְהוָה 12,11
 הִנֵּה אֲשֶׁר אֵין מִשְׁפָּט לְשִׁתּוֹת הַכּוֹס שְׁתּוֹ יִשְׁתּוּ וְאַתָּה הוּא נָקָה תִּנְקָה לֹא תִּנְקָה 20
 כִּי שִׁתָּה תִּשְׁתֶּה: כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי נָאִם יְהוָה כִּי לְשִׁמָּה לַחֲרָפָה לַחֲרָב וּלְקַלְלָה תִּהְיֶה 13
 בְּצָרָה וְכָל עָרֶיהָ תִּהְיֶינָה לַחֲרָבוֹת עוֹלָם: שְׁמוּעָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בְּגוֹיִם 14
 שְׁלוֹחַ תִּתְקַבֵּצוּ וּבָאוּ עָלֶיהָ וְקוֹמוּ לְמִלְחָמָה: כִּי הִנֵּה קָמָן נִתְחַיֵּךְ בְּגוֹיִם בְּזוּי בָּאֲדָם: 15
 תִּפְלֹצְתֶךָ הִשָּׂא אֶתְךָ וְדוֹן לְבָךְ שִׁכְנִי בַּחֲנִי הַסֹּלַע תִּפְשִׁי מְרוֹם גְּבֻעָה כִּי תִּגְבִּיהָ 16
 כִּנְשֵׁר קִנְךָ מִשֶּׁם אֲוִירֶיךָ נָאִם יְהוָה: וְהִיתָה אֲדוֹם לְשִׁמָּה כָּל עֵבֶר עָלֶיהָ יִשֶּׁם 25
 וְיִשְׂרָק עַל כָּל מִכּוֹתֶיךָ: כִּמְהַפֶּכֶת סֶדֶם וְעַמְרָה וּשְׂכִנְיָה אִמְרַת יְהוָה לֹא יִשָּׁב שֵׁם 18
 אִישׁ וְלֹא יִגּוֹר בָּהּ בֶּן אָדָם: הִנֵּה כְּאִרְיָה יַעֲלֶה מִנְּאוֹן הַיֶּרְדֵּן אֶל נֹה אֵיתָן כִּי 19
 אֲרִגִּיעָה אֲרִיצֶנּוּ מֵעֲלִיָּהּ וְמִי בַּחֲזוֹר אֲלֶיהָ אֶפְקֵד כִּי מִי כְּמוֹנִי וְמִי וְעִידֵנִי וְמִי זֶה
 כ רַעָה אֲשֶׁר יַעֲמֵד לִפְנֵי: לִכֵּן שְׁמַעוּ עֲצַת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲיֵן אֶל אֲדוֹם וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו אֲשֶׁר
 חֲשָׁב אֶל יֹשְׁבֵי תִימָן אִם לֹא יִסְחָבוּם צַעֲרֵי הַצָּאֵן אִם לֹא יִשֶּׁם עֲלֵיהֶם נֹהֶם: 30
 22,21 מִקּוֹל גִּפְלֵם רַעֲשָׁה הָאֲרִיץ צַעֲקָה בֵּים סוֹף נִשְׁמַע קוֹלָהּ: הִנֵּה כִּנְשֵׁר יַעֲלֶה וְיִדְאָה
 וְיִפְרֹשׁ כִּנְפָיו עַל בְּצָרָה וְהִיא לֵב גְּבוּרִי אֲדוֹם בְּיוֹם הַהוּא כְּלָב אֲשֶׁה מִצְרָה:

לדמשק

23

- בושה חמת וארפך כי שמעה רעה שמעו נמגו בה מדאגנה השקט לא יוכל-י: 35
 24,26 כֹּה רִפְתָּה דַּמְשֵׁק הַפְּתָנָה לְנוֹם וְרִמְטָה הַחַיּוּקָה צָרָה וְחִבְלִים אֲחוּתָהּ כִּי־לֹדָהּ: אוֹיֵ לִי
 כִּי עֲזָבָה עִיר תִּהְיֶה: קִרִּית מִשׁוּשִׁי: לִכֵּן יִפְּלוּ בַּחֲזוֹרָה בְּרַחֲבֶיהָ וְכָל אֲנָשִׁי 26
 הַמִּלְחָמָה יִדְמוּ - נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת: וְהִצַּתִּי אֵשׁ בַּחוּמַת דַּמְשֵׁק וְאָכְלָה אֲרָמֹת 27
 בֶּן הָרֵד:

(א) 48, מה: בצל חשבון עמדו מלח גסים כי אש יצא מחשבון ולהבה מבין סיחן ותאכל פאת מואב וקרקד
 בני שאון: אוי לך מואב אבר עם כמוש כי לקחו בניך בשבי ובנתיך בשביה: ושבת שבות
 מואב באחרית הימים נאם יהוה עד הגה משפט מואב: 47-46

לרכבו המון גלגליו לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים: על היום הבא לשדוד 47,4
את כל פלשתים להברית לצר ולצידון כל שריד עזר כי שדר יהוה את פלשתים
שארית אי כפתור: באה קרחה אל עזה נדמתה אשקלון שארית ע-ג-קם עד מתי ה
תתגודדי: הוי חרב ליהוה עד אנה לא תשקמי האספי אל מערך הרגעי ודמי: 6
איך תשקט- ויהוה צוה לה אל אשקלון ואל חוף הים שם יעדה: 7

48,א

למואב

כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הוי אל נבו כי שדדה - נלכדה קריתים הבישה
המשגב וחתה: אין עוד תהלת מואב בחשבון חשבו עליה רעה לכו ונכריתנה 2
10 מגוי גם מן תדמי אחריך תלך חרב: קול צעקה מחרנים שד ושבר גדול: 3
נשברה מואב השמיעו ועקה צע-ך-ה: כי מעלה הלח-ית בבכי יעלה יבוי-במורד 4
חרונים - צעקת שבר שמעו: גסו מלמו נפשכם ותהינה -קצ-רו-ד- במדבר: כי 7-6
יען בטחך - ב-מ-צ-ד-ותיך גם את תלכדי ויצא כמ-יש בגולה כהניו ושריו יחד:
ויבא שדר אל כל עיר ועיר לא תמלט ואבד העמק ונשמד המישר -כ-אשר אמר 8
15 יהוה: תנו ציץ למואב כי נצא תצא ועריה לשמה תהינה מאין יושב בהן: ארור 9
עשה מלאכת יהוה רמיה וארור מנע חרבו מדם: שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא 11
אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו
לא נמר: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ושלחתי לו צעים וצעהו וכליו יריקו 12
וגבל-י-ינפצו: ובש מואב מכמוש כאשר בשו בית ישראל מבית אל מבטחם: 13
20 איך תאמרו גבורים אנחנו ואנשי חיל למלחמה: ישד-ד מואב ועריה עלה ומבחר 14
בחוריו ירדו לטבח נאם המלך יהוה צבאות שמו: קרוב איד מואב לבוא ורעתו 16
מחרה מאד: גדו לו כל סביביו וכל ידעי שמו אמרו איכה נשבר מטה עז מקל 17
תפארה: רדי מכבוד י-שבי בצמא ישובת בת דיבון כי שודד מואב עלה בכ שחת 18
מבעריך: אל דרך עמדי וצפי יושבת ערוער שאלי גם ונמלטה אמרי מה נהיתה: 19
25 הביש מואב כי חתה הליל-י וזעק-י הנידו בארנן כי שדר מואב: ומשפט בא 21
אל ארץ המישר: נגדעה קרן מואב וזרעו נשברה נאם יהוה: עובו ערים ושכנו 28
בסלע ישובי מואב והיו כיונה תקנן בעברי פי פחת: והשבתי למואב נאם יהוה לה 28
מעלה במה ומקטיר לאלהיו: על כן לבי למואב כחללים יהמה ולבי אל אנשי 36
קיר חרש כחללים יהמה על כן יתרת עשה אבדו: יכל ראש קרחה וכל זקן 37
30 גרעה - כל ידים נדרת ועל -כל- מתנים שק: על כל גנות מואב וברכתיה כלה מספד 38
כי שברתי את מואב ככלי אין חפץ בו נאם יהוה: איך חתה - איך חפנה ערף 39
מואב בוש והיה מואב לשחק ולמחמתה לכל סביביו: כי כה אמר יהוה: - נלכדה 41
הקריות והמצודות נתפשה: - ונשמד מואב מעם כי על יהוה הגדיל: פחד ופחת 43-42

—*—

48,23.22.21 (x) אל חלון ואל יקצה ועל מופעת: ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים: ועל קריתים
ועל בית גמול ועל בית מעון: ועל קריות ועל בצרה ועל כל ערי ארץ מואב התחקות
והקרבות: 24

השכירה כי על יהוה הגדיל וספק מואב בקיאו והיה לשחק גם הוא: ואם לוא השחק
היה לך ישראל אם בננבים נמצאה: כי מדי דברך בו תתגודד: 27-26 (β)

שמענו גאון מואב נאח מאד גבהו וגאונו וגאנתו ורם לבו: אני ידעתי נאם יהוה
עברתו ולא כן בדיו לא כן עשו: על כן על מואב אילול ולמואב כלה אועק אל אנשי
קיר חרש יהנה: מבכי יעור אבכה לך הנפן שבקמה נמישתך עברו ים עד ים יעור
נגעו על קיצך ועל בעריך שדר נפל: ונאספה שמתה וגיל מכרמל ומארץ מואב ויין
מיקבים השבתי לא ידרך הידר הידר לא הידר: מועקת חשבון עד אלקלה עד יתן
נתנו קולם מצער עד חרנים ענלת שלישיה כי גם מי נמרים למשמות יהיו: 29-28 (γ)
31
32
33
34

25,17 והתהללו מפני החרב אשר אנכי שלח בינתם: ואקח את הכוס מיד יהוה
 18 ואשקה את כל הגוים אשר שלחני יהוה אליהם: את ירושלם ואת ערי
 19 יהודה ואת מלכיה ואת שריה לתת אתם לחרבה לשמה ו-לשרקה: את פרעה
 כ מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו: ואת כל מלכי
 21 - פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד: את אדום
 22 ואת מואב ואת בני עמון: ואת - מלכי צר ואת - מלכי צידון ואת מלכי-ם -
 24,23 אשר בעבר הים: את דדן ואת תימא ואת בוז ואת כל קצוצי פאה: ואת כל
 כה. 26 - הערב השכנים במדבר: ואת כל - מלכי עילם ואת כל מלכי מדי: ואת כל
 מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש אל אחיו ואת כל הממלכות - אשר על פני
 27 האדמה: ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל שתו ושכרו וקו
 28 ונפלו ולא תקומו מפני החרב אשר אנכי שלח ביניכם: והיה כי ימאנו לקחת
 29 הכוס מידך לשתות ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות שתו תשתו: כי הנה
 בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מחל להרע ואתם הנקה תנקו לא תנקו כי חרב
 אני קרא על כל יושבי הארץ נאם יהוה צבאות:

15

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים:

46,א

למצרים

2

על חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמש אשר הכה
 נבוכדנאצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה:
 20 ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים
 4,3 מרקו הרמחים לבשו הסריגות: מדוע ראיתי המה חתים נסוגים אחר וגבוריהם
 ה יָבִתוּ ומונוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה: אל ינוס הקל ואל ימלט
 6 הגבור צפונה על יד נהר פרת כשלו ונפלו: מי זה כיאר יעלה כנהרות יתְעַשּׂוּ
 7 מימיו: מצרים כיאור יעלה וכנהרות יתְעַשּׂוּ מים ויאמר אעלה אכסה ארץ אבידו
 8 עיר ויושבי בה: עלו הסוסים והתהללו הרכב ויצאו הגבורים כוש ופוט תפשי מגן
 9 ולובים... דרכי קשת: והיום ההוא לאדני יהוה צבאות יום נקמה להנקם מצרי
 י ואכלה חרב ושבעה ורותה מדמם כי זבח לאדני יהוה צבאות בארץ צפון אל
 11 נהר פרת: עלי גלעד וקחי צרי בתולת בת מצרים לשוא הרבית רַפְאוּת תַעֲלֶה
 12 אין לך: שמעו גוים קול-ך וצנחתך מלאה הארץ כי גבור בגבור כשלו יחדיו
 30 נפלו שניהם:

-לפלשתים-

47,א

2 כה אמר יהוה הנה מים עלים מצפון והיו לנחל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עיר
 3 ויושבי בה וועקו האדם והילל כל יושב הארץ: מקול שַׁעֲמַת פִּרְסוֹת אֲבִירָיו מֵרַעַשׁ

— ❦ —

(א) 25,17 ואתה תנבא אליהם את כל הדברים האלה ואמרת אליהם יהוה ממרום ישאן וממעון קדשו
 יתן קולו ישאן על נהוה חירד כדרכים יענה אל כל יושבי הארץ: בא שאון עד קצה הארץ
 31 כי ריב ליהוה בנוים נשפט הוא לכל בשר הרשעים נתנם לחרב נאם יהוה: כה אמר יהוה
 32 צבאות הנה רעה יצאת מגוי אל גוי וסער גדול יעור מירכתי ארץ: והיו הללי יהוה ביום ההוא
 33 מקצה הארץ ועד קצה הארץ לא יספרו ולא יאספו ולא יקברו לרמן על פני האדמה יהיו:
 34 הלילו הרעים וועקו והתפלשו אדירי הצאן כי מלאו ימיכם לטבות ותפוצותיכם ונפלתם ככלי
 35 חמדה: ואבד מנוס מן הרעים ופליטה מאדירי הצאן: קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן
 כי שרד יהוה את מרעיתם: ונרמו נאות השלום מפני חרון אף יהוה: עוב ככפיר סכו כי היתה
 38,37 ארצם לשמה מפני חרון היונה ומפני חרון אפו:

אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם: לכן כה אמר יהוה צבאות 9,14
אלהי ישראל הנני מאכילם - לענה והשקיתים מי ראש; והפיצותים בגוים אשר 10
לא ידעו המה ואבותם ושלחתי אחריהם את החרב עד כלותי אותם: כה אמר 16
יהוה צבאות התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה ואל החכמות שלחו ות-קוני-נה:
ותמהרנה ותשנה עלינו נהי ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יולו מים: כי קול 18,17
נהי נשמע מציון איך שדרנו בשנו מאד כי עובנו ארצ-נ: הִשְׁלַכְנוּ מִמִּשְׁכְּנוֹתֵינוּ:
כי שמענה נשים דבר יהוה ותקח אונכם דבר פיו ולמדנה בנתיכם נהי ואשה 19
רעותה קינה:

כ	בא בארמנותינו	כי עלה מות בחלונינו	
	בחורים מרחבות:	להכרית עולל מחוץ	10
21	כדמן - לשרה	- ונפלה נבלת האדם	
	ואין מאסף:	וכעמיר מאחרי הקוצר	
10,17	יושבת ¹⁰ במצור:	אספי מארץ כנעתך	

כי כה אמר יהוה הנני קולע את יושבי הארץ בפעם הזאת והצרתי להם למען 18
ימצאו: אוי לי על שבתי נחלה מפתי ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו: אהלי 15
שדר וכל מיתרי נתקו בני יצאני ואינם אין נטה עוד אהלי ומקים יריעותי: כי 21
נבערו הרעים ואת יהוה לא דרשו על כן לא השכילו וכל מרעיתם נפוצה: קול 22
שמועה הגה באה ורעש גדול מארץ צפון לשום את ערי יהודה שממה מעון תנים:
ידעתי יהוה כי לא לאדם דרכו לא לאיש הלך והכין את צערו: יסרני יהוה אך 24,23
במשפט אל באפך פן תמעטני: * * * * *

הדבר אשר היה על ירמיהו על כל עם יהודה בשנה הרביעית ליהויקים בן 25,8
יאשיהו מלך יהודה -: אשר דבר - על כל עם יהודה ואל - ישבי ירושלם 2
לאמר: מן שלש עשרה שנה ליאשיהו בן אמון מלך יהודה ועד היום הזה זה 3
שלש ועשרים שנה - ואדבר אליכם הַשְׁכִּים ודבר -: ^β ולא שמעתם אלי -: לכן 25,7
כה אמר יהוה צבאות יען אשר לא שמעתם את דברי: הנני שלח ולקחתי את 9
- משפח-ת צפון - והבאתים על הארץ הזאת ועל ישביה ועל כל הגוים - סביב
והחרב-תים ושמתי לשמה ולשרקה ולחרבות עולם: והאבדתי מהם קול ששון
וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רִחִים ואור נר: והיתה כל הארץ הזאת 11
לחרבה ולשמה ועברו -ב-גוים - שבעים שנה: ^γ והבאותי על הארץ ההיא את כל 13
דברי אשר דברתי עליה: ^δ

- כה אמר יהוה אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הזאת מידי 10
והשקיתה אותו את כל הגוים אשר אנכי שלח אותך אליהם: ושתו והתגעשו 16

(α) 10,10 שפך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך ועל משפחות אשר בשמך לא קראו כי אכלו את יעקב ואכלהו ויכלהו ואת גוהו השמו:

(β) 25,4 ושלח יהוה אליכם את כל עבדיו הנבאים השכם ושלח ולא שמעתם ולא הִטִּיתם את אונכם ה לשמע: לאמר שבו נא איש מדרכו הרעה ומרע מעלליכם ושובו על הארמה אשר נתן יהוה 6 לכם ולאבתיכם למן עולם ועד עולם: ואל תלכו אחרי אלהים אתרים לעבדם ולהשתחות להם ולא תכעסו אותי במעשה ידיכם ולא ארע לכם:

(γ) 12 והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך בבל ועל הגוי ההוא גאם יהוה את עֲוֹנָם ועל ארץ כשדים ושמתי אתו לשממות עולם:

(δ) 14,13 את כל הכתוב בספר הזה אשר נבא ירמיהו על כל הגוים: כי עברו במ גם המה גוים רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם כפעלם וכמעשה ידיהם:

- ל, 7 נורך והשליכי ושאי על שפים קינה כי מאם יהוה ויטש את דור עברתו: כי עשו
 בני יהודה הרע בעיני נאם יהוה שמו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו
 31 לטמאו: ובנו כמות התפת אשר בניא בן הנם לשרף את בניהם ואת בנתיהם
 32 באש אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא
 יאמר עוד התפת וניא בן הנם כי אם גיא ההרנה וקברו בתפת מאין מקום: 5
 33 והיתה נבלת העם הזה למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחיר: 5
 34 והשבתי מערי יהודה ומקצות ירושלם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה
 א, 8 כי לחרבה תהיה הארץ: בעת ההיא נאם יהוה יוציאו את עצמות מלכי יהודה
 ואת עצמות שריו ואת עצמות הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי
 2 ירושלם מקבריהם: ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום ואשר
 עבדום ואשר הלכו אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו ולא
 3 יקברו לדמן על פני האדמה יהיו: ונבחר מות מחיים לכל השארית הנשארים מן
 המשפחה הרעה הזאת בכל המקומות - אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות:
 ה, 4 ואמרת אליהם כה אמר יהוה ה'יפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובב:
 6 העם הזה - משבחה נצחת החיוקן בתרמית מאנו לשוב: הקשבתי ואשמע לוא כן
 15 יברו אין איש נחם על רעתו לאמר מה עשיתי כלה שב במרצ-תם כסוס שוטף
 7 במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ותור וס-ים וענור שמרו את עת
 8 באנה ועמי לא ידעו את משפט יהוה: איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת יהוה
 9 אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר ספרים: הבשו חכמים חתו וילכדו הנה
 י בדבר יהוה מאסו וחכמת מה להם: לכן אתן את נשיהם לאחרים -י-שדותיהם
 20 לזורעים: אסף אסיפם נאם יהוה אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה
 13 נבל -: על מה אנחנו יושבים האספו ונבוא אל ערי המבצר ונדמה שם כי יהוה
 14 אלהינו הדמנו וישקנו מי ראש כי חטאנו ל-1: קוה לשלום ואין טוב לעת מרפה
 טו והנה בעתה: מִדֶּן נשמע נחרת סוסי מקול מצהלות אפיריו רעשה כל הארץ
 16 ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישובי בה: כי הנני משלח בכם נחשים צפענים
 17 אשר אין להם לחם ונשכו אתכם נאם יהוה: מבלגיתי עלי יגון עלי לבי דני:
 18 הנה קול שועת בת עמי מארץ מרחקים היהוה אין בציון אם מלכה אין בה מדוע
 19 הכעסוני בפסליהם בהבלי נכר: עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו: על
 כ, 21 שבר בת עמי השברתי קדרתי שמה החוקתני: הצרי אין בגלעד אם רפא אין
 22 שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה
 30 א, 9 ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי: מי יתנני במדבר מלון ארחים ואעזבה
 2 את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בגדים: וידרכו את לשונם קשתם
 3 שקר ולא לאמונה גברו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואתי לא ידעו נאם יהוה:
 3 איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו כי כל אח עקוב יעקב וכל רע רכיל
 4 יהלך: ואיש ברעהו יקתלו ואמת לא ידברו למדו לשונם דבר שקר העו-ג נלאו 35
 ה, 6 שָׁב: תָּךְ בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה
 7 צבאות הנני צורפם ובחנתים כי איך אעשה מפני רעת- בת עמי: חץ שוחט
 8 לשונם מרמה דבר בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו: העל אלה
 9 לא אפקד - נאם יהוה אם בנוי אשר כזה לא תתנקם נפשי: על ההרים אשא
 בכי ונהי ועל גאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה
 40 י מעוף השמים ועד בהמה נדרו. הלכו: ונתתי את ירושלם לגלים מעון תנים ואת
 11 ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר
 12 פי יהוה אליו ויגדה על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: ויאמר יהוה
 13 על עוזכם את תורתי אשר נתתי לפניכם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: וילכו

18,17

כרוח קדים אפיצם לפני אויב
ערף ולא פנים אֶרְאֶם ביום אידם:

ויאמרו לכו ונחשבה על ירמיהו מחשבות כי לא תאבד תורה מכהן ועצה 18
מחכם ודבר מנביא לכו ונכחו בלשון ואל נקשיבה אל כל דבריו: הקשיבה יהוה 19
5 אלי ושמע לקול יריבי: היִשְׁלֵם תחת טובה רעה כי כרו שוחה לנפשי וזכר עמדי כ
לפניך לדבר עליהם טובה להשיב את חמתך מהם: לכן תן את בניהם לרעב 21
והָגֵרם על ידי חרב ותהינה נשיות שָׁבִלֹת ואלמנות ואנשיות יהיו הרגי מות
בחוריהם מִפִּי חרב במלחמה: תִּשְׁמַע וְעָקָה מבתיהם כי תביא עליהם גִּדּוּר פתאם 22
כי כרו שִׁוְחָה ללכדני נפחים טמנו לרגלי: ואתה יהוה ידעת את כל עצתם עלי 23
10 למות אל תִּכְפֹּר על עוֹנֵם וחטאתם מלפניך אל תִּמָּחֶה והיו מְקֻשָּׁלִים לפניך בעת
אִפְךָ עֲשֵׂה בהם:

7.3.2 - שמעו דבר יהוה כל יהודה: - כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל היטיבו

דרכיכם ומעלליכם ואשפנה אתכם במקום הזה: אל תבטחו לכם אל דברי השקר 4
15 לאמר היכל יהוה היכל יהוה המה: כי אם היטיב תיטיבו את דרכיכם ה
ואת מעלליכם אם עשו תעשו משפט בין איש ובין רעהו: גר יתום ואלמנה לא
תעשקו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה ואחרי אלהים אחרים לא תלכו לרע לכם: 6
ושפנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי לאבותיכם למן עולם ועד עולם: 7
הנה אתם בטחים לכם על דברי השקר לבלתי הועיל: הִגְנֹב רֹצֵחַ ונאָף והשבע 9.8
20 לִשְׁקֵר וקֹטֵר לבעל והלך אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: ובאתם ועמדתם י
לפני בבית הזה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם יִצְלָנוּ לִמְעַן עֲשׂוֹת אֵת כָּל
התועבות האלה: הִמְעַרְתָּ פְרָצִים היה הבית הזה אשר נקרא שמי עליו בעיניכם 11
גם אנכי הנה ראיתי נאם יהוה: כי לכו נא אל מקומי אשר בשילוי אשר שפנתי 12
שמי שם בראשנה וראו את אשר עשיתי לו מפני רעת עמי ישראל: ועתה יען 13
25 עֲשׂוֹתְכֶם אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים האלה נאם יהוה ואדבר אליכם הַשֹּׁכֵם ודבר ולא
שמעתם ואקרא אתכם ולא עניתם: ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו אשר אתם 14
בטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם ולאבתיכם כאשר עשיתי לשלוי: והשלכתי 15
אתכם מעל פני כאשר השלכתי את - אחיכם את כל זרע אפרים: ואתה אל 16
תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי כי אינני שמע 17
30 אתך: האינך ראה מה המה עשים בערי יהודה ובחוצות ירושלם: הבנים מלקטים
עצים והאבות מִבְּעָרִים את האש והנשים לשות בצק לעשות כִּנְיִים לְמַלְכֵּת השמים
והסך נסכים לאלהים אחרים למען הכעיסני: האתי הם מכעיסים נאם יהוה הלאו 19
אתם למען בשת פניהם: לכן כה אמר אדני יהוה הנה אפי וחמתי נִתְּכָת אל כ
המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עֵץ השרה ועל פרי האדמה ובערה ולא 35
21 תִּכְבֶּה: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספו על ובתיכם ואכלו בשר: 21
כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאם אותם מארץ מצרים על 22
דברי עולה וזבח: כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי והייתי 23
לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם למען 24
יֵיטֵב לכם: ולא שמעו ולא הטו את אזנם וילכו במעצות - לכם הרע ויהיו 24
40 לאחר ולא לפנים: לִמֵּן הַיּוֹם אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד היום הזה כה
ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים - השכם ושלח: ולוא שמעו אלי ולא הטו 26
את אזנם ויקשו את ערפם הרעו מאבותם: ודברת אליהם את כל הדברים האלה 27
ולא ישמעו אליך וקראת אליהם ולא יענוכה: ואמרת אליהם זה הגוי אשר לוא 28
שמעו בקול יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפיהם: 29

- II הראשנים אשר מאנו לשמוע את דברי והמה הלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם
 11 הפרו בית ישראל ובית יהודה את בריתי אשר כרתי את אבותם: לכן כה אמר
 יהוה הנני מביא אליהם רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה וועקו אלי ולא אשמע
 אליהם: והלכו ערי יהודה וישיבי ירושלם וועקו אל האלהים אשר הם מקטרים
 13 להם והושע לא יושיעו להם בעת רעתם: כי מספר עריך היו אלהיך יהודה ומספר
 14 קצות ירושלם שמתם - מובחות לקטר לבעל: ואתה אל תתפלל בעד העם הזה
 טו ואל תשא בעדם רנה ותפלה כי אינני שמע בעת קראם אלי בע-ת רעתם: מה
 לידידי בביתי ע-ש-תה - מזמ-ות - ה-ר-ג-ים ובשר קדש יעב-רו מעליכ-י רעתיכי
 16 א-י-ת-ה-ל-צ-י: זית רענן יפה פרי תאר קרא יהוה שמך לקול המולה גדלה הצית אש
 17 עליה ורעו דליותיו: ויהוה צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה בגלל רעת בית
 ישראל ובית יהודה אשר עשו להם להכעסני לקטר לבעל:
 19.18 ויהוה הודיעני ואדעה אז הראיתני מעלליהם: ואני ככבש אלוף יובל לטבח
 ולא ידעתי כי עלי חשבו מחשבות נשחיתה עין בלח-י ונכרתנו מארץ חיים ושמו
 כ לא יזכר עוד: ויהוה צבאות שפט צדק בחן כליות ולב אראה נקמתך מהם כי
 21 אליך גליתי את ריבי: לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים את נפשך
 22 לאמר לא תנבא בשם יהוה ולא תמות בידנו: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני
 23 פקר עליהם הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם י-ת-מ-ו ברעב: ושארית לא
 א, 12 תהיה להם כי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדתם: צדיק אתה יהוה כי
 אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בנדי בנר:
 3.2 נטעתם גם שָׁרְשׁוּ ויכו גם עשו פרי קרוב אתה בפיהם ורוחך מכליתיהם: ואתה
 יהוה ידעתי תראני ובחנת לבי אתך הִתְקַם כצאן לטבחה והקדשם ליום הַרְגָה:
 ה כי את רגלים רָצְתָה ויִלְאוּךְ ואיך תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בורֶחַ
 6 ואיך תעשה בגאון הירדן: כי גם אחיך ובית אביך גם המה בנרו בכך גם המה
 קראו אחריך מלא אל תאמן בם כי ידברו אליך טובות:
 25
 18,2.א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: קום וירדת בית היוצר ושמה
 4.3 אשמיעך את דברי: וארר בית היוצר והנהו עשה מלאכה על האבנים: ונשחת
 הכלי אשר הוא עשה כחמר ביד היוצר ושב ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני
 ה.6 היוצר לעשות: ויהי דבר יהוה אלי לאמור: הַיּוֹצֵר הוּא לא אוכל לעשות לכם
 7 בית ישראל נאם יהוה הנה כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל: רגע
 8 אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ולנתוץ ולהאבד: ושב הגוי ההוא מרעתו אשר
 9 דברתי עליו ונחמתי על הרעה אשר חשבתי לעשות לו: ורגע אדבר על גוי ועל
 י ממלכה לבנות ולנטוע: ועשה הרע-י בעיני לבלתי שמע בקולי ונחמתי על הטובה
 11 אשר אמרתי להיטיב אותו: ועתה אמר נא אל איש יהודה ועל יושבי ירושלם
 לאמר כה אמר יהוה הנה אנכי יוצר עליכם רעה וחשב עליכם מחשבה רעה
 35 נא איש מדרכו הרעה והיטיבו דרכיכם ומעלליכם: ואמרו נואש כי אחרי מחשבותינו
 12 נלך ואיש שררות לבו הרע נעשה: לכן כה אמר יהוה שאלו נא בגוים מי שמע
 כאלה שֶׁקָרַת עשתה מאד בתולת ישראל:
 14 הַקְּזֹב: מְצֹר שְׁרִיף
 אִם יִנְתְּשׁוּ יָמִים: אַחֲרוֹן
 40 שֶׁלֵּג לִבְנוֹן
 מִיָּם: נוֹזִלִים:
 טו כִּי שִׁכְחֵנִי עַמִּי
 לְשׁוֹא יִקְטְרוּ
 יִשְׁלְכוּ מִשְׁבִּילִי עוֹלָם
 לְנִתְיָבָה לֹא סְלוּלָה:
 16 לְשׁוֹם אֶרֶצָם לְשִׁמָּה
 שְׂרִי־קֶת עוֹלָם
 כִּי יִנִּיד בְּרָאשׁוֹ:
 כִּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשָּׁם

הארץ הנה אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי מחשבתם כי על דברי לא הקשיבו 6
ותורתי וימאסו בה: למה זה לי לבונה מִשְׁבָּא תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק כ
עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא ערכו לי: לכן כה אמר יהוה הנני נתן אל העם 21
הזה מִקְשָׁלִים וכשלו במ אבות ובנים יחדו שכן ורעו יאבדו: כה אמר יהוה הנה 22
עם בא מארץ צפון וגוי גדול יַעֲזֹר מִירְכָתִי ארץ: קשת וכידון יחיוקו אכזרי הוא 23
ולא ירחמו קולם כִּים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה עליך בת
ציון: שמענו את שמעו רפו ידינו צרה החזקתנו חיל כילודה: אל תצא־השדה 24
ובדרך אל תלכ־כי חרב לאיב מגור מסביב: בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר 26
אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאם יבא השדר עלינו: בָּחוּן נתתיך 27
10 בעמי מִבְּצָרִי ותדע ובחנת את דרכם: כלם סרי סוררים הלכי רכיל נחשת וברול 28
כלם משחיתם המה: נחר מִפֶּה מֵאֵשׁ תָּם עפרת לשוא צרף צִו־ךָ ורעים לא 29
נתקו: כסף נמאס קראו להם כי מאס יהוה בהם: ל

ויומר יהוה אלי בימי יאשיהו המלך הראית אשר עשתה מִשְׁבַּח ישראל 3,6
15 הלכה היא על כל הר גבה ואל תחת כל עץ רענן ותזן: שם: ואמר אחרי עשתה
את כל אלה אלי תשוב ולא שבה ותראה בגודה אחותה יהודה: וית־רא כי על כל
אדות אשר נאפה מִשְׁבַּח ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתתיה אליה ולא
יראה בגדה יהודה אחותה ותלך ותזן גם היא: והיה מקל זנותה ויִתְחַנֶּף את 9
הארץ ותנאף את האבן ואת העץ: וגם בכל זאת לא שבה אלי בגודה י
20 אחותה יהודה בכל לבה כי אם בשקר נאם יהוה: ויאמר יהוה אלי
צדקה נפשה מִשְׁבַּח ישראל מבגדה יהודה: הלך וקראת את הדברים האלה 12
צפנה ואמרת שובה מִשְׁבַּח ישראל נאם יהוה לוא אפיל פני בכם כי חסיד אני
נאם יהוה לא אטור לעולם: אך דעי עונך כי ביהוה אלהיך פשעת ותפארי את 13
דרכיך לזרים תחת כל עץ רענן ובקולי לא שמעת: נאם יהוה: שובו בנים שובבים 14
25 נאם יהוה כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי
אתכם ציון: ונתתי לכם רעים כלבי ורעו אתכם דָּעָה והשפִּיל: והיה כי תרבו 16
ופירתם בארץ בימים ההמה נאם יהוה לא יאמרו עוד ארון ברית יהוה ולא יעלה
על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יַעֲשֶׂה עוד: * * * *

30 הרבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: שמעו את דברי הברית הזאת II,2,8
ודברת־ם אל איש יהודה ועל יושבי ירושלם: ואמרת אליהם כה אמר יהוה אלהי
ישראל ארור האיש אשר לא ישמע את דברי הברית הזאת: אשר צויתי את
אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מכור הברול לאמר שמעו בקולי ועשיתם
אותם ככל אשר אצוה אתכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: למען ה
35 הקים את השבועה אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש
כיום הזה ואען ואמר אמן יהוה: ויאמר יהוה אלי קרא את כל הדברים האלה 6
בערי יהודה ובחצות ירושלם לאמר שמעו את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם:
כי הָעַד הָעַדְתִּי באבותיכם ביום העלותי אותם מארץ מצרים עד היום הזה הִשְׁקַם 7
והָעַד לאמר שמעו בקולי: ולא שמעו ולא הטו את אזנם וילכו איש בשרירות 8
40 לבם הרע ואביא עליהם את כל דברי הברית הזאת אשר צויתי לעשות ולא עשו:
ויאמר יהוה אלי נמצא קשר באיש יהודה ובישבי ירושלם: שבו על עונת אבותם י,9

3,17 (a) בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יהוה ונקוו אליה כל הגוים לשם יהוה לירושלם ולא ילכו
עוד אחרי שרדות לבם הרע: בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ
צפון על הארץ אשר הנחלתי את אבותיכם:

- 5.8 ואִישֶׁעֶ אוֹתָם וַיִּנָּאֲפוּ וּבֵית זֹנָה יִתְגַּדְּדוּ: סוֹסִים מוֹזְגִים מְשָׁקִים הָיוּ אִישׁ אֶל אִשֶּׁת רַעְיוֹ יִצְהָלוּ: הֵעַל אֱלֹה לֹא אֶפְקֵד נָאִם יְהוָה וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כֹּזֵה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי: עָלוּ בַּשְּׂרוּתִיהָ וּשְׁחַתּוּ וּכְלָה אֶל תַּעֲשׂוּ הַסִּירוּ נְטִישׁוּתֶיהָ כִּי לֹא לִיהוָה 12.11 הָמָּה: כִּי בְּגוֹד בְּגָדוֹ בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נָאִם יְהוָה: כִּחְשׁוּ בִיהוָה וַיֹּאמְרוּ 13 לֹא הוּא וְלֹא תִבּוֹא עֲלֵינוּ רַעְיָה וְחֶרֶב וְרַעַב לֹא נִרְאָה: וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לִרְחוֹם 14 וְהַדְּבָר אֵין בָּהֶם - לִכֵּן כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת יַעֲן דִּבַּרְכֶּם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה טו הַנְּגִי נָתַן דְּבָרִי בְּפִיךָ לֹא־שׁ וְהָעַם הַזֶּה עֲצִים וְאֹכְלֹתָם: הַנְּגִי מִבִּיא עֲלֵיכֶם גּוֹי מִמֶּרְחֵק בֵּית יִשְׂרָאֵל נָאִם יְהוָה גּוֹי אֵיתָן הוּא גּוֹי מַעֲוֹלָם הוּא גּוֹי לֹא תִדְעַ לְשׁוֹנוֹ 17.16 וְלֹא תִשְׁמַע מִה יִדְבֹר: אֲשַׁפְתִּי כַּקֶּבֶר פֶּתוּחַ כָּל־גְּבוּרִים: וְאִכְלָ קִצְיָךְ וְלַחֲמֶךְ יֹאכְלוּ בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ יֹאכְלָ צֵאֲנֶךָ וּבִקְרָךְ יֹאכְלָ גִפְנֶךָ וְתֹאנַתְךָ יִרְשֶׁשׁ עָרֵי מִבְּצָרֶיךָ 18 אֲשֶׁר אַתָּה בֹטָח בַּהֲנָה בַּחֲרֹב: וְגַם בַּיָּמִים הָהֵמָּה נָאִם יְהוָה לֹא אַעֲשֶׂה אִתְּכֶם 19 כֹּלָה: וְהִיָּה כִּי תֹאמְרוּ תַּחַת מַה עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָנוּ אֶת כָּל אֱלֹהֵי אֻמִּיָּם כַּאֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וְתַעֲבֹדוּ אֱלֹהֵי נֹכֶר בְּאַרְצְכֶם כֵּן תַעֲבֹדוּ זֵרִים בְּאַרְצֵי 24.23 לֹא לָכֶם: וְלָעַם הַזֶּה הָיָה לֵב סוֹרֵר וּמְזוּרָה סֵרוּ וַיִּלְכּוּ: וְלֹא אָמְרוּ בִלְבָבָם נִירָא נָא אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵנִתָּן גַּשְׁם יִיזוּרָה וּמִלְקוּשׁ בַּעֲתוֹ שִׁבְעַת חֳקוֹת קִצִּיר יִשְׁמַר 15 כֹּה לָנוּ: עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָטוּ אֱלֹה וְחַטֹּאוֹתֵיכֶם מִנְעוּ הַטוֹב מִכֶּם: כִּי נִמְצָאוּ בַעֲמֵי רַשָּׁעִים 27 יִשׁוּר בְּשִׁפְךָ יְקוֹשִׁים הִצִּיבוּ מִשְׁחִית אֲנָשִׁים יִלְכְּדוּ: כִּכְלוּב מֵלֵא עוֹף כֵּן בְּתִיהֶם מִלֵּאִים 28 מִרְמָה עַל כֵּן גָּדְלוּ וַיַּעֲשִׂירוּ: שִׁמְנוּ עֲשִׂתוּ גַם עֲבִי - דִּין לֹא דָנוּ דִּין יְתוֹם 29 וַיִּצְלִחוּ וּמִשְׁפַּט אֲבִיוֹנִים לֹא שִׁפְטוּ: הֵעַל אֱלֹה לֹא אֶפְקֵד נָאִם יְהוָה אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר 31.1 לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי: שְׁמָה וּשְׁעוֹרָה נִהְיָה בְּאַרְצֵי: הַנְּבִיאִים נִבְּאוּ בִשְׁקֶר 20 וְהַכְּהֵנִים יָרְדוּ עַל יְדֵיהֶם וַעֲמִי אֲהַבּוּ כֵן וּמָה תַעֲשׂוּ לְאַחֲרִיתָהּ: 6,א הָעָזוּ בְנֵי בְנִימֵן מִקֶּרֶב יְרוּשָׁלַם וּבְחֻקֵּי תַקְעוּ שׁוֹפָר וְעַל בֵּית הַכֶּרֶם שָׂאוּ 3.2 מִשְׁאֵת כִּי רַעְיָה נִשְׁקָפָה מִצָּפוֹן וּשְׁבֵר גָּדוֹל: הִנּוּהָ וְהַמַּעֲנֶגֶה דְּמִיתִי בַת צִיּוֹן: אֱלֹהֵי יִבְאוּ רָעִים וְעַדְרֵיהֶם תַקְעוּ עֲלֶיהָ אֱהָלִים סָבִיב רַעוּ אִישׁ אֶת יָדוֹ: קִדְּשׁוּ עֲלֶיהָ 4 מִלְחָמָה קוֹמוּ וְנַעֲלָה בְּצִהָרִים אוּי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב: קוֹמוּ 25 וְנַעֲלָה בִלְיָלָה וְנִשְׁחַתְּיָה אֲרַמְנוֹתֶיהָ: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּרְתוּ עֲצֵיָהּ וּשְׁפֹכוּ 6 עַל יְרוּשָׁלַם סִלְלָה הִיא הָעִיר הַקָּדֵקֶד כֹּלָה עֹשֶׂק בִּקְרָבָהּ: כַּהֲקֶר בּוֹר מִימִיָּה כֵן 7 הִקְרָה רַעְתָּהּ חֲמָס וּשְׂדֵה יִשְׁמַע בַּה עַל פָּנֵי תַמִּיד חֲלִי וּמִפָּהּ: הַסִּמְרֵי יְרוּשָׁלַם פֶּן 8 תַקַּע נַפְשִׁי מִמֶּךָ פֶּן אֲשִׁימְךָ שִׁמְמָה אֲרִץ לֹא נוֹשְׁבָה: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹלָל 9 יַעֲוִלְלוּ כִנָּפֵן שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל הָשֵׁב יָד - כִּבּוּצֶר עַל סִלְסֻלוֹת: עַל מִי אִדְבַּרְהָ וְאִעִידָהּ 30 וַיִּשְׁמְעוּ הִנֵּה עֲרָלָה אֲזַנָּם וְלֹא יוֹכְלוּ לְהַקְשִׁיב הִנֵּה דִבֵּר יְהוָה הִיָּה לָהֶם לְחִרְפָּה 11 לֹא יִחַפְּצוּ בּוֹ: וְאֵת חֲמַת יְהוָה מִלֵּאִתִּי גִלֵּאִתִּי הִכִּיל שִׁפְךָ עַל עוֹלָל בַּחוּץ וְעַל 12 סוֹד בַּחוּרִים יַחֲדוּ כִּי גַם אִישׁ עִם אִשָּׁה יִלְכְּדוּ זֶקֶן עִם מֵלֵא יָמִים: וְנִסְבּוּ בְּתִיהֶם 13 לְאַחֲרִים שְׂדוֹת וְנָשִׁים יַחֲדוּ כִּי אִמָּה אֶת יָדִי עַל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ נָאִם יְהוָה: כִּי מִקְטָנָם 14 וְעַד גְּדוֹלָם כָּל־זֶרֶע בּוֹצֵעַ בָּצַע וּמִנְבִּיא וְעַד כֹּהֵן כָּל־זֶרֶע עָשָׂה שִׁקֵּר: וַיִּרְפְּאוּ אֶת שְׁבֵר 35 טו בַת עַמִּי עַל נִקְלָה לֵאמֹר שְׁלוֹם שְׁלוֹם וְאֵין שְׁלוֹם: הוֹבִישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַם בּוֹשׁ לֹא יִבּוֹשׁוּ גַם הַכְּלִים לֹא יִדְעוּ לִכֵּן יִפְּלוּ בְּנִפְלִים בַּעַת פִּקְדָּתָם - יִכְשְׁלוּ אָמַר 16 יְהוָה: כֹּה אָמַר יְהוָה עֲמְדוּ עַל דְּרָכֵיכֶם וּרְאוּ וּשְׁאֲלוּ לִנְתֻבּוֹת עוֹלָם אִי זֶה דֶּרֶךְ 17 הַטּוֹב וּלְכוּ בָּהּ וּמִצָּאוּ מִרְגּוּעַ לְנַפְשְׁכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא גִלְךָ: - הַקִּימֹתִי עֲלֵיכֶם צָפִים 19.18 הַקְשִׁיבוּ לְקוֹל שׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ לֹא נִקְשִׁיב: לִכֵּן שָׁמְעוּ הַגּוֹיִם וְרָ-עִי עַד-רִיָּה-ם: שִׁמְעִי 40

(א) 5,21: הִגִּידוּ זֹאת בְּבֵית יַעֲקֹב וְהִשְׁמִיעוּהָ בִיהוּדָה לֵאמֹר: שִׁמְעוּ נָא זֹאת עִם כָּל וְאֵין לָב עֵינִים לָהֶם

22 וְלֹא יִרְאוּ אֲזַנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ: הָאוֹתִי לֹא תִירָאוּ נָאִם יְהוָה אִם מִפָּנֵי לֹא תַחֲלִילוּ אֲשֶׁר שִׁמְתִּי חוֹל גְּבוּל לִים חֵק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבְרָהּ וְיִתְנַעֲשׂוּ וְלֹא יוֹכְלוּ וְהָמָּה גִלְיוֹ וְלֹא יַעֲבְרָהּ:

- אבותינו מנעורינו את צאנם ואת בקרם את בניהם ואת נשכבה בבשתנו כה, 3
ותכסנו כלמתנו כי ליהוה אלהינו חטאנו ונחננו ואבותינו מנעורינו ועד היום הזה
ולא שמענו בקול יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה לאיש יהודה ולירושלם נירו 4,3
לכם ניר ואל תזרעו אל קצים: המלו ליהוה והסרו ערל-ת לבבכם איש יהודה 4
5 וישבי ירושלם פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רע מעלליכם:
הגידו ביהודה ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו שופר בארץ קראו מלאו ה
ואמרו האספו ונבואה אל ערי המבצר: שאו נס ציונה העיוו אל תעמדו כי רעה 6
אנכי מביא מצפון ושבר גדול: עלה אריה מסבכו ומשחית גוים נסע יצא ממקמו 7
לשום ארצך לשמה עריך תציגה מאין יושב: על זאת חנרו שקים ספרו והלילו 8
10 כי לא שב חרון אף יהוה ממנו: והיה ביום ההוא נאם יהוה יאבד לב המלך 9
ולב השרים ונשמו הכהנים והנביאים יתמהו: ^β בעת ההיא יאמר לעם הזה ולירושלם
רוח צה שפים במדבר דרך בת עמי לוא לזרות ולוא להבר: רוח מלא מאלה 12
יבוא לי עתה גם אני אדבר משפטים אותם: הנה כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו 13
קלו מנשרים סוסיו אוי לנו כי שדדנו: כפסי מרעה לבך ירושלם למען תנשעי עד 14
15 מתי תליו בקרבך מחשבות אונך: כי קול מגיד מן ומשמיע און מהר אפרים: טו
הזכירו לגוים הנה השמיעו על ירושלם נצרים באים מארץ המרחק ויתנו על ערי 16
יהודה קולם: כשמרי שדי היו עליה מסביב כי אתי מרתה נאם יהוה: דרכך 18,17
ומעלליך עשו אלה לך זאת רעתך כי מר כי נגע עד לבך: מעי מעי יא-חולה 19
קירות לבי הומה לי לבי לא אחרש כי קול שופר ^גשמעתי נפשי תרועת מלחמה:
20 שבר על שבר נקרא כי שדדה כל הארץ פתאום שדדו אהלי רגע יריעתי: עד כ.21
מתי אראה נס אשמעה קול שופר: כי אויל עמי אותי לא ידעו בנים סכלים 22
המה ולא נבונים המה חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו: ראיתי את הארץ 23
והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם: ראיתי ההרים והנה רעשים וכל הגבעות 24
התקלקלו: ראיתי והנה אין האדם וכל עוף השמים נדדו: ראיתי והנה הכרמל כה.26
25 המדבר וכל עריו נתצו מפני יהוה מפני חרון אפו: כי כה אמר יהוה שממה
תהיה כל הארץ וכלה לא אעשה: על זאת תאבל הארץ וקדרו השמים ממעל 28
על כי דברתי ^דולא נחמתי ^הזמתי ולא אשוב ממנה: מקול פרש ולמה קשת 29
ברחת כל ה-א-ר-ץ באו בעבים ובקפים עלו כל העיר עזובה ואין יושב בהן איש:
ואתם שרוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך עיניך ל
30 לשוא תתיפי מאסו בך עגבים נפשך יבקשו: כי קול כחולה שמעתי צרה כמכבירה 31
קול בת ציון תתיפח תפרש כפיה אוי נא לי כי עיפה נפשי להרגים:
שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם א.5
יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה: ואם תי יהוה יאמרו לכן לשקר ישבעו: 2
יהוה עיניך הלא לאמונה הכיתה אתם ולא חלו כליהם מאנו קחת מוסר חזקו 3
פניהם מסלע מאנו לשוב: ואני אמרתי אך דלים הם נואלו כי לא ידעו דרך 4
35 יהוה משפט אלהיהם: אלקה לי אל הגדלים ואדברה אותם כי המה ידעו דרך ה
יהוה משפט אלהיהם אך המה יחדו שברו עול נתקו מוסרות: על כן הקם אריה 6
מיער זאב ערבות ישדרם נמר שקד על עריהם כל היוצא מהנה יטרף כי רבו
7 פשעיהם עצמו משבותיהם: אי לואת אסלח לך בניך עזבוני וישבעו בלא אלהים

(α) 4,2 א. אם תשוב ישראל נאם יהוה אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תגוד: ונשבעת חי יהוה
באמת במשפט ובצדקה והתברכו בו גוים ובי יתהללו:

(β) 4, י. ואמר אהה ארני יהוה אכן השא השאת לעם הזה ולירושלם לאמר שלום יהיה לכם ונגעה
חרב עד הנפש:

- 2,4 יהוה: שמעו דבר יהוה בית יעקב וכל משפחות בית ישראל: כה אמר יהוה מה
 6 מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו: ולא אמרו איה
 יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ
 7 ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם: ואביא אתכם אל ארץ
 הכרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה: 5
 8 הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים
 9 נבאו בבעל ואחרי לא יועלו הלכו: לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת בני
 י בניכם אריב: כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה
 12.11 כואת: ההימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל: שמו
 13 שמים על זאת ושערו **ה'ר-ב-ה** מאד נאם יהוה: כי שתים רעות עשה עמי אתי 10
 עובו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים:
 18 ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה לך לדרך אשור לשתות מי
 19 נהר: תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי כי רע ומר עובד את יהוה
 כ אלהיך ולא פחדתי אליך נאם אדני יהוה צבאות: כי מעולם שברת **עלך נתקת** -
 מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד כי על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את 15
 21 צעה זנה: ואנכי נטעתך שורק כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי **גפן נכריה**:
 23.22 כי אם תכפסי בנתר ותרבי לך ברית נחתם עונך לפני נאם אדני יהוה: איך
 תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים לא הלכתי ראי דרכך בניא דעי מה עשית
 24 בקרה קלה משרכת דרכיה: פרה למד מדבר באות נפשה **שאפה רוח תאנתה**
 כה מי ישיבנה כל מבקשיה לא יעפו בחדשה ימצאונה: מנעי רגלך **מיתך וגו'ונך** 20
 26 ממצאה ותאמרי נואש לוא כי אהבתי זרים ואחריהם אלך: כבשת גנב כי ימצא
 27 כן הבישו בית ישראל המה מלכיהם שריהם וכהניהם ונביאייהם: אמרים לעין אבי
 אתה ולאבן את ילדתי כי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה
 28 והושיענו: ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם יושעוך בעת רעתך כי מספר
 29 ל. עריך היו אלהיך יהודה: למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאם יהוה: לשוא
 הכיתי את בניכם מוסר לא לקח-תם- אכלה חרבכם נביאיכם כאריה משחית:
 31 הדור אתם ראו דבר יהוה המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו
 32 עמי רדנו לוא נבוא עוד אליך: **התשכח בתולה עריה פלה קשריה ועמי שכחוני**
 33 ימים אין מספר: מה תיטבי דרכך לבקש אהבה לכן גם **אף-ה'עות ל-טמא** -
 34 את דרכיך: גם בכנפיך נמצאו דם נפשות - נקיים לא במחתרת מצאתים ... 30
 לה ותאמרי כי נקיתי אך שב אפו ממני הגני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי:
 37.36 מה תולי מאד לשנות את דרכך גם ממצרים תבשי כאשר בשת מאשור: גם מאת
 3 א. זה תצאי וידיך על ראשך כי מאם יהוה במבטחך ולא תצילי להם: - הן ישלח
 איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלוא חנוף תחנף
 2 הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם יהוה: שאי עיניך על שפים 35
 וראי איפה לא שגלת על דרכים ישבת להם כערבי במדבר ותחניפי ארץ בנותיך
 3 וברעתך: וימנעו רבבים ומלקוש לוא היה ומצח אשה זונה היה לך מאנת
 4. ה. הקלם: הלוא מעתה קראתם לי אבי אלוף נערי אתה: הינטור לעולם אם ישמר
 19 לנצח הנה דברתם ותעשי הרעות ותוכל: ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן
 לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים ואמר אבי תקראו לי ומאחרי לא תשובו: 40
 21. כ. אכן בנדה אשה מרעה כן בנדתם בי בית ישראל נאם יהוה: קול על שפיים
 22 נשמע בכי תחנוני בני ישראל כי העוו את דרכם שכחו את יהוה אלהיהם: שובו
 23 בנים שובבים ארפה משובתיכם הגנו אָתְנו לך כי אתה יהוה אלהינו: אכן לשקר
 24 **גבעות ה'מון הרים** אכן ביהוה אלהינו תשועת ישראל: והבשת אכלה את יגיע

ירמיה

דברי ירמיהו
אשר כתב בשנה הרביעית לחזקיה בן יאשיהו מלך יהודה
ביד ברוך בן נריה

ברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן: אשר I,2.א
היה דבר יהוה אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה
שנה למלכו:^א
ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בטרם אצטרך בבטן ידעתך ובטרם תצא ה.4
מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני יהוה הנה לא 6
ידעתי דבר כי נער אנכי: ויאמר יהוה אלי אל תאמר נער אנכי כי 7
על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצנך תדבר: אל תירא מפניהם 8
כי אתך אני להצילך נאם יהוה: וישלח יהוה את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה אלי 9
הנה נתתי דברי בפיך: ראה הפקדתיך היום הוזה על הגוים ועל הממלכות לנתוש י
ולנתוץ ולהאבד - לבנות ולנטוע: 10
ויהי דבר יהוה אלי לאמר מה אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: 11
ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשות: 12
ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפות אני ראה 13
ופניו מפני צפונה: ויאמר יהוה אלי מצפון יתפח הרעה על כל יושבי הארץ: 14
כי הגני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה ובאו ונתנו איש כסאו 15
פתח שערי ירושלם ועל כל חומתיה סביב ועל כל ערי יהודה: ודברתי משפטי 16
אותם על כל רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם:
ואתה תאזור מתניך וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוך אל תחת 17
מפניהם פן אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל 18
ולחומות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו 20
אלך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאם יהוה להצילך:

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: הלך וקראת באוני ירושלם לאמר כה אמר יהוה 2,2.א
זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:
קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם 3

(2) x.3 ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה עד תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו
מלך יהודה עד גלות ירושלם בחדש החמישי:

Arrangement of the Text

IN the present edition of the Book of Jeremiah the text is arranged in chronological order. The first section of the book (pp. 1—13) contains the discourses which appear to have been delivered during the first twenty-three 45 years of the prophet's ministry (B. C. 626—604). They were probably contained in the original roll written down in the fourth or fifth year of Jehoiakim (B. C. 608—597) *i. e.* 604 (*cf.* the account in c. 36). Then follow the discourses delivered in the later years of Jehoiakim (pp. 13—16) as well as during the reigns of Jehoiachin (597 B. C.; pp. 16, 17) and Zedekiah (596—586 B. C.; pp. 17—23), 50 and after the destruction of Jerusalem (July 586 B. C.; pp. 23—25). An appendix (p. 26) contains some displaced genuine passages of Jeremiah which cannot be assigned to their proper places.

The second part of the book (pp. 27—37) comprises a collection of biographical chapters concerning Jeremiah's life. They were evidently written after the 55 death of the prophet (which probably occurred shortly after 586) by a person who appears to have been well informed.

Finally there follow some sections (pp. 38—43) written neither by Jeremiah nor by the author of the biographical chapters.

Later glosses and interpolations within the several sections are relegated 60 from the text to the foot of the pages.

The arguments for this arrangement of the text are given in the explanatory notes on the English translation of the book.

List of Contributors

Genesis: C. J. Ball (London).	Habakkuk: W. H. Ward (New York). 20
Exodus: Herbert E. Ryle (Cambridge).	Zephaniah: E. L. Curtis (New Haven).
Leviticus: S. R. Driver and H. A. White (Oxford).	Haggai: G. A. Cooke (Oxford).
Numbers: J. A. Paterson (Edinburgh).	Zechariah: W. R. Harper (Chicago).
5 Deuteronomy: Geo. A. Smith (Glasgow).	Malachi: C. G. Montefiore and I. Abrahams (London).
Joshua: W. H. Bennett (London).	Psalms: J. Wellhausen (Göttingen). 25
Judges: Geo. F. Moore (Andover).	Proverbs: A. Müller* and E. Kautzsch (Halle).
Samuel: K. Budde (Strassburg).	Job: C. Siegfried (Jena).
Kings: B. Stade (Giessen) and F. Schwally (Strassburg).	Song of Songs: Russell Martineau (London).
10 Isaiah: T. K. Cheyne (Oxford).	Ruth: C. A. Briggs (New York).
Jeremiah: C. H. Cornill (Königsberg).	Lamentations: M. Jastrow, Jr. (Philadelphia).†
Ezekiel: C. H. Toy (Cambridge, Mass.).	Ecclesiastes: Paul Haupt (Baltimore).
Hosea: A. Socin (Leipzig).	Esther: T. K. Abbott (Dublin).
Joel: Francis Brown (New York).	Daniel: A. Kamphausen (Bonn).
15 Amos: John Taylor (Winchcombe).	Ezra: } H. Guthe (Leipzig). 35
Obadiah: Andrew Harper (Melbourne).	Nehemiah: }
Jonah: Friedrich Delitzsch (Breslau).	Chronicles: R. Kittel (Breslau).
Micah: J. F. McCurdy (Toronto).	
Nahum: Alfred Jeremias (Leipzig).	

* Died September 12th 1892.

† Professor A. Kuenen who had agreed to do the book died December 10th 1891.

